

**SAKARYA İLİ 1/100.000 ÖLÇEKLİ
ÇEVRE DÜZENİ PLANI
AÇIKLAMA RAPORU**

1. PLANLAMA AMAÇ VE İLKELERİ

1980' li yıllardan sonra, gelişmiş Batı ülkelerinde bütüncül planlamanın darboğazları değerlendirilerek yeni arayışlara yönelmişlerdir. “*Stratejik Planlama*” olarak adlandırılan bu yeni yaklaşımda, Planlamaya konu olan mekân için önce “*Genel Geliştirme ya da Dönüştürme Stratejileri*” üretilmektedir.

Bu temel stratejilerin ya da politikaların ışığı altında, her bir alt sektör için ayrıntılı analizler yapılmaktadır. Bu sektörler için uygulamaya dönük ayrıntılı kararlar üretilmekte, planlar ve projeler elde edilmektedir. Bu yaklaşımda; aynı zamanda plan uygulama araçları tanımlanmaktadır. Parasal, yasal, organizasyonel, ya da teknik araçlar; planlama ve uygulama aşamalarında eşgüdüm sağlanması için bir bütünlük içinde kullanılmaktadır. Bu sistemde; alt sektörler için alınan kararların, genel stratejik bütünlük gözetilerek, izlenmesi, sınanması ve gerekirse gözden geçirilmesi olanakları vardır. Bu tür geri beslemelerle (feed-back) planlamayı canlı tutmak ve gerçekçi yapmak olanağı doğmaktadır. Kuşkusuz, böyle bir sistemin organizasyon ya da örgütlülük düzeyi daha yüksek, plan kararlarının gerçekleşme şansı çok daha fazladır.

Türkiye, kentleşme konusunda yaşadığı sıkıntılara ve sorunlarına rağmen kent ve bölge planlamasında, bu tür stratejik bir yaklaşımı kendi plan pratiğine sokamamıştır. Planlama kurumsallaşamamış, gerekli yasal düzenlemeler yeterince yapılamamış ve organizasyonlara gidememiştir. Son yıllarda tüm çabalar, tüm olumsuzluklara ve dar boğazlara rağmen, mevcut yasal çerçeve içerisinde kalarak yeni ve çağdaş planlama arayışlarına yönelmek olmuştur.

Bu planlamada da bu tür çağdaş yaklaşımlar ve entegre doğal kaynak yönetimi arayışları yer almakta, Çevre Düzeni Planı soyut olmaktan öte mekânsal boyutu olan bir kalkınma planı şeklinde ele alınmıştır. 1 yıl gibi kısa sayılabilecek bir sürede coğrafi bilgi sistemi kurularak planlama strateji ve kararlarının verilmesi yoğun bir ekip çalışması ve çaba gerektirmiştir.

Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu’nun amacı; Teknik Şartname’nin 5. Maddesinde tanımlandığı gibi, oluşturulmuş bulunan strateji ve hedefleri, mekânsal kararları, yönetim kararlarını içeren plan hükümlerinin ve mevcut örgütlenme biçiminden yararlanma / yeni örgütlenme biçimlerine ilişkin kararların açıklanmasıdır.

Buna göre;

1/100 000 Ölçekli Sakarya Çevre Düzeni Planı’nın amacı; Planlama Bölgesi sınırları içinde:

- Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak üzere kentsel ve kırsal gelişmeleri değerlendirmek, Planlama Bölgesinde göçü önleyecek, ekonomik gelişmeyi sağlayacak önlemleri almak,
- Maden, sanayi, tarım, hizmetler, turizm, ulaşım, hizmetler gibi sektörel gelişmeleri değerlendirmek,

- Havza bazında su kaynaklarının, tarım topraklarının ve ormanların korunmasını sağlayarak, koruma – kullanma dengesini kurmak,
- Çevreyi sürdürülebilir kılma bağlamında “Stratejik Kararları” ve arazi kullanım kararlarını belirlemek,
- Doğal, tarihsel ve kültürel çevreleri koruyarak, kültürel turizm ve eko-turizme Yönelik olarak değerlendirmek,
- Planlama sınırları içinde alt ölçekli planlara temel oluşturmak, biçiminde ifade edilebilir.

Planlama Bölgesi, İstanbul Metropolünün yakın etki alanındadır.

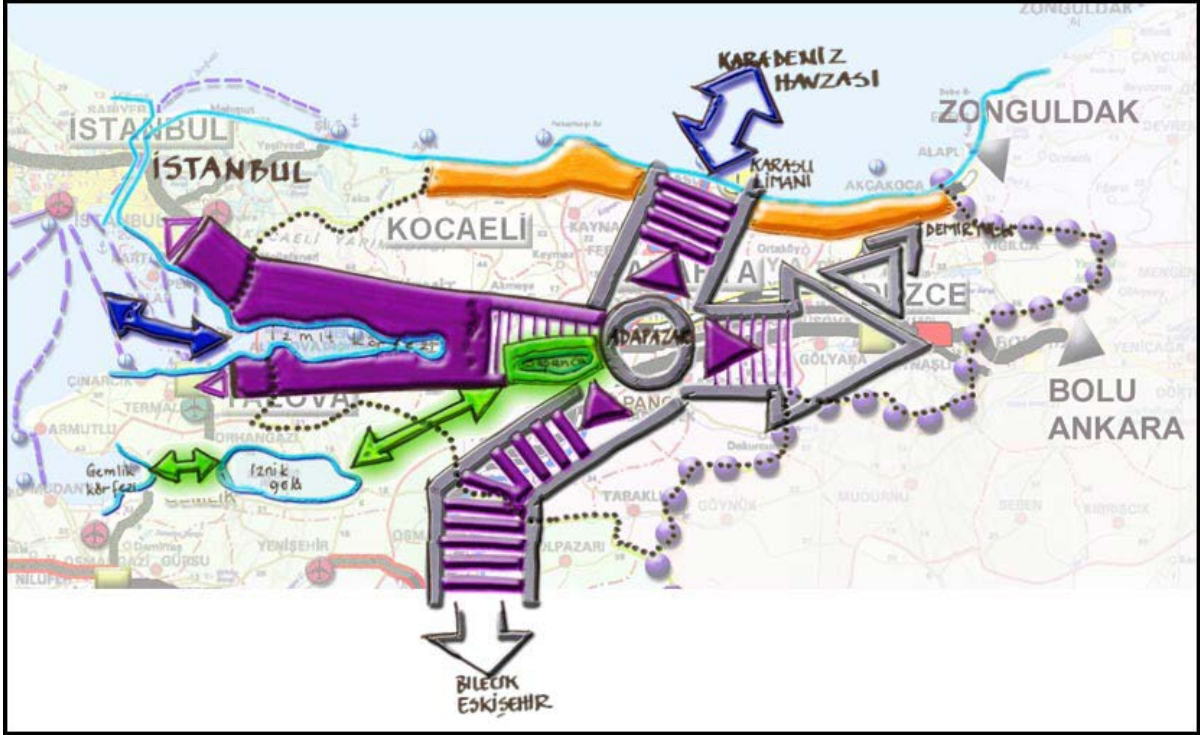
Sakarya ili 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (bundan böyle ÇDP olarak anılacaktır) çalışmalarında üst ölçekli plan olarak kabul edilebilecek ülke ölçeğinde bir plan bulunmamaktadır. Ancak DPT tarafından hazırlanan kalkınma planlar ana hatlarıyla ülke ölçeğinde ön plana çıkarılan konuları ele almaktadır.

Bu planların halen geçerli olan dokuzuncusunda; bölgesel gelişme politikalarının uygulanmasında sürdürülebilirlik, bölgeler arası bütünleşme, sosyal ve ekonomik dengelerin sağlanması, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, fırsat eşitliği, kültürel gelişme ve katılımcılık ilkeleri esas alınmıştır. Bölgesel gelişme politikalarının AB politikaları ile uyumu için gerekli çalışmalara hız verilmesi dönemin öncelikli hedefleri arasında yer almıştır. Planda, yatırımlarda devlet yardımları politikalarının, bölgelerin sosyo-ekonomik yapıları ve potansiyelleri çerçevesinde belirleneceği; ulusal tercihler doğrultusunda bölgelerin mevcut ve gelişmesi muhtemel sektörlerde uzmanlaşmasına yönelik gerekli önlemlerin alınacağı ifade edilmiştir. Sosyal yapıdaki sorunların odağında yer alan göç ve göçün yarattığı; altyapı, barınma sağlık ve eğitim başta olmak üzere tüm alanlardaki çözüm çabalarının eşgüdümlü bir yaklaşımla ele alınması öngörülmüştür.

Benzer şekilde Sakarya il sınırlarını kapsayacak şekilde hazırlanan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planının Sakarya'nın içinde yer aldığı bölge ile ilişkilerinin belirlendiği bir üst ölçekli bölge planı da bulunmamaktadır.

Ancak İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile Çevre Bakanlığı arasında 01.10.2004 tarihinde yapılan protokole dayalı olarak, Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi (IMP) tarafından sürdürülen 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı çalışmaları sırasında üretilen çeşitli dokümanlar ihtiyaç duyulan bölgesel değerlendirmeleri büyük ölçüde bünyesinde barındırmaktadır.

Şekil 1 Marmara Bölgesi Gelişimi ve Sakarya İli

Hazırlanan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın, daha alt ölçeklerde hazırlanması gerekecek planlarla (1/25.000 – 1/5.000 -1/1000) tutarlı hale getirilebilmesi, farklı ölçeklerde ve yerel (mevzii), ilave, yenileme (revizyon) vb. farklı niteliklerde planların bütünleştirilmesi ve güncelliğinin sağlanması ile mümkün olabilecektir.

Bu Planda; Sakarya ilindeki yerleşmeler arasındaki işlevsel ilişkiler değerlendirilmiştir.

Altyapı, ulaşım, konut, doğal ve tarihsel çevre, sanayi vb. kentleri ve bölgeyi ilgilendiren temel sektör ve konular bir bütünlük içinde ele alınmış ve “*Gelişme Politika ve Stratejileri*” üretilmiştir.

Ülkemiz için büyük önem taşıyan doğal kaynakların korunması ve geliştirilmesine ilişkin kararlar verilmiştir. Doğal kaynakların korunarak sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda kullanılabilirliğinin olanakları araştırılmıştır. Ormanlar, akarsular, su yüzeyleri (deniz, sulak alanlar), tarımsal alanlar ve bu alanlardaki bitki ve hayvan varlığının (flora ve faunanın) korunması, gelecekteki kullanım tür ve yoğunluklarının saptanması, planlama bütünü içinde değerlendirilmiş ve kullanımlar arası anlamlı bütünlükler sağlanarak “Çevre Koruma Bağlamında Sürdürülebilir Bir Gelişme” hedeflenmiştir.

1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı onaylandıktan sonra bu planın öngörülleri doğrultusunda, öncelikli olarak hazırlanması gerekli alt ölçekli “Çevre Düzeni Planları” ve Nazım ve Uygulama Planları ivedilikle hazırlanmalıdır.

Bu bağlamda; il genelinde Merkezi İş Alanlarının (MİA) ve diğer çalışma / iş alanlarının gelişimi ve artan nüfusa gerekli alanların sağlanması amacıyla gelişme

alanlarında, kentsel, yarı-kentsel yeni çalışma ve barınma aksları ile bütünleşecek alt merkezler oluşturulması, kentlerin gelişiminin denetlenebilmesi için en uygun, ağdaş bir yöntemdir. Uygun ve akılcı “Arsa Politikaları” geliştirilerek kamu arazilerin denetim altına alınması sağlanmalı ve bu alt merkezler çevresinde “Yeni Yerleşim Alanları” oluşturulmalıdır.

evre Düzeni Planı kapsamında; korunması gerekli kentsel, arkeolojik, kültürel ve tarihsel sit alanlarının ve taşınmaz kültür varlıklarının korunması, gelecek nesillere aktarılabilmesi için makro stratejiler ve sürdürülebilir tarihsel/kültürel evre koruma politikaları üretilmiştir.

Sanayi, küçük sanayi alanları, konut dışı kentsel çalışma alanları, maden çıkarımı vb. iş yerlerinin planlanmasında, çevreyi kirletmeyen sanayi tür ve teknolojilerinin seçimi, kirletmeden önce önlem alınması, sürdürülebilir kent ve evre gelişimi açısından yaşamsal önem taşımaktadır. Öte yandan bu işlemlere ilişkin yer seçiminde orman ve tarım topraklarının, su kaynak ve havzalarının korunması ve kentsel gelişimin bu alanları tehdit etmemesi gereklidir. Planlama kararları da bu doğrultuda geliştirilmiştir.

2. PLANIN VİZYONU ve MİSYONUNUN ORTAYA KONMASI

2.1. Planın Vizyonu

Çalışma ekibimiz tarafından Sakarya İli ÇDP'nin Vizyonu Sakarya'yı “katılımcı ve güçlü yerel yönetimi olan, altyapı ve çevre sorunları çözülmüş, bilim ve teknolojiye ileri giden, kültür ve sanatta etkin, sanayi, ticaret ve tarımda iddialı, girişimcilik ruhunu yaşatan, bölgesi, ülkesi ve dünya ile entegre olmuş, yaşam kalitesi yüksek” bir il olarak geliştirmek olarak belirlenmiştir. Bu vizyon şuana kadar valilik ve büyükşehir belediyesi ile yapılan görüşmelerde de benimsenmiştir.

2.2. Planın Misyonu

Ekonomik Gelişmeyi Sağlayıcı

Kentsel ekonomileri geliştirmek ve özellikle karşılaştırmalı üstünlüğü olan tüm ekonomik sektörlerde; En üst düzeyde gelişmişliği yakalamak, Bu sektörlerde, küresel ölçekte yarışabilmek, Üstünlüğü olan sektörleri motor güç olarak kullanarak; başta sanayi olmak üzere diğer tüm sektörlerin gelişimine ivme kazandırmak, Bölgesel konumun sağladığı üstünlüğü en üst düzeyde harekete geçirmektir.

Toplumsal Gelişmeyi Sağlayıcı

Kent sakinlerinin, mutluluğunu ön plana çıkaracak ve onların donatılı birer birey olmasını sağlayacak tüm önlemleri almak; Bu bağlamda, ilin gereksindiği tüm kentsel/kırsal kullanım ve donatılara sahip olmak, Hemşerilerde aidiyet duygusu yaratmak ve kimliği ön plana çıkarmak, Kültürel gelişimi, çeşitliliği ve hoşgörüyü artıracak mekânsal ortamı hazırlamaktır.

Mekânsal Gelişmeyi Sağlayıcı

Ekonomik ve toplumsal gelişmeleri özendiren ve destekleyen, çağdaş şehircilik ilke ve standartlarına uygun, çevresel ve kültürel değerlere azami saygıyı gösteren, kent işletmeciliği maliyetlerini en aza düşüren, işlevsel olarak farklılaşmış ve alt parçaları ile uyumu tam olan bir yaşama, çalışma ve dinlence çevresi yaratmaktır.

Çevresel Değerleri Koruyan

Sakarya ilinin doğal kaynak değerlerine sahip çıkılması, bu değerlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması, bu bağlamda; su, toprak , orman, biyo-çeşitlilik ve benzeri kaynak değerlerinin, çevre dostu bir anlayışla akılcı biçimde kullanılmasıdır.

3. HEDEFLER, ALT HEDEFLER VE STRATEJİLER

Bu Bölümde 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'na (ÇDP) ilişkin hedef ve stratejiler yer almaktadır.

3. 1. ÇEVRESEL HEDEFLER

Günümüzde “Çevre”, önemine uygun biçimde ve giderek artan bir duyarlılıkla toplumların gündeminde yer almakta, özellikle sürdürülebilirliğinin sağlanması bağlamında çok önemli çabalar harcanmaktadır. Konuya ayrılan uluslar arası fonların ve ulusal kaynakların yerinde ve verimli bir biçimde kullanılabilmesi için uluslararası işbirlikleri, uygulama ve denetim düzenleri kurularak işletilmektedir. Bu nedenle, hazırlanacak olan çevre düzeni planında da bu konunun bir ana hedef olarak ele alınması gerekli görülmektedir. Ekolojik özellikler ve doğal kaynaklar, ekonomik ve sosyal gelişme için ana kaynaklar olarak benimsemelidir.

Çağdaş yaşamın olumsuz ve kaçınılmaz sonucu olarak, çevre giderek kirlenmekte, yer yer insan yaşamını tehdit eder boyutlarda tahrip olmaktadır. Bu yüzden insanların yaşamlarını sürdürdükleri yapay çevreyi oluşturmak ve yaşam süresince doğal çevre ile yapay çevre arasında dengeli ve sürekli birlikteliği sağlamak üzere, çevre, her ölçekteki planlama çalışmasında büyük bir duyarlılıkla göz önünde bulundurulmalıdır.

ÇDP'nin elde ediliş ve yaşama geçiriliş süreçlerinde de, bu yaklaşımın hiç göz ardı edilmemesi gerekir. Planlama ve uygulamanın her aşamasında ÇEVRE, çok iyi tanınması ve kullanılması gerekli, yaşamsal, “olmazsa olmaz” bir kavram olarak algılanmalıdır.

Bu açıklamadan anlaşılacağı gibi özellikle çevrenin öncelikli girdi olacağı bir Plan geliştirme çalışmasında “Çevresel Hedefler” in öncelikli ele alınması, önemine uygun biçimde ayrıntılandırılarak incelenmesi, değerlendirilmesi gerekir.

Bu amaçla, Çevre Düzeni Planı'nın Çevresel Hedefleri aşağıda sıralanmışlardır:

- *Su Kaynaklarının Korunması,*
- *Su Yüzeylerinin (Deniz, doğal ve yapay göllerin) Korunması,*
- *Su Yüzeylerini Besleyen Su Kaynaklarının Korunması,*
- *Yeraltı Su Kaynaklarının Korunması,*
- *Su Kalitesinin Korunması ve İyileştirilmesi,*
- *Su Kirliliğinin Önlenmesi ve Su Niteliğinin Geliştirilmesi,*
- *Katı Atıkların Toplanması, Geri Dönüşümünün Sağlanması,*
- *Sıvı Atıkların Toplanması ve Arıtılması.*
- *Hava Kirliliğinin Önlenmesi,*
- *Toprak Kirliliğinin Önlenmesi,*
- *Gürültü Kirliliğinin Önlenmesi,*
- *Görüntü Kirliliğinin Önlenmesi,*
- *Sanayi Tesislerinin Yaratmış Olduğu Kirliliğin Önlenmesi,*
- *Erozyonun Önlenmesi,*
- *Taşkın ve Sellerin Önlenmesi,*
- *Flora ve Faunanın Korunması,*

- *Sulak Alanların Korunması,*
- *Orman Alanlarının Korunması,*
- *Kentsel, Arkeolojik, Doğal ve Kültürel Değerlere İlişkin Hedefler.*

Sıralanan bu hedeflerin tümü; “*canlıların yaşamasını ve gelişmesini sağlayan fiziksel, kimyasal ve biyolojik faktörlerin bütünlüğü*”nü, bir başka anlatımla Doğal Çevre’yi kapsamaktadır. Bu hedefler, çevrenin bir bütün olarak korunması gereğine ilişkin hedeflerdir. Aşağıda bu hedefler, alt hedefler ve tasarım kriterleri ile birlikte açıklanacaklardır.

3.1.1. Su Kaynaklarının Korunması

Su kaynaklarının korunması; Sakarya Planlama Bölgesi’nde var olan biyolojik çeşitliliğin (flora ve fauna) ve bu çeşitliliğin en hayati gereksinimi olan suyun kirlenmesini önlemek, katı ve sıvı atıkları zararsız hale getirmek, dönüşümlerini sağlamak, yok etmek; doğal değerlerin korunmasını gerçekleştirmek; bu değerleri kullanılır kılmak, geleceğe taşımak anlamına gelir.

Sakarya Nehri ve Mudurnu Çayı korunması gerekli akarsu kaynaklarıdır. Planlama bölgesinde, gelecek için korunması gerekli olan başta Sapanca Gölü olmak üzere pek çok içme suyu kaynağı da bulunmaktadır.

3.1.1.1. Su Yüzeylerinin (Deniz ve Yapay Göllerin) Korunması

Planlama Bölgesindeki doğal göller ile planlanmış ve yapımı sürdürülen baraj göllerinin korunması, bölge için önemlidir. Bu nedenle kıyılarda, kıyı gerisinden kaynaklanan kirlenmeye karşı önlemler alınması, yapılaşmanın denetlenmesi, bu alanların faunasına ve florasına zarar vermeyecek düzende ve düzeyde olması gerekmektedir. Bu nedenle Kıyı Yönetimi Projeleri’nin yapılması ana hedeflerden biridir.

Alt Hedef:

Su yüzeylerinin korunması amacıyla gerekli altyapı yatırımları yapılacak ve çevre koruyucu önlemler alınarak su kaynakları ve yüzeyleri korunacak, geliştirilecek, farklı işlevler için dengeli biçimde kullanılacaktır.

3.1.1.2. Su Yüzeylerini Besleyen Su Kaynaklarının Korunması

Bölgedeki su yüzeyleri, dağlarda eriyen karlardan, yeraltı sularından, derelerden, akiferden beslenmektedir. Yeraltı sularının ve akiferin kirlenmesi olup olmadığına ilişkin araştırmalar yetersizdir. Ancak Sakarya ve Mudurnu akarsuları ile bunlara karışan derelere ve Sapanca gölüne atık suların verildiği, dere yamaçlarına inşaat molozlarının, çöplerin döküldüğü ve saptanmış bulunmaktadır. Bu nedenle, akarsu kenarlarının korunması, çay ve derelere atık suların verilmemesi zorunludur. Bu konuda geliştirilecek plan kararları içinde yasaklayıcı hükümlerin yanı sıra var olan altyapının iyileştirilmesine, eksiklerin tamamlanmasına, akarsu havzalarına ilişkin sistemli, bütüncül çözümlerin geliştirilmesine yönelik hükümler de getirilmelidir. Su yüzeylerini besleyen kaynakların korunması hedefi, ancak böylelikle gerçekleştirilecektir.

Alt Hedef:

Bölgeyi besleyen yeraltı ve yerüstü su kaynakları en üst düzeyde korunacak ve ıslahı sağlanacaktır.

3.1.1.3. Yeraltı Su Kaynaklarının Korunması

Sakarya Planlama Bölgesi'nde yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının hassasiyetle belirlenmesi ve korunması gereklidir. Gelecekteki su krizlerine önlem olmak üzere su kaynakları ülkenin önemli potansiyelleridir. Kentleşme ve sanayiden kaynaklanan sıvı atıkların yeraltı ve yerüstü su kaynaklarına karışması da su kirliliği yaratan ve giderek şiddetlenen bir olgudur. Toprak kirliliği yaratan yapay gübrelerin de sulama ya da yağış yolu ile su kaynaklarına katıldığı bilinmektedir. Yeraltı su kaynaklarının korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması ve kirlenmemesi, önemli bir çevresel hedeftir.

Alt Hedef:

Yeraltı sularının kirlenmesini önlemek amacı ile tüm kirleticilerin hızla ortadan kaldırılması için öncelikler belirlenecek ve bir eylem planı doğrultusunda kirlilik önlenecektir.

3.1.1.4. Su Kalitesinin Korunması ve İyileştirilmesi

Suyun kirlenmesini önlemek için göl ve akarsuları kirleticilerle saptanmalı ve kaynağından döküldüğü noktaya kadar kirlenmeyi önleyici plan kararları geliştirilmelidir.

Mevcut yerleşmelerin evsel atıkların, mevcut sanayilerin atıklarının, karayollarının kirleticilerle etkileri saptanmalı ve bunların giderilmesi için gerekli kararlar alınmalıdır.

Tarımsal ilaç ve gübre kullanımının denetimi konusunda gerekli önlemler alınmalı, eko tarımın geliştirilmesi konusunda olanaklar araştırılmalıdır.

Havzalardaki sulak alanlar, yeraltı suları korunarak doğal yapıları yaşatılmalıdır.

3.1.2. Çevre Sorunlarına İlişkin Hedefler**3.1.2.1. Su Kirliliğinin Önlenmesi ve Su Niteliğinin Geliştirilmesi**

Su kirliliği, insan etkileri sonucunda, kullanımı kısıtlayan veya engelleyen ve ekolojik dengeleri bozan kalite değişimleri olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan yukarıda "*Su Yüzeylerinin korunması*", "*Su Yüzeylerini Besleyen Su Kaynaklarının Korunması*", "*Yeraltı Su Kaynaklarının Korunması*" alt hedeflerinin tartışılması kapsamında bu suların özellikle gelecekteki önemine değinilmiştir.

Sakarya Planlama Bölgesi'nde yaşamsal önemi olan su kaynaklarının ve deniz kirliliğinin önlenmesi, kirliliğin giderilerek var olan su kaynaklarının niteliğinin geliştirilmesi ve bu niteliğin sürdürülmesi, bu suların önemine ve sürdürülebilirliğine uygun bir yaklaşımdır. Var olan yasal önlemlerin yanı sıra, ÇDP ile alınacak örgütsel önlemlerin belirlenmesi amacıyla bu konu bir hedef olarak belirlenmiştir.

Alt Hedef:

Bu anlamda kentsel alt yapının iyileştirilmesi, başta sanayi olmak üzere kentleşmeden kaynaklanan kirliliğin yok edilmesi üst düzeyde sağlanacaktır. Deniz kirliliklerinin önlenmesi için Kıyı Alanları Yönetimi çalışmalarının yapılması gereklidir. Akifer olarak belirlenmiş sahalarda yapılacak olan yapılaşmada, detaylı hidrojeolojik etütler yapılmalı ve sonuçları değerlendirilmelidir. Yerleşim alanlarının, jeolojik, jeoteknik, hidrojeolojik etütler sonucunda belirlenen geçirimsiz su havzalarını etkilemeyen birimler üzerine kurulması ve bunların akifer olarak tespit edilen birimlerden uzakta olması uygun olacaktır.

Su ihtiyacının karşılanması mevcut su kaynaklarının korunması ile mümkün olacağından; bu kaynakların korunmasına yönelik çeşitli önlemlerin alınması gerekir. Bunun için arıtma tesisinin akiferin beslenme alanı dışarısında inşa edilmesi gerekir

3.1.2.2. Katı Atıkların Toplanması, Geri Dönüşümünün Sağlanması, Yok Edilmesi

Sakarya Planlama Bölgesi'nde özellikle kentsel katı atıkların toplanması, geri dönüşümünün sağlanması, yok edilmesi amacıyla önemli girişimler vardır. Belediyeler kendi aralarında birlik kurarak ortak deponi tesisleri oluşturmak çabasındadırlar. Katı atıkların toplanması, geri dönüşümü ve yok edilmesi önemli bir çevresel hedef olarak değerlendirilecektir.

Alt Hedef:

Yerleşim alanlarının çöpleri düzenli olarak toplanacak ve geri dönüşümü sağlanacaktır.

II.1.2.3. Sıvı Atıkların Toplanması, Arıtılması

En belirgin ve oransal olarak en büyük kirlletici olan sıvı atıklar için öncelikle yapımı başlatılmış arıtma sistemlerinin tamamlanması, hızla sonuçlandırılması, diğer hedeflere ulaşmada yönlendirici ve özendirici en önemli hedeflerden birisi olacaktır.

Alt Hedef:

Tüm yerleşmelerde öncelikler belirlenerek arıtma sistemleri geliştirilecek ve kirlleticilik en üst düzeyde önlenecektir.

3.1.2.4. Hava Kirliliğinin Önlenmesi

Sakarya Planlama Bölgesi'nde var olan, teknolojisi eski sanayilerin kent merkezinde yer alması, konutlarda düşük nitelikli kömür yakılmasının hava kirliliğini artırdığı bilinmektedir. Bu olgu, ÇDP kararları ile doğrudan çözülebilecek bir konu olmamakla birlikte hava akımlarının etkili olamayacağı yerlerde aşırı nüfus yığılmalarını önlemek, yerleşmelerin tümünde doğalgaz kullanımını sağlamak vb. önlemler söz konusu olabilir. Bu hedefin gerçekleştirilmesinde daha çok kentsel yer seçimi kararları etken olacaktır. Özellikle konut ve işyerlerinde doğal gaz kullanımının artırılması ile hava kirliliğinin giderek azalacağı söylenebilir.

Alt Hedef:

Adapazarı yerleşmesinde hissedilir derecede yüksek olan hava kirliliğinin önlenmesi zorunlu görülmekte ve bir alt hedef olarak belirlenmiş bulunmaktadır. Tüm kentsel yerleşmelerde hava kirliliğinin temel kaynağı olan niteliksiz yakıt kullanımına son

verilecektir. Hava kirliliğine neden olan sanayiler kent dışına örgütlü sanayi bölgelerine taşınmalıdır.

Alt ölçekli planlarda bu amaçlarla yoğunluk dağılımlarında yapı yoğunluğu ve kat adetlerine yönelik düzenlemelerle hava kirliliklerinin önlenmesi konusunda önlemler alınmalıdır.

3.1.2.5. Toprak Kirliliğinin Önlenmesi

Toprakların veriminin artırılması için yapay gübrelerin bilinçsiz kullanımı çok önemli bir kirlilik sorunudur.

Toprağı kirleten tüm kirleticilerin ya kullanımlarının yasaklanması, ya da toprağı kirletmeden yok edilmeleri en üst düzeyde bir çözümdür. Ancak kullanım sınırlaması, kirliliği yaratan etmenlerin yasaklanması yerine, kirleticilerin en kısa mesafede ve en etkili biçimde yok edilmelerini gereğini öne çıkarmaktadır. Bu amaçla alınacak tüm önlemler, diğer önlemlerle birlikte ele alınacak önlemlerdir.

Alt Hedef:

Koruma Kullanma dengesi gözetilerek kirliliğe karşı önlemler alınacaktır.

3.1.2.6. Gürültü Kirliliğinin Önlenmesi

Gürültü kirliliği, yaşam düzeyini artıran tüm araç ve gereçler, giderek artan motorlu araç sayısı ile günlük ve mevsimlik olarak artış gösterip, insanların sinir sistemleri üzerinde olumsuz etkiler yarattığı bilinmektedir. Bu olumsuzluğun giderilmesi için en üst düzeyde alınacak önlemler, insan sağlığı açısından önem sunmaktadır. Kırsal yerleşmelerde, görece olarak küçük kentlerde bu olgu henüz etkili değildir.

Alt Hedef:

Gürültü kirliliği, Belediye mevzuatı çerçevesinde önlenecektir.

3.1.2.7. Görüntü Kirliliğinin Önlenmesi

Görüntü kirliliği; tüm hoş olmayan çevresel görüntüleri içine alan, özellikle kentlerdeki şehircilik ve mimarlık eserlerinin insan ile uyumlu olmaması, yeşil alanların standart ölçütlerin altında olması, şehrin beton yığınları arasında kalması, tarihi ve kültürel değerlerin korunamaması, tabela ve vitrin kirlilikleri ve çevreye uyumsuzluk gösteren diğer etmenlerden kaynaklanmaktadır.

Planlama bütünü genelinde görüntü kirliliğine sebep olan en büyük etmenler plansız ve çarpık kentleşme ve vahşi katı atık depolama sahalarıdır. Özellikle katı atıkların denizlere ve akarsulara dökülmesi, hem yüzeysel su kaynaklarını kirletmekte hem de görüntü kirliliği oluşturmaktadır. Yerleşim alanlarından kaynaklanan katı atıklar büyük çoğunlukla vahşi depolama yöntemiyle depolanmaktadır. Bu düzensiz katı atık toplama alanlarının yer seçim kriterleri göz önüne alınmadan seçilmiş olması ve evsel, endüstriyel ve tıbbi atıkların bu şekilde düzensiz ve bir arada depolanması toprak kirliliğinin yanı sıra su kirliliği, hava kirliliği ve görsel kirliliğe de neden olmaktadır.

Alt Hedef:

Görsel kirlilik yaratan yapılaşmaların sağlıklılaştırılması. Düzenli katı atık depolama alanlarının oluşturulması ve yasal bertaraf yöntemlerinin kullanılması.

3.1.2.8. Sanayi Tesislerinin Yaratmış Olduğu Kirliliğin Önlenmesi

Planlama Bölgesindeki sanayi tesislerinin pek azında arıtma tesisi bulunmaktadır. Arazinin yetersiz ve pahalı oluşu, çevreyi korumanın zorunluluğu yüzünden mevcut tesislerin kirlilik yaratmasını önlemek, arıtmalı tesislerdeki sistemlerin sağlıklı çalışmasını sağlamak; sanayi tesislerinin yaratmış olduğu / yaratacağı kirliliğin önlenmesi için zorunludur.

Alt Hedef:

Mevcut sanayilerin gerekli arıtma sistemleri geliştirilecek, çevreyi kirliletmeyen sanayilerin gelişimi özendirilecektir. Teknoloji yenilenmesi gerekli kömür üretimi, enerji ve demir çelik sektöründe gerekli yatırımların yapılmasına yönelik öneriler geliştirilecektir.

3.1.2.9. Kontrolsüz Yapılaşmaların/İmar Durumunun Yaratmış Olduğu Kirliliğin Önlenmesi

Sakarya ilinde da başta kent merkezi olmak üzere Hendek ve Akyazı da mevcut küçük sanayi kullanışları yüzünden görüntü kirliliği yaşanmaktadır. Ayrıca yerleşmelerdeki sıkışık, yoğun ve bakımsız yapılar da görüntü kirliliğine neden olmaktadır. Bu nedenle yerleşmelerin içerisinde bulunan küçük sanayi, küçük sanatlar tesislerinin mümkün olduğunca merkezi alanların dışına taşınması ve kentsel dönüşüm projelerine ağırlık verilmesi ilde yaşanan görüntü kirliliğinin önlenmesinde etkili olacaktır.

Alt Hedef:

Sanayi kullanımlı yapıların daha çok sanayi alanlarında ya da kent merkezlerinden uzak alanlarda yapılması. Gecekonduyu önlemek için yeni toplu konut alanlarının oluşturulması. Yerel Yönetimlerde kontrolsüz yapılaşmaları önlemek için denetim mekanizmasının geliştirilmesi

3.1.2.10. Yenilenebilir Alternatif Enerji Kaynaklarının Kullanılması (hidroelektrik, rüzgâr ve güneş enerjisinden yararlanma)

Yenilenebilir alternatif enerji kaynakları; çevrenin korunması, çeşitli kirliliklerin azaltılması ya da yok edilmesine destek olacak önemli bir hedeftir. Özellikle rüzgâr ve güneş enerjisinin giderek yaygınlaşan bir alternatif enerji kaynağı olarak kullanılmakta oluşu, bu hedefin hızlıca yaşama geçebilecek bir hedef olduğunu göstermektedir. Bölgenin su potansiyelinin değerlendirilerek hidroelektrik kaynaklarından yararlanılması büyük önem taşımaktadır¹.

Alt Hedef:

Yenilenebilir alternatif enerji kaynaklarının kullanılması özendirilecektir. Kirliletiçi enerji üretimlerinin Planlama Bölgesi içinde doğal çevre içinde yer almaması önemli bir alt hedeftir.

3.1.3. Jeolojik Yapıya İlişkin Hedefler (Deprem, Jeolojik Sakıncalı Alanlar, Jeolojik Öneme Sahip Alanlar)

3.1.3.1. Deprem

Sakarya Planlama Bölgesinde, depremselliğine büyük ölçüde Kuzey Anadolu Fayı (KAF) damgasını vurmaktadır. Bu fay, doğrultu atımlı ve sağ yönlü aktif bir fay olarak tanımlanmaktadır. Ancak fayın, tek bir fay düzleminden meydana gelmediği, 500-1000 m.'ler arasında genişliği değişen bir fay zonundan oluştuğu yapılan çalışmalarda ortaya çıkmıştır.

Türkiye'nin aktif bir deprem bölgesi olduğu, Türkiye'deki depremlerin geçmişte olduğu gibi bugün ve gelecekte de sürekli olabileceği, bu nedenle Türk halkının da depremle birlikte yaşamayı öğrenmesi gerektiği gerçeğinden hareketle, toplum, daha fazla geç kalınmadan başta deprem olmak üzere, doğal afetler, yer seçimi vb. konularda uzman ve yetkin kurum ve kuruluşlar, üniversiteler ve ilgili meslek örgütleri tarafından ve basın aracılığıyla, sadece doğal felaketlerden önce değil, sürekli olarak bilgilendirilmeli ve eğitilmelidir.

Alt Hedef:

Alt ölçekli planlama çalışmalarında; yerel zemin yapısı, yapı özellikleri, depremsellik ve çevre ile ilgili ve yapıma ilişkin tüm olası sorunları göz önüne alacak şekilde yapılmalıdır.

Alt ölçekli planlarda “Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik” hükümleri dikkate alınmalıdır.

3.1.3.2. Jeolojik Sakıncalı Alanlar

Yer seçimi çalışmalarına gereken önem verilmelidir. Yer seçimi çalışmaları, imara açılacak bölgelerde geniş alanları kapsayacak şekilde jeolojik-jeoteknik etütler yapılarak yürütülmeli ve bu amaçla yerleşim alanlarında jeolojik ve yapısal özelliklerin ve zemin koşullarının yanı sıra, tasman, sıvılaşma potansiyeli, heyelan, taşkın gibi doğal afet riskleri de belirlenmelidir. Kent merkezlerinin dışında belde ve köylerde, tüm yapılaşmalar için yer seçimi esnasında mutlaka jeolojik zemin etütleri yaptırılması gerekmektedir.

Alt Hedef:

Jeolojik/jeoteknik etüt raporlarında, planlamaya konu olan alanın yerleşime uygunluk açısından değerlendirmesinin yapılarak;

- a) Yerleşime uygun alanlar,
- b) Önlem alınmadan yapılaşmaya izin verilmeyecek alanlar,
- c) Ayrıntılı Jeoteknik etüt gerektiren alanlar,
- d) Yerleşime uygun olmayan alanlar
açıkça belirlenecektir.

3.1.3.3. Jeolojik Öneme Sahip Alanlara İlişkin Hedefler

Sakarya Planlama Bölgesinde “yumuşak zeminler” jeolojik öneme sahip alanlar olarak dikkate alınmalı, plan kararları üretilirken gerekli önlem ve tedbirler alınmalıdır.

Alt Hedef:

Jeolojik öneme sahip alanlarda yapılaşmaya gidilirken gerekli jeolojik-jeoteknik inceleme ve yerinde deneyler yapılmalı, çıkan neticelere göre yerleşime gidilmelidir.

Yerleşim yerlerinin seçimi, yol güzergâhlarının saptanması ve arazi kullanım potansiyellerinin belirlenmesine yönelik mühendislik jeolojisi çalışmaları yapılmalıdır. Tasmana maruz alanların TTK ile birlikte belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması önem taşımaktadır.

Sadece yapı alanındaki (parsel bazında) zeminlere ait zemin emniyet gerilmesi ve zeminin oturma karakteristikleri gibi hususların belirlendiği klasik zemin etüdünün kapsamı dışına çıkılarak, özellikle depreme karşı hassas bölgelerde; aktif (diri) fayların konumları ve jeolojik faktörleri başta olmak üzere sıvılaşma riski (gevşek toprak zeminlerde) zeminlerin dinamik özelliklerini de kapsayan jeolojik-jeoteknik etütlerin yaygınlaştırılması ve denetimi sağlanmalıdır.

3.1.4. Topoğrafya ve Jeomorfolojik Yapı (Eğim, Erozyon, Heyelan, Taşkın Alanları, Sel, Çığ vb.)

Jeolojik, morfolojik ve meteorolojik özellikleriyle doğal afet olaylarının çok sık yaşandığı planlama bölgesinde; deprem dışındaki heyelan, taşkın, su baskını, çığ ve kaya düşmeleri gibi tehlikelerde yerleşim alanlarını tehdit etmektedir. Akarsuların debilerinin düzenlenmesi için havzalar bazında özellikle kaynaktan başlayarak sel ve taşkın, heyelan önlemlerinin alınması için gerekli projeler üretilmelidir.

Yerleşim birimlerinin depreme neden olan faya yakınlığının ve depremin büyüklüğünün yanı sıra, kuşkusuz jeolojik faktörler ve zemin koşulları da en önemli rolü oynamaktadır. Jeolojik faktörlerin ve zemin koşullarının belirlenebilmesi ve bölge ile ilgili mühendislik jeolojisi açısından yorumlar yapılabilmesi için 1/5.000 ve 1/1000 gibi büyük ölçekli jeoloji haritalarının yapılması ve yeterince detayına inilmesi ve bu haritaların yapılması için yerinde Jeolojik/Jeoteknik etüdlerin yapılması ve yeraltı suyu – kil – süreksizlik üçgenin ayrıntılı bir biçimde incelenmesi gerekmektedir. Tehlike olarak deprem ve depremin tetiklediği sıvılaşma, stabilite gibi tehlikeler üzerinde önemle durulması kaçınılmazdır.

3.1.4.1. Eğimli Alanlar

Sayısal arazi modelinden elde edilen yükseklik verileri ile eğim analizleri yapılmıştır. Bu bağlamda % 30 ve daha yukarı eğimler, kentleşme sürecinde ve plânlama açısından kritik değer olarak kabul edilmiştir. Bu eşik değer, jeolojik yapının durumuna göre yapılaşmada rol oynamaktadır. Kaya ortamlarında muhtemel deprem anında daha az olan hasar, zemin ortamlarında, yüksek eğimin de etkisi ile daha fazla olacaktır. Eğim derecesi; vadi tabanları, tepe düzlükleri, sahanlıkları, sırt düzlüklerinde en düşük değerlerde iken, dik vadi yamaçlarında en yüksek değerlere ulaşmıştır. Yüksek eğimli araziler; yağış gibi parametrelerle stabilitelerini kaybederek heyelan gibi kütle hareketlerine mahal verebilmektedir.

Alt Hedef:

Doğal topoğrafyanın dik ve örtü zemininin gevşek olan bölgelerden heyelan ve sellenme riski göz önünde bulundurularak uzak durulması,

3.1.4.2. Erozyonun Önlenmesi

Genel olarak erozyon potansiyeline sahip alanlarda erozyonun önlenmesi; toprakların, floranın ve su kaynaklarının korunması için önem taşımaktadır. Bu nedenle erozyonun önlenmesi, çevresel hedefler içinde yer almıştır.

Bu doğrultuda geçmişte başlatılan çalışmaların sürdürülmesi, erozyonun önlenmesi, ulusal bir hedef olmanın yanısıra evrensel bir hedef olarak da görünmektedir

Alt Hedef:

Tarım toprakları korunacak, akarsularla toprak taşınması yolu ile topraksızlaşma ve kirlenme önlenecektir.

3.1.4.3. Taşkın Alanları

Tabii bir afet olan taşkın; bir akarsuyun muhtelif sebeplerle yatağından taşarak, çevresindeki arazilere, yerleşim yerlerine, altyapı tesislerine ve canlılara zarar vermek suretiyle, etki bölgesinde tabii yaşamı da menfi etkileyerek normal sosyo-ekonomik faaliyeti kesintiye uğratacak ölçüde bir akış büyüklüğü oluşturması şeklinde ifade edilmektedir. Taşkın alanları, periyodik olarak su baskınlarına uğrayan genellikle dere, ırmak, göller civarındaki düşük kodlu alanlardır.

Taşkın önleme çalışmalarının yapılması ve taşkına maruz alanların kontrol altına alınması önemli bir çevresel hedeftir.

Alt Hedef:

Taşkın önleme çalışmalarını etkin bir şekilde sürdürülmesini sağlamak, Taşkın sebebiyle oluşan zararların giderilmesi, ileride benzeri zararların oluşmaması veya asgari düzeyde tutulması gayesiyle, DSİ Genel Müdürlüğü tarafından kullanılmak üzere Taşkın Planlarının hazırlanması ve önlemlerin alınması.

3.1.4.4. Heyelana Maruz Bölgeler

Planlama bölgesinin jeolojik ve topografik yapısının yüksek heyelan potansiyeline sahip ve heyelanların ana nedenini oluşturduğu alanlar yok denecek kadar azdır.

Planlama Bölgesinde heyelanın belli başlı nedenleri; topografya (eğimin fazla olması), yağış, tekrar aktivite kazanabilecek eski heyelan kütlelerinin varlığı, ana kaya ve onu üzerleyen konsolide olmamış jeolojik birimlerin litolojik özellikleri ve yağışların (yağmur-kar) fazla olmasıdır. Ayrıca fındık ekimi, tarla açma gibi insan eylemleri de heyelana sebebiyet vermektedir. Heyelan nedeniyle birçok tarım ve orman alanı kullanılamaz duruma gelmektedir. Heyelanın bölgedeki erozyon üzerinde de önemli bir etken olduğu bilinmektedir.

Alt Hedef:

Heyelan ve su baskını olaylarının zararlarını azaltma sürecinde arazi kullanım ve yapılaşma kriterlerinin oluşturulması,

3.1.5. Ekolojik Yapıya İlişkin Hedefler

3.1.5.1. Ormanların korunması, geliştirilmesi ve Planlama Bölgesi için rekreasyon amaçlı kullanıma açılmasına yönelik plan kararları geliştirilmesi

Sakarya Planlama Bölgesi'nde orman alanları toplam alanın yaklaşık % 43,58'ini oluşturmaktadır.

Ormanlar, Orman Yasası'nın güvencesi altındadır. Orman alanları arasında kalan ağaçlıkların, verimsizlik savıyla terk edilmesi ya da iskâna açılması yeşil dokuya ilişkin olumsuzlukları arttıracaktır. Geçmişte, Ülke'nin, özellikle kıyı kesimlerinde, önemli ve özgün orman alanlarının uzun erimli kiralama yöntemleriyle turizm yatırımlarına tahsis edilmiş olması, son zamanlarda bu alanların satılmasına ilişkin yasal düzenlemelerin varlığı, Planlama bölgesindeki ormanlarda da benzeri yaklaşımların sergileneceği kuşkusunu yaratmaktadır. Bu nedenlerle ormanların ve ormanlar içindeki türü ne olursa ağaç varlığının korunması önemli bir çevresel hedeftir.

Alt Hedef:

- Orman alanları korunacak ve amaç dışı kullanımları önlenecektir. Bozuk orman alanları düzenlenecek, geliştirilecek, rekreasyon ve turizm amaçlı kullanılacaklardır.
- Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından geliştirilen, Milli Park, Tabiatı Koruma Alanı, Yaban Hayatı Koruma Alanı vb alanlar ile orman içi rekreasyon alanlarının geliştirilmesi konusunda plan kararları geliştirilecek ve ormanların gelişmesini engellemeyecek yeni alanlar açılacak ve mevcut alanların altyapılarının geliştirilmesi doğrultusunda plan karar ve hükümleri geliştirilecektir.
- Kamusal kullanımların ormanları ve tarım alanlarını ölçüsüz kullanılmasını önleyecek kararlar alınacaktır.
- Orman işletmelerinde ağaç kesimleri denetlenecek ve gerekli alanlarda ağaçlandırma faaliyetlerine ağırlık verilmesi sağlanacaktır.
- Orman kalitesinin bozulmasına neden olacak aşırı hayvan otlatımı saptanacak ve önlenecektir. Ormanlarda ağaçlara musallat olan hastalıklarla mücadele edilmesi sağlanacaktır.
- Orman ürünlerini kullanan sanayilerin kirletici olmayanlarının gelişmesi özendirilecektir.
- Orman köylerinde yaşayanların ormanda çalışmasını sağlayacak plan kararları verilecektir.

3.1.5.2. Flora ve Faunanın Korunması

Flora ve fauna "Çevresel Değerler" içinde en önemli öğelerdendir. Ekolojik dengenin korunması flora ve faunanın korunması ile olasıdır. Bu nedenle genel olarak çevresel

değerlerin korunmasını öngören hedefle yetinmemek, flora ve faunayı ayrı bir hedef olarak değerlendirmek, uygun görülmektedir.

Alt Hedef:

Sakarya Planlama Bölgesi'nde yer alan "Acarlar Gölü-Longoz Ormanı" koruma kullanma dengelerini gözeterek alt ölçekli planların üretilmesi.

3.1.5.3. Tarım ve Toprak Yapısı

Sakarya Planlama Bölgesi topraklarının, fiziksel arazi değerlendirme sonuçlarına göre, arazilerin tarımsal faaliyetlere uygun alanlar (mutlak tarım alanları) toplam alanın % 13,24 ünü oluşturmaktadır. Bu durum özellikle bölgede toprak oluşum faaliyetlerinin, jeolojik, jeomorfolojik ve topografik özellikler tarafından yönlendirildiği söylenebilir.

Tarım arazileri mutlak korunması gerekli alanlar olmalıdır. Tarımsal faaliyetlerden çiftçi ve köylülerin gelirlerinin arttırılması için, nisbi nemin az olduğu bölgenin iç ve yüksek kesimlerinde, organik tarımı özendirici çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle Kocaali ve Karasu ilçeleri yüksek geçiş bölgelerinde önemli gelir kaynakları arasında yer alan Fındık ve Kestane için depolama, saklama ve pazarlama konularında tarım politikalarının geliştirilmesi sağlanmalıdır.

Sürdürülebilir tarım uygulamaları yönünden öncelikli kalkınma amaçları belirlenirken, bitki-toprak-çevre kirliliğinin önlenmesi, doğal kaynakların etkin kullanılması, ekolojik tarımın yaygınlaştırılması, hayvan sağlığının korunması, bölgenin ekolojik yapısına uygun ürünlerin seçilmesi, erozyonla mücadele, arazilerin kabiliyet ve sınıfları dikkate alınarak kullanımı, doğal dengenin korunması gibi hususlara dikkat edilmelidir.

Alt Hedef:

- Çevresel değerleri koruyarak, tarım alanlarının korunması, geliştirilmesi,
- Çevresel değerleri koruyarak tarımda hayvancılığın geliştirilmesi,
- Detaylı Toprak Etüt Haritalama çalışmalarının yapılması, toprak kaynaklarına ilişkin güncel verilerin sağlanması,
- Yeraltı suyu kullanımının zamansal ve mevsimsel dağılımlarının belirlenmesi,
- Çayır-Mera fon kaynakları kullanılarak mera envanterlerinin yapılması, mera ıslahlarının gerçekleştirilmesi,
- Sulamada bağ-bahçe alanlarında damla sulama, diğer alanlarda center pivot gibi modern sulamaların yapılması, kontrollü, ekonomik, randımanlı sulamalara izin verilmesi,
- Her ölçekteki yerleşim birimlerine ait imar planlarının düzenlenmesi esnasında Toprak Kurulu ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün tedbir ve tavsiyelerine titizlikle uyulması,
- Uygun meyvecilik ve organik tarımı özendirici çalışmaların yapılması,
- Orman alanlarının mutlaka korumaya alınması,
- Su kaynaklarına yönelik planlama, sulama, drenaj çalışmalarının il bazında planlanması ve drenaj sularının Karadeniz'e deşarjının sağlanması,
- Bu bölgelerde hayvanların yararlanabileceği küçük gölet çalışmaları planlanması,

3.1.6. Kentsel, Arkeolojik, Doğal ve Kültürel Değerlere İlişkin Hedefler

3.1.6.1. Sit Alanları

Sit alanlarında, kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda korunması amacıyla, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri oluşturulmalıdır.

Koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamalarını, sağlıklılaştırma, yenileme alan ve projelerini, uygulama etap ve programlarını, açık alan sistemini, yaya dolaşımı ve taşıt ulaşımını, alt yapı tesislerinin tasarım esasları, yoğunluklar ve parsel tasarımlarını, yerel sahiplilik, uygulamanın finansmanı ilkeleri uyarınca Koruma Amaçlı İmar Planları hazırlanmalıdır.

Alt Hedef:

- Taraklı Kentsel Sit Alanının bütüncül koruma planının hazırlanması,
- Sit alanlarında “Yönetim Planları”nın hazırlanması.

3.1.6.2. Özel Kanunlarla Korunan Alanlar

Bu bölgeler doğal çevre, tarih ve kültür değerleri bakımından zengin, biyolojik ve ekolojik dengesi bozulmamış ve gelecek vadede bölgelerdir. Gelecek nesillere, bozulmamış zengin bir biyolojik miras ve yaşanabilir sağlıklı temiz bir çevre bırakmak için planlama yoluyla kurallar geliştirilmektedir.

Bir ülkenin sanayileşmesi, şehirleşmesi ve tarımda modernleşmesinin yanında yaşayan ve gelecek nesillerin refahı ve mutluluğu için çevrenin korunması esastır. Geleceği fiziksel ve sosyo-ekonomik açılardan yönlendirebilmek, geliştirebilmek ve ekolojik değerlerin varlığını sürdürebilmek planlamanın etkin bir biçimde kullanımına bağlıdır.

Bu anlayışla Özel Kanunlarla Korunan Alanlarda planlama çalışmalarıyla;

Sahip olunan çevre değerlerinin korunmasına, Mevcut çevre sorunlarının giderilmesine ve gerekli tedbirlerin alınmasına, Koruma kullanma esaslarını belirlemek yoluyla koruma-kullanma dengesi sağlanmaya çalışılmalıdır.

Her biri özel niteliklere sahip olan özel çevre koruma bölgelerinin doğal, ekolojik ve tarihi değerlerinin korunması ve koruma-kullanma dengesi içinde sağlıklı bir yapılaşmasının oluşmasında;

- Planlama Alanı içinde kalan ve doğal yapıları ile ekolojik özellikleri açısından önem arz eden kesimlerin koruma ağırlıklı kullanım dengelerinin kurulmasını sağlamak,
- Tarım alanlarını korumak,
- Bataklık, sazlık, sulak, çayırılık, türbiyer veya sular gibi ekolojik, kültürel, bilimsel ve rekreasyonel olarak büyük bir kaynak teşkil eden sulak alanların ve kumulların kaybına sebep olacak hareketleri durdurmak,

- Ülke ölçeğinde önemi olan ve doğal nitelikleri sebebiyle rekreasyonel potansiyele sahip bulunan alanların planlı bir biçimde koruma-kullanma dengesini sağlamak,
- Bölgelerdeki yerleşmelerin altyapılarını sağlıklılaştırarak geliştirmek,
- İlgili Koruma Kurullarınca önceden tespit ve ilan edilmiş bulunan ve edilecek olan doğal sit alanlarının korunmasını sağlamak,
- Arkeolojik sit alanlarının korunması ve geliştirilerek değerlendirilmesini sağlamak,
- Bölgelerdeki turizm faaliyetlerinin koruma-kullanma dengesi altında uygulanabilirliğini sağlayıcı ve mevcut turizm taleplerini yönlendirici ve dengeleyici kararlar üreterek planlara yansıtmak,
- Bölgelerdeki mevcut mimari dokunun ve yöresel özellikleri koruyarak geliştirilmesini sağlamak ve yönlendirmek

ilkeleri gözetilmelidir.

Özel kanunlarla Korunan Alanlarda, 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planları'nın gösterdiği hedefler doğrultusunda alt ölçekli planlar yapılmalıdır.

Alt Hedef:

Özel Kanunlarla Korunan Alanların, tarihi, doğal ve kültürel değerler bakımından zengin, biyolojik ve ekolojik özellikleri korunmalıdır.

3.2. EKONOMİK HEDEFLER

Sakarya Planlama Bölgesi nüfusu geçmişten günümüze tarım ve tarıma dayalı sanayi ağırlıklı olarak ekonomik faaliyetlerini sürdürmektedir. Ancak, Planlama Bölgesi son 10–15 yıldır İstanbul metropolü ve Marmara bölgesinin baskısı altındadır ve yöreye büyük oranda yerseçim talepleri gelmektedir. Ekonomik hedefler, planlamanın fiziksel kararlarını, doğrudan etkileyen hedefler olarak önem sunmaktadırlar. Ekonomik gelişme ve sürdürülebilir kalkınma ancak çevre duyarlı yatırımlar ve ekonomik gelişme ile mümkündür. Gelir düzeyinin artırılması, ekonomik sektörler bağlamında tarım, sanayi ve hizmetler sektörlerine ilişkin hedefler açıklanacaktır. Bu hedefler aşağıda önce sıralanmışlar, ardından da açıklanmışlardır.

3.2.1. Tarım

- Çevresel Değerleri Koruyarak, Tarım Alanlarının Korunması, Geliştirilmesi,
- Çevresel Değerleri Koruyarak Tarımda Hayvancılığın Geliştirilmesi,
- Kaynak değerini koruyarak balıkçılığın geliştirilmesi,
- Kırsal Kalkınmanın Sürdürülebilirliği,
- Tarımsal Potansiyelin Kullanılabilir Kapasiteye Dönüştürülmesi,
- Tarımsal Kapasitenin Verimli Kullanılması

3.2.1.1. Çevresel Değerleri Koruyarak, Tarım Alanlarının Korunması, Geliştirilmesi

Çevresel hedeflerin açıklandığı bölümlerde flora ve faunanın korunmasına, toprak kirliliğinin önlenmesine değinilmişti. Bu bağlamda, değerli tarım topraklarının korunması, geliştirilmesi, özellikle “Çevresel Hedefler” le örtüşen bir hedef olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında; “Tarım Alanlarının Korunması, Geliştirilmesi” hedefinin, “Çevresel Hedefler” i destekleyen, bu hedeflerin ayrılmaz bir parçası olan ekonomik bir hedef olduğu da söylenebilir.

Tarım alanlarının, toprak değerlerine göre korunması, kullanılması yanı sıra, yapay ya da doğal gübrenin önemli bir kirleticisi olmakla birlikte, verim artırıcı yönüyle özendirici ve sonuçta toprağı ve ekonomiyi geliştirici olacağı açıktır.

Alt Hedef:

Özellikle gelişmekte olan süs bitkiciliğinin daha da geliştirilmesi sağlanacak, kimyasal gübre ve ilaç kullanımı denetim altında tutulacaktır.

3.2.1.2. Çevresel Değerleri Koruyarak Tarımda Hayvancılığın ve Balıkçılığın Geliştirilmesi

Tarım sektörünün bir alt sektörü olan hayvancılık ve balıkçılık yeterli düzeyde gelişmiş değildir. Meraların geliştirilmesi, kümes ve besi hayvancılığının geliştirilmesi olarak sürdürülmek durumundadır. Balıkçılığın daha örgütlü, kaçak avlanmaya izin vermeyecek bir yapıya kavuşturulması gereklidir. Hayvancılıkla ilgili faaliyetlerin mekânsal ve çevresel değerleri olumsuz etkilemeyecek biçimde yönlendirilmesi, sınırlandırılması gerekir. Bu gereklilik, çevresel değerlerin de korunması hedefine yönelik olacaktır.

Alt Hedef:

Hayvancılık, çevresel değerleri üst düzeyde koruyarak geliştirilecektir. Deniz ürünleri üretimi, balıkçılık konularında sürdürülebilir gelişimi sağlayacak önlemler alınacaktır.

3.2.1.3. Kırsal Kalkınmanın Sürdürülebilirliği

Kırsal kalkınmanın ülkemiz için çok önemli bir sosyo-ekonomik olgu olduğu, bu konunun Beş Yıllık Kalkınma Planları’nda da yer aldığı, özellikle kırsal yerleşmelerde barınma, çalışma ve sosyal gereksinimlerin karşılanması ile bir ölçüde kentleşmenin de yavaşlatılabileceğı bilinmektedir. Sakarya İli özellikle kırsal kesimden göç vermekte, kırsal nüfus giderek azalmaktadır. Bu bakımdan çok çeşitli hedeflerin gerçekleşmesinde, doğrudan ya da dolaylı olarak, kırsal kalkınma hedefinin de göz ardı edilemeyecek bir hedef olacağı açıktır.

Alt Hedef:

Kırsal kalkınma, tarım sektörüne ilişkin diğer hedefler uyarınca sağlanacaktır. Nüfusun kırdaki tutulabilmesine yönelik ikincil sektörlerle yönelik örgütlü ve örgün çalışmalar yapılacaktır. Özellikle orman köylüsünün ekonomik gelişimini güçlendirmeye yönelik çalışmalara önem verilecektir.

3.2.1.4. Tarımsal Potansiyelin Kullanılabilir Kapasiteye Dönüştürülmesi

Ülkemizde tarımsal potansiyelin artırılması ve sürdürülebilir gelişimi için alınması gerekli bir dizi plan, proje, yatırım gerektiğı bilinmektedir. Bu gereklilik Sakarya İlini

kapsayan planlama bölgesi için de geçerlidir. Var olan Tarım Master Planı'nın geliştirilerek, sulama, toprak ıslahı, erozyon kontrolü vb önlemlerin eşgüdüm halinde ele alınması ve yaşama geçirilmesi önem taşımaktadır. Hızla artan nüfusun gereksinimini karşılamak ve AB uyum koşullarında tarım sektörünü güçlendirmek bu yaşamsal önemin de gereğidir.

Alt Hedef:

Tarımsal potansiyelin kullanılabilir kapasiteye ulaştırılması için gerekli önlemler alınacaktır.

3.2.1.5. Tarımsal Kapasitenin Verimli Kullanılması

Tarımsal kapasitenin verimli kullanılması da sektör için önemli hedeflerden birisidir. Çünkü yeterli, makine, kredi, örgütlenme, pazarlama vb konulardaki eksiklik mevcut tarımsal kapasitenin kullanılmasını engellemektedir. Bu nedenle kapasitenin verimli, olabildiğince yüksek düzeyde kullanılmasının sağlanması gerekmektedir.

Alt Hedef:

Tarımsal kapasitenin verimli kullanılması için koruma kullanma dengesi içinde en üst düzeyde önlemler alınacaktır.

3.2.2. Sanayi / İmalat

- Orta Ölçekli Sanayinin Geliştirilmesi,
- Ağır Sanayinin belirli çevresel önlemler alınmak kaydıyla geliştirilmesi,
- Var olan ağır sanayinin çağdaş teknoloji ve işletim yöntemleri ile modernizasyonu,

Sakarya ilinde plan dönemi içinde sanayi sektöründe teknolojik, ekonomik ve örgütlenme açılarından köklü gelişmeler, değişimler beklenmektedir. Ulaşım, iletişim olanaklarındaki hızlı gelişmeler, özellikle AB' ye giriş bağlamında sürdürülen hazırlık çalışmalarının bu değişikliklerin nedeni olacağı bilinmektedir. Bu açıdan sektörün gelişimini sağlamak ve rekabet gücünü artırmak üzere öngörülen temel hedef; sürdürülebilirliği göz ardı etmeden, sektörün zayıf yönlerini ve sektörü tehdit eden faktörleri ortadan kaldırarak, fırsatları değerlendirerek, toplumsal gelişmeyi ve kalkınmayı bu sektörün gelişmesi ile desteklemek biçiminde ifade edilebilir.

Alt Hedef:

Çevre kirliliği için gerekli tüm önlemler en üst düzeyde alınarak sanayinin gelişmesi olanakları yaratılacaktır.

3.2.2.1. Orta Ölçekli Sanayinin Geliştirilmesi

Planlama Bölgesi'nde var olan sanayi kuruluşlarının çevreye olumsuz etkilerinin yer yer tehlikeli değerlere ulaştığı, özellikle hava kirlilikleri ve su kirlilikleri bakımından potansiyel bir tehlike oldukları diğer taraftan hava kirliliği ve yer yer su kirliliklerinin hayatı olumsuz etkilediği bilinmektedir. Bu yüzden istihdam yaratmak için, çevreye zarar vermeyen, (gıda, tekstil, elektronik, vb.) orta ölçekli sanayilerin özendirilmesi, bu doğrultudaki istemlerin yönlendirilmesi gerekir. Burada en önemli kısıt, yer seçmek ve üretim yapmak isteyen işletmelerin çevre kirlletici olmaması, ya da kirlletmeye karşı gerekli önlemleri almış olmasıdır. Özellikle bu sınırlayıcı; diğer hedeflerle dengelenecek; diğer ekonomik hedeflerle birlikte sosyo – ekonomik gelişmenin önemli etmenlerinden biri olacaktır.

Alt Hedef:

Çevre kirliliği yaratmayan, ileri teknoloji ve arıtma sistemleri kullanan, kaynakları ve işgücünü kullanacak sanayilerin gelişmesine olanak sağlanacaktır.

3.2.2.2. Ağır Sanayinin Geliştirilmesi

Planlama alanında, ulaşım aksları boyunca dağınık olarak yer seçmiş olanlar ile organize sanayi bölgelerinde gelişmiş olan ve potansiyelini bütünüyle kullanamayan orta ölçekli ve çeşitliliği olan sanayi kolları; ağır sanayi için önemli bir yan sanayi potansiyelidir. Bu potansiyelin geliştirilmesi, ağır sanayinin uluslar arası piyasalarla rekabet edilebilir hale getirilmesi belirli çevresel hedefler çerçevesinde sağlanacaktır.

Alt Hedef:

Çevre kirliliği yaratmayan, kaynakları ve işgücünü kullanacak sanayilerin gelişmesine olanak sağlanacaktır.

3.2.3. Turizm

Planlama Bölgesinde, gelecek vaat sektörlerden biri, turizm ve rekreasyon (eğlence – dinlence) sektörüdür. Kuzuluk uzun yıllardan beri ülkede termal turizminin başlıca ziyaret noktalarından olmuştur. Turizmin çeşitlendirilmesi, veriminin artırılması ve sürekliliğinin sağlanması konusunda ülke ölçeğinde ciddi çabalar harcanmaktadır.

Korunması zorunlu olan doğal ve kültürel/tarihsel değerlere ilişkin hedefler ile ekonomik sektörlerin gelişmesine ilişkin hedefler, birlikte, turizm ve rekreasyon hedefinin ve hizmet sektörünün geliştirilmesine destek olacaktır.

Sektörler arasındaki bu bütünleşik davranış, sosyo – ekonomik gelişmenin fonksiyonu olacaktır. Turizm ve rekreasyon, yörenin var olan potansiyelini canlandıracak, bu potansiyele ivme kazandıracak olan çok önemli ve önceliği olan bir sektördür. Bu Plan'da sektörel gelişimde en önde geleceği varsayılan sektördür. Önemli olan, hedefler arasındaki dengenin sağlanması, hedeflerden herhangi birinin tek başına baskınlığının önüne geçilmesidir. Turizmin geliştirilmesine ilişkin hedefin mekânsal karşılıkları, günümüze kadar gelen yasal, yönetsel tikanıklıkların aşılması ile bulunabilecektir. Bu açıdan hedefe ulaşım, çok boyutlu bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Alt Hedef:

Doğal kaynak potansiyelini dikkate alarak, sürdürülebilir turizm ve rekreasyon alanları geliştirilecektir.

Bölge'deki turizm türleri ve kaynakları çeşitlendirilecektir.

3.2.4. Madencilik

Planlama bölgesinin en önemli stratejik doğal kaynakları arasında Sakarya nehri üzerindeki kum ocakları ile daha çok dağlık kesimde yer alan ve taş ocakları yer almaktadır.

- Sektörünün çağdaş ve modern işletmecilik yöntemleri ile verimli hale getirilmesi,

- Verimli maden yatırımları ile sektörün gelişimi, istihdamın artırılması hedeflenecektir.

3.2.5. Toplum Hizmetleri

- Hizmet Üretiminde Hız, Nitelik ve Yeterlilik Düzeyinin Sağlanması,
- Kamu Kurum ve Kuruluşları Arasında Eşgüdümün Sağlanması,
- Üretim Fiyatı ve Niteliği Yönünden Yarışabilirliği Sağlayacak ve Sürdürecektir Bir Hizmetin Üretilmesi,
- İhtisaslaşmış, Ticari ve Kişisel Hizmetlerin Geliştirilmesi,
- Turizm ve Rekreasyonun Geliştirilmesi,

Hizmetler sektörünü, kamu hizmetleri ve özel sektör hizmetleri olarak iki kümeye ayırarak ele almak gerekmektedir. Bu nedenle aşağıda her iki sektör için ayrı ayrı hedefler belirlenmiştir.

3.2.5.1. Hizmet Üretiminde Hız, Nitelik ve Yeterlilik Düzeyinin Sağlanması

Planlama Bölgesi'nin sosyo-ekonomik gelişme sürecinin kavranmış olması ve desteklenmesi için, çağdaş teknolojileri kullanarak saydam, hızlı ve yeterli hizmet üretilmesi, farklı ölçeklerdeki planlama hizmetleri için özendirici, itici bir güç olacaktır. Bunun için özellikle üst ölçekli bir çevre düzeni planının yönlendiriciliği ve yaptırım gücünün benimsenmesi, benimsetilmesi önem sunmaktadır.

Alt Hedef:

Hizmet üretimine ilişkin eğitim faaliyetleri artırılabilecektir.

3.2.5.2. Kamu Kurum ve Kuruluşları Arasında Eşgüdümün ve Örgütlenmenin Sağlanması

Kamu kurumlarının hizmet alanları, hizmetin kapsamı ve niteliği yasa ve yönetmeliklerle tanımlanmış bulunmaktadır. Ancak kimi kamu görevleri, başka kurumlarla iş birliği yapmayı gerektirecek kapsam ve nitelikte olabilir. Böyle bir olasılığı aşmada çoğunlukla görevlilerin inisiyatifleri önemli rol oynamakta eşgüdüm sağlamak, birlikte çalışmak olanağı ya sağlanamamakta, ya da yeterli verimlilik gerçekleştirilememektedir. Bu olgu, hız kesici, süreç yavaşlatıcı bir olgudur. Bu yüzden eşgüdüm tüm süreçlerde gözardı edilmemesi zorunlu bir etmendir.

Kamu idarelerine Anayasa ve yasalarla verilmiş görev ve yükümlülüklerini yerine getirilmesi, yaşanabilir bir fiziki ortamın sürdürülebilirliği bağlamında örgütlü hizmet verilmesi, örgütlenme ve örgütlerin verimli çalışması ile olasıdır. Bu bağlamda yaşanabilir ve sürdürülebilir bir fiziksel çevre elde etmenin temel koşulları yerine getirilebilir. Bu yüzden örgütlülüğün geliştirilmesi önemli bir hedeftir.

Alt Hedef:

Tüm kamu kuruluşlarının eşgüdümü en üst düzeyde sağlanacaktır.

3.2.5.3. Özel Sektörün Ekonomik Faaliyetlerdeki Öneminin Ve Ağırlığının Arttırılması

Türkiye'nin liberal ekonomik düzen içinde kalkınmayı hedeflemiş olması ve yaklaşık 25 yıldır bu doğrultuda önemli adımlar atılmış olması, ekonomik faaliyetlerde özel sektörün önemini ve ağırlığını artırmıştır. Bu yüzden hizmetler sektörüne ilişkin tüm hedeflerde özel sektöre ilişkin değerlendirmelerin de bulunması gerekmektedir.

3.2.5.4. Üretim Fiyatı ve Niteliği Yönünden Yarışabilirliği Sağlayacak ve Sürdürecektir Bir Hizmetin Üretilmesi

Bu hedef ülkemizde geçerli olan ve giderek güçlenen liberal ekonomik düzenin gereğidir. Fiyat ve nitelik yönünden yarışabilirlik, talebi de artıracak, dolayısıyla, bedeli ve niteliği açısından uygun hedef sunumu yaygınlaşmış olacaktır. Sektörün yaygınlığı, gelişmişlik göstergesidir. Ancak, hizmetin sürdürülmesi de ekonomik potansiyelin varlığına bağlıdır. Bu nedenle bu hedefin de göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Alt Hedef:

Hizmet üretimine ilişkin eğitim faaliyetleri artırılacaktır.

3.2.5.6. İhtisaslaşmış, Ticari ve Kişisel Hizmetlerin Geliştirilmesi

Planlama Bölgesi zengin doğal ve kültürel değerleri nedeniyle, eğlence – dinlence amaçlı kullanıma potansiyeline sahiptir. Bu potansiyelin yer yer kullanılmakta olduğu ve artan bir ilgi odağı olacağı bilinmektedir. Bu artış; ekonomik faaliyetlere, bu arada, “İhtisaslaşmış, Ticari ve Kişisel Hizmet Sektörleri”ne mekânsal olarak da yansıyacaktır. Bu yüzden sektöre gelişme olanaklarının sağlanması; ulaşılabilir, ulaşılması zorunlu bir hedef olabilir. Bu hedef planlamanın ana amacına ulaşmak için önemli bir hedeftir.

Alt Hedef:

Planlama Bölgesi ekonomisini geliştirecek tür ve nitelikteki ticari ve kişisel hizmetlerin geliştirilmesi sağlanacaktır.

3.2.6. Gelir Düzeyinin Artırılması

Gelir Düzeyinin artması, planlama hedeflerinin tümünün doğal bir sonucu olmalıdır. Çünkü tüm hedeflerin ortak amacı, sosyal refahı artırmaktır. Sosyal refah ancak gelir düzeyinin yüksekliği ile belirginleşir. Ancak; gelir düzeyini, her ne pahasına olursa olsun artırmak asla söz konusu değildir.

Alt Hedef:

Gelir düzeyi, ekonomik sektörel hedefler uyarınca artırılacaktır.

3.3. SOSYAL HEDEFLER

Sosyal hedefleri, mekâna yansıyan hedefler ile mekâna yansımayan hedefler olarak iki ana başlık altında incelemek olasıdır. Bu başlıklardan ilki, yukarıda açıklanan çeşitli hedefler içinde yer almamıştır. Burada mekâna doğrudan yansıyan sosyal hedefler üzerinde durulacaktır.

Bu hedefler mekâna doğrudan yansıyacak hedefler olarak yaşamın niteliğini, toplumun düzeyini geliştirici hizmetlerdir.

- Nüfus/Yoğunluk
- Eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi,
- Kültürel hizmetlerin geliştirilmesi,
- Her kademedeki eğitim programlarında çevre ve mekânsal gelişme konusuna, yaygın çağdaş eğitim araçlarından ve özellikle internetten yararlanılarak yer verilmesi,
- Sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi,
- Kadın nüfusun eğitime daha fazla önem verilmesi,

olarak sıralanmışlardır. Aşağıda bu hedefler sırasıyla açıklanacaklardır.

3.3.1. Nüfus

Nüfus, önemle ele alınması gerekli olan ve diğer hedeflerle; özellikle çevresel ve fiziksel hedeflerle, sıkı sıkıya ilintili olan hedeflerdendir. Nüfusa ilişkin tüm bulguların ve kestirimlerin hedefler bağlamında değerlendiriliş biçimi önem sunmaktadır. Herhangi bir planlama alanındaki nüfusun; içinde yaşadığı ortamı olumsuz etkilemeden, tüm gereksinimlerinin karşılandığı bir mekânsal düzenleme içinde yaşamını sürdürmesi, birçok etmene bağlıdır. Bu etmenlerin yanı sıra, nüfusun niteliği ve niceliği de özenle üzerinde durulması gerekli konudur.

Nüfus, mekânı, nitelik ve nicelik olarak biçimlendirir. Bu yüzden nüfusun demografik özellikleri, ekonomik faaliyetlere katılım düzeyi, bu faaliyetlerin mekânda dağılımı vb. etmenler; planlamada nüfus hedeflerinin doğru konmasını gerektirmektedir. Ancak ülkemizin her türlü sosyo–ekonomik ve siyasal olaylara karşı çok duyarlı olması, nüfus hedeflerinin doğru belirlenmesini önlemektedir. Hedefleri olabildiğince doğru, ancak, kaçınılmaz olarak esnek, olasılıklar içeren biçimde belirlenmelidir.

3.3.2. Göçün önlenmesi

Planlama bölgesinde göç olgusu üzerinde durulması gerekli başlıca sorunlardan biridir. Bu soruna çözüm bulmaya yönelik strateji ve özel projeler geliştirilecektir. Özellikle maden, demir çelik ve turizm sektörlerinin geliştirilmesi ile istihdam yaratılması nüfusun göç etmesini önleyecek önemli hedeflerdir.

Alt Hedef:

Özellikle kırsal kesimden olan göçün yerinde tutulmasına yönelik “Kırsal Kalkınma” politikaları uygulanacaktır.

Kentlerde istihdamın artırılması ve alternatif iş olanaklarının sağlanmasına yönelik stratejiler geliştirilecektir. Bunun için başta sanayi olmak üzere turizm ve hizmet sektörlerinin geliştirilmesi için gerekli karar ve politikalar oluşturulacaktır.

3.3.3. Eğitim Hizmetlerinin Geliştirilmesi

Eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi hedefi, genel anlamda toplumun sosyal düzeyinin geliştirilmesine ilişkin önemli bir dizi eylemin başlatılması ve sürdürülmesi anlamına gelir. Çünkü eğitim, sadece okullar söz konusu olduğunda, formel sınırları olan bir süreçtir. Oysa toplumun her yaşta ve her konuda eğitilmesi gerekir. Eğitimin düzeyini sadece okullaşma oranları, okul sayısı vb. istatistiksel değerlerle ölçmek yanıltıcıdır.

Toplumsal davranışlar ve gereksinimler eğitimin düzeyini belirlemekle birlikte sürekliliğin gerektiğine ilişkin işaretler de verirler. Planlama Bölgesi’nde eğitim, nicelik olarak ülke düzeyinin üzerinde görünmektedir. Ancak hizmet sektörü’ nün, geliştirilmesi hedefi, eğitim düzeyinin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu zorunluluk eğitim hizmetlerinin nitelik olarak geliştirilmesini gerektirir. Böyle bir hedefin mekânsal karşılıkları her zaman bulunmayabilir. Ancak koruma ve geliştirmeye yönelik her eylem, bu eylemi gerçekleştirecek olan toplumun eğitim düzeyinin yüksekliğine bağlıdır. Eğitim düzeyi yüksek bir ortamda, hedeflere ulaşım daha kolay olacaktır. Bu yüzden “Eğitim Hizmetlerinin Geliştirilmesi” hedefi, diğer hedefleri destekleyecek olan bir hedeftir. Bunun için mevcut olanakların artırılması, mekânsal karşılıklarının bulunması gerekmektedir.

Alt Hedef:

Planlama Bölgesindeki nüfusunun eğitim düzeyini geliştirmek için örgün ve yaygın eğitim sistemi çeşitliliği sürdürülecek, mevcut yüksek öğretim kurumları geliştirilecektir. Özellikle, Sakarya Üniversitesi'nin çeşitli İl ve İlçelere dağılmış olan birimlerinin bir bütünlük içinde yer almasına yönelik öneriler geliştirilecektir.

3.3.3.1. Kadın Nüfusun Eğitime Daha Fazla Önem Verilmesi

Eğitilmiş kadın nüfusun oransal azlığı, ülke genelinde yaygın olduğu gibi Planlama Bölgesinde de yaygındır. Okuryazarlıkta da benzer durum vardır. Oysa giderek önem kazanan sürdürülebilir kalkınma, çevre koruma, kentleşme ve planlama vb kavramların katılımcı bir yaklaşımla ele alınabilmesi, kadın nüfusun katılımı ile daha da etkinleşecektir. Ortalama olarak ülke ve bölge nüfusunun yarısının kadın olduğu düşünüldüğünde bu hedefin önemi daha iyi anlaşılabacaktır.

Alt Hedef:

Kadın nüfusun eğitimi için tüm olanaklar kullanılacaktır.

3.3.4. Kültürel Hizmetlerin Geliştirilmesi

Planlama Bölgesi sosyal ve kültürel hizmetler bakımından ülkenin diğer geri kalmış bölgelerine benzer nitelikler göstermektedir. İl ve ilçe merkezlerinde sosyo-kültürel mekânsal gereksinimin fazla olduğu saptanmıştır. Kültürel hizmetler de, eğitim hizmetlerinin devamı ve tamamlayıcısı olarak düşünülmelidir. Bu açıdan bakıldığında, eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi, kültür hizmetlerinin de gelişmesine yardımcı olacaktır denilebilir. Ancak, kültürün, eğitim süreci dışında kişisel ve sosyal davranışlara da yansıyan bir birikim olduğu ve bu birikimin yaratacağı gereksinimlerin mekânsal standartlara yansıtacağı düşünülse, ayrı bir hedef olarak anılması gerektiği açıkça ortaya çıkar.

Alt Hedef:

Sosyo-kültürel hayatın canlandırılması için kültürel faaliyetlerin yoğunlaşacağı merkezler artırılmalıdır.

3.3.4.1. Her Kademedeki Eğitim Programlarında Çevre Ve Mekânsal Gelişme Konusuna, Yaygın Çağdaş Eğitim Araçlarından ve Özellikle İnternette Yararlanılarak Yer Verilmesi

Bu konu çevre bilincinin geliştirilmesi ile birlikte aidiyet duygusunun pekişmesine de yardımcı olacak, dolayısıyla çevrenin korunması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi konusunda toplumsal davranışların etkinliği artırılmış olacaktır. Bu hedef, belirlenen tüm hedeflerin gerçekleşmesinde, gerçekleştirilmesinde önemli pay sahibi olacak bir hedeftir.

Alt Hedef:

Çağdaş bir iletişim aracı olarak büyük bir hızla yayılan bilgisayar kullanımının ve dolayısıyla internetten yararlanma düzeyinin artırılması için gerekli mekânsal, finansal ortam hazırlanacaktır.

3.3.5. Sağlık Hizmetlerinin Geliştirilmesi

Planlama Bölgesi'nde var olan sosyo – ekonomik gelişme potansiyeli, sağlık hizmetlerinin de geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Planlama Bölgesi'ne ilişkin sağlık

koruma geliştirme hedeflerinin, ruh ve beden açısından sağlıklı birey ve toplumlarla gerçekleştirilebileceği açıktır. Bu açıdan toplumsal gelişmenin bir gereksinimi ve sonucu olan gelişmiş sağlık hizmetlerinin Planlama Bölgesi'nin hedefleri içinde yer alması doğal ve gereklidir.

Planlama Bölgesi'ndeki sağlık hizmetlerine ilişkin göstergelerin ülke göstergelerine yakın olduğu bilinmektedir. Ancak bu göstergelerin gelişmiş ülke göstergelerine oranla düşük olduğu da bir gerçektir. Bu nedenle bu göstergeleri plan dönemi sonuna kadar olabildiğince yukarı çekmek bir hedef olmalı ve sağlık kurum ve kuruluşlarının fiziksel kapasitesi ve nitelikleri artırılmalıdır.

Alt Hedef:

Sağlık hizmetleri yaygınlaştırılarak geliştirilecektir. Sakarya Üniversitesi'nin olanakları geliştirilerek yaygınlaştırılacaktır.

PLAN DEĞİŞİKLİĞİ ONAMA SINIRI

3.4. MEKÂNSAL HEDEFLER

Planlama Bölgesi'ndeki yerleşmelerin var olan makro formları, Bölge bütününde farklı yoğunluklarla, parçalı bir görünüm sergilemektedir. Yerleşmelerin imar planlarının, yerleşme deseninin gelişme sürecinde türlü nedenlerle yeterince etkili olamadığı görülmektedir. Özellikle Adapazarı yerleşmesinin planlı alanlarının büyük bir bölümünün yumuşak zeminler üzerinde bulunması bu alanların kullanılmamasını doğurmaktadır. Bu husus dikkate alınarak anakent ve yakın çevresindeki imar planları yeniden ele alınmalıdır.

Sakarya ilinde karşımıza çıkan bir diğer özellik mevcut imar planlarının ihtiyacın ötesinde büyük alanlar için hazırlanmış ve neredeyse tamamının uygulamalarının yapılmış olmasıdır.

Ayrıca mevzii planlarla yer seçip gerçekleşmiş olan çeşitli kullanım türleri, yerleşme deseninin parçalı oluşunda en önemli etmen olmuştur. Mevzi planların belirli bir planlama bütünü içerisinde, 1/100 000 Çevre Düzeni Planı ile uyumlu alt ölçekli planlarla (1/25.000 ve 1/5.000) ve kentsel bütün gözetilerek yönlendirilmesiyle, doğal değerlerin korunması vs. hedeflere ulaşılması kolaylaşacak ve ÇDP, sağlıklı bir mekân boyutu kazanmış olacaktır.

Yerleşme desenine ilişkin hedefler:

- Yerleşme Alanlarının Doğal Kaynakları Koruyacak Biçimde Geliştirilmesi,
- Yerleşme Alanlarının Doğal Değerlere Uygun Bir Biçimde Geliştirilmesi, (Topografya, Kıyı, Rüzgâr, İklim, Jeolojik Yapı Vb.)
- Kentleşme Maliyetinin Azaltılması Ve Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesi,
- Kırsal Yerleşmeler,
- Mevcut Kentsel Yerleşmeler ve Planlan Öngörülen Gelişme Şekli
- Kentsel Yerleşmelerin Planlanması,
- Ulaşım Bağlantılarının Güçlendirilmesi,
- Teknik ve Sosyal Altyapı Hizmetlerinin Geliştirilmesi,
- Yenilenebilir Alternatif Enerji Kaynaklarının Kullanılması (Su, Rüzgâr ve Güneş Enerjisinden Yaralanma),
- Kırsal Yerleşmelerin Entegre Ve Bütünleşik Planlamalarla Ele Alınması,

biçiminde sıralamışlar ve aşağıda açıklanmışlardır.

Mekânsal Hedefler, 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın mekân boyutunu, yapay çevrenin özelliklerini belirleyen hedeflerdir. Bu bakımdan bu başlık altında belirlenen hedeflerin, "Çevresel Hedeflerle" uyumlu, bu hedefleri olumsuz etkilemeyen hedefler olması gerekir. Burada şehircilik ilkeleri verilen kentsel yerleşmeler alt ölçekli planlamalarda ele alınarak yeniden planlandığında geçerli olacaklardır.

3.4.1. Kentsel Yerleşmeler ve Planlan Öngörülen Gelişme Şekli

3.4.1.1. Kentsel Yerleşmelerin Planlanması

Planlama Bölgesi'nde yer alan yerleşmeler içinde anakent ve ilçe merkezinin dışında kalanların tümü, nüfus büyüklükleri açısından kentsel yerleşme sayılamazlar. Ancak bazı yerleşmelerde sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinin fiziksel olarak belirginleşmesi nedeniyle ve sosyo-ekonomik düzey açısından kentleşmişlik görülmektedir. Tüm kentsel yerleşmelerin planlanmasında gelişmişlik düzeyi ve sosyal- ekonomik gelişim öne çıkartılmalıdır. Bu hedef, Planlama Bölgesindeki yerleşmelerin ihtisaslaşması bağlamında da önemli bir hedef olarak algılanmalıdır. Çünkü Planlama Bölgesi'nin, bütün olarak kavranabilir bir büyüklükte olması, yakın çevre ile ilişkilerinin tanımlanabilirliği, yerleşmelerin farklı işlevleri yüklenmesine olanak verecektir. Bu nedenle, "Kentsel" olarak adlandırılan yerleşmelerin ihtisaslarının belirlenmesi de söz konusu olacaktır. Kentsel yerleşimlerin çevre duyarlı olarak planlanması, açık ve yeşil alanlar ile kentsel teknik ve sosyal donatıların yeterli ve çağdaş standartlarda olmasına ilişkin önlemler alınmalı, buna yönelik "Yeşil Planlar" hazırlanmalıdır.

Alt Hedef:

Mevcut yerleşmeler 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı kararları doğrultusunda geliştirilmelidir. "Yarı-Kentsel" ve "Kırsal" yerleşmeler de yakın çevresindeki kentsel merkezlerle bir bütün halinde ele alınmalı ve planlanmalıdır. Kentsel yerleşmeler su, toprak ve hava kirlilikleri açısından yeniden irdelenmeli ve Çevre Duyarlı Planlama yöntemleri ile yeniden planlanmalıdır.

3.4.1.2. Yerleşme Alanlarının Doğal Kaynakları Koruyacak Biçimde Geliştirilmesi

İnsan yapısı çevrelerin, insan yaşamının sürdürülmesi ve kolaylaştırılması adına ya da çıkar amacıyla doğal çevreyi hırpaladığı, kimi koşullarda yok ettiği bilinmektedir. Oysa doğal değerlerin korunması ve geliştirilmesi, sürdürülebilirliği, birçok kez üzerinde durulmuş önemli bir olgudur. Bu yüzden mekânsal hedeflerin belirlenmesinde çevresel değerlerle bir dengenin gözetilmesi temel ilke olmalıdır.

Planlama Bölgesi'nde var olan en önemli doğal kaynaklar, yeraltı ve yerüstü suları, ormanlar, kıyılar, tarım topraklarıdır. Bu kaynaklar, Planlama Bölgesi'ndeki yerleşmelerin varlığını sağlayan temel kaynaklardır. Bir başka anlatımla yerleşmelerin birçoğu bu doğal kaynaklarla özdeşleşmişler ve özgünleşmişlerdir. Bu nedenle mevcut yerleşmelerin gelişimi, varlıklarının temeli olan doğal kaynakları korumaya yönelik olmalıdır.

Alt Hedef:

Tüm planlı yerleşmelerin altyapıları geliştirilerek korunacak; gelişmeleri, doğal kaynaklar gözetilerek planlanacaktır. Plansız olan yerleşmeler, mahalleler de ele alınarak doğal ve kültürel/tarihsel değerleri koruyacak şekilde ele alınacaktır.

3.4.1.3. Yerleşme Alanlarının Doğal Değerlere Uygun Bir Biçimde Geliştirilmesi (Topografya, Orman, Akarsu, Kıyı, Rüzgâr, İklim, Jeolojik Yapı Vb.)

Yerleşme alanlarının, doğal yapıya ve topografyaya uygun olarak geliştirilmesi; çevresel değerlerin korunmasını sağlayacak; yapı ve alt yapı maliyetleri azalacak, günlük yaşamı kolaylaştıracaktır. Bu yaklaşım, sağlıklı mekânların oluşmasında da önemli bir etken olacaktır. Böyle bir insan yapısı çevrenin, başka bir anlatımla yerleşim alanlarının; iklim, güneş vb. öğelerden, güvenilir bir jeolojik yapıdan, görsel değerlerden yararlanma olanağı da artmış olacaktır. Bu yüzden, yerleşme alanlarının doğal kaynaklara uygun biçimde geliştirilmesi hedefi diğer hedeflerle uyumlu ve biri ötekini tamamlayan bir hedeftir.

Alt Hedef:

Yerleşme alanları doğal ve fiziki verilere, afet risklerine uygun bir biçimde geliştirilecektir.

3.4.1.4. Kentleşme Maliyetinin Azaltılması ve Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesi

Ülke’de kent planlama pratiğinde kentleşme maliyetinin hesaplanması, giderek azaltılması amacıyla herhangi bir çalışma yapılmamaktadır. Maliyet hesapları, düzenleme ortaklık payı, arsa bedeli ve yapım maliyetinin oranları üzerinde yoğunlaşmakta, alt yapı üzerinde hiç durulmamaktadır.

İş yeri – konut arasındaki zaman ve araç giderlerinin, mesafe türünden hesaplanması ise hiç söz konusu olmamaktadır. Mevcut yerleşimlerin var olan alt yapı ve ulaşım sorunlarının çözümünde maliyet – fayda analizleri içinde yatırımın geri dönüşü üzerinde durulmakta, sosyal değeri üzerinde hiç durulmamaktadır. Yeni yerleşmelerde de arsanın maliyet üzerindeki payı birincil nitelikli bir öğe olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle kentleşme maliyetinin azaltılması hedefi, diğer hedeflerle birlikte ele alınacak ve optimum düzeyde gerçekleştirilmeye çalışılacak bir hedef olarak gözükmemektedir.

Alt Hedef:

Kentsel gelişme, çevre koruma ölçütleri, sel, heyelan ve depremsellik gözetilerek planlanacaktır. Mevcut altyapı iyileştirilecek, gelişecek yerleşimler için altyapı planlanacak, altyapısı tamamlanmayan alanlar yerleşime açılmayacaktır.

3.4.2. Kırsal Yerleşmeler ve Planla Öngörülen Gelişme Şekli

Planlama Bölgesi’nde mevcut kırsal yerleşmelerin büyük bir çoğunluğu az nüfuslu ve çok dağınık yerleşmelerdir. Karadeniz bölgesinin topografyasına bağlı oluşan yerleşim deseni alt ve üst yapının da buralara götürülmesinde zaman zaman sıkıntılar yaratmaktadır. Kırsal yerleşmelerden var olan göç olgusu da önemli sorunlar arasındadır. Kırsal yerleşmelerin planlanmasında bu olumsuzlukların giderilmesi yanı sıra ekonomik hedefler içinde yer alan tarımın ve hayvancılığın geliştirilmesi hedeflerinin birlikte ele alınması olumlu sonuçlar verecektir. Çünkü kırsal

niteliği baskın olan köyler / mahalleler bu niteliklerinin korunması için tarım ve hayvancılığa yönlendirildiklerinde, sosyo – ekonomik gelişme ile birlikte özgünlüklerini de korumuş olacaklardır. Böyle bir hedefin seçilmiş olmasının temel nedeni budur. Bu alanlarda “Kırsal Kalkınma” ve “Mikro Finans” projeleri geliştirilmesi başlıca hedeflerden biridir. Ayrıca, orman köylüsünün kalkınması ve gelişmesi için özel planlama ve projelendirme çalışmaları yapılmalıdır.

Alt Hedef:

Doğal ve çevresel faktörler göz önüne alınarak doğanın tahribini azaltacak biçimde sosyal ve teknik altyapının gerçekleşeceği kırsal yerleşme pateni, merkez köyler oluşturularak yaratılabilir. Kırsal gelişimi sağlayacak “Eko-Turizm” projeleri geliştirilmelidir.

3.4.3. Onanlı Çevre Düzeni Planları ve Planla Öngörülen Alt Bölgelere İlişkin Hedefler

Planlama Bölgesinde var olan Çevre Düzeni Planları; (1- Karasu-Kurucaşile Kıyı Kesimi, 2- Sapanca Gölü Havzası, 3- Adapazarı Kuzey Gelişim Bölgesi) uygulama ile plan kararları arasında yer yer önemli farklılıklar bulunan, bazı kararları da uygulama olanağı bulunmayan ve yeniden gözden geçirilmesi gerekli planlardır.

Alt hedef

1/25 000 ölçekli Nazım/Çevre Düzeni planları tarihsel ve doğal çevresel korumayı sağlayacak şekilde yeniden ele alınmalıdır.

3.4.4. Onanlı Alt Ölçekli Planlar (1/5.000 ve 1/1000 Ölçekli İmar Planları)

Kent merkezleri, ilçe merkezleri ve beldelerin nüfus ve gelişme alanları irdelenerek, yerleşmelerin sosyal ve ekonomik gelişimine ışık tutacak kararlar alınarak 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'na uyumlu hale getirilecektir. Tarım, orman alanları, su havzaları vb. korunması gerekli alanlar üzerinde daha önce getirilmiş bulunan Plan Kararları yeniden irdelenerek çevre duyarlı hale getirilmesine çalışılacaktır.

Alt hedef: 1

Bu planda belirlenen yerleşmelere ilişkin imar planları, imar uygulaması yapılmış alanlar hariç, onaylı planların içinde bulunması muhtemel tarım alanları, orman alanları, içme ve kullanma suyu kaynakları, jeolojik sakıncalı alanlar, taşkın alanları, sulama alanları, koruma alanları gibi hususlar çerçevesinde irdelenecek, kurum/kuruluş görüşleri alınmamışsa, yeniden kurum ve kuruluş görüşleri alınacak, bu Çevre Düzeni Planının bu yerleşim alanına ilişkin atadığı nüfus ve ortalama brüt yoğunluk kararlarına uygun olarak, ilgili idaresince revize edilerek küçültülecek ya da bu plan dönemi sonrasında (2025 yılı sonrasında) kullanıma açılacak şekilde etaplama yapılacak ve kullanıma açılmayacak alanlarda imar uygulaması yapılmayacaktır.

3.4.5. Ulaşım

3.4.5.1. Ulaşım Bağlantılarının Güçlendirilmesi

Bu hedef Planlama Bölgesine ilişkin bir hedef olmaktan çok ülkesel ulaşım politikalarına ilişkin bir hedef olarak ele alınmak durumundadır. Özellikle deniz ve demiryollarının geliştirilmesi, havayolu bağlantısının kurulması ağırlıklı bir hedeftir.

Mevcut ulusal ve uluslar arası karayolu sistemleri, Bölge'yi, Bölge'deki yerleşmeleri, Ülkenin her yönüne sıkı sıkıya bağlamaktadır. Ancak, kırsal bölgeler arası ve kırsal alanların kentsel yerleşmeler ile bağlantılarında zaman zaman önemli darboğazlar yaşanmaktadır. Ulaşım ilişkilerinin daha da güçlendirilmesi ve hızlandırılması bağlamında Arifiye-Düzce-Alaplı-Ereğli tren güzergâhının etüt aşamasında bulunması ve geliştirilmesinin gerekliliği, yukarıda değinilen ülkesel ulaşım politikalarının da bir sonucudur. Kara yollarından yerleşmelere girildiğinde, yerleşme içi yolların, hem teknik hem de geometrik standartlar açısından yetersiz olduğu görülmektedir. Bu nedenle "ulaşım bağlantılarının güçlendirilmesi" hedefi, daha çok yerleşme içi ulaşım olarak algılanmalı ve konu alt ölçekli planlarda ele alınmalıdır.

Alt Hedef:

Planlama bölgesi içindeki ulaşım ağının fiziksel nitelikleri iyileştirilerek güçlendirilecek, gerekirse yeni arterler geliştirilecektir. Demiryolu ve denizyolu ulaşım ve taşımacılığının geliştirilmesi önemli bir alt hedeftir.

3.4.6. Teknik ve Sosyal Altyapı Hizmetlerinin Geliştirilmesi

Sakarya ilinde teknik altyapının özellikle ulaşım, kanalizasyon sistemleri ve arıtma sistemlerinin yetersizliği, donatı alanlarının eksikliği bilinmektedir. Teknik altyapı, çağdaş gereksinimlerin, sağlıklı yaşamın görünür ya da görünmez aracıdır. Yaşamı kolaylaştıran önemli öğeleri vardır. Bu öğelerin yeterli düzeye getirilmesinin yanı sıra gereksinimlere göre gelişebilir olması da beklenir. Ancak bu gelişmenin çevresel değerleri hırpalayıcı ve yüksek maliyetli olmaması, ancak, çağdaş nitelikli olması, ülke koşullarının yadsınamaz gerçeğidir. Bu nedenle, hedef, özenle ve dikkatle ele alınması gerekli bir hedeftir.

Alt Hedef:

Teknik altyapı hizmetleri geliştirilecektir. Özellikle çevre korumaya yönelik teknik altyapı ana planları tamamlanacak ve uygulanacaktır.

3.4.7. Tarım-Kentleşme İlişkisine Yönelik Hedefler

Tarım arazilerinin, ormandan çıkarılan alanların altyapı, şehirleşme ve sanayileşme gibi amaçlarla kullanılması, planlama bölgesinde en büyük sorunlarından biri olarak kendini göstermektedir.

Hızlı kentleşme sürecinde, kentsel amaçlar için toprak talebinin artması doğaldır. Başta kentleşme ve sanayileşme olmak üzere, turizm, karayolları, demiryolları, enerji ve boru hatları, barajlar, hava alanları ve spor tesisleri gibi yatırımlar, tuğla-kiremit ocak ve fabrikaları, açık maden ocakları v.b. faaliyetler tarım alanlarının amaç dışı kullanımında rol oynayan en önemli faktörlerdir.

Yerleşim alanlarının çevrelerindeki tarım arazilerinin arsaya dönüşmesi ile değerlerinde meydana gelen çok yüksek artışlar karşısında, bu arazilerin tarımda kullanılmaya devamını sağlamak güçleşmektedir. Verimli toprakların tarım dışı faaliyetlere tahsis edilmesi sürecini durdurmak için, verimli tarım topraklarını koruma amacıyla bütünlük ve kararlılık bulunmalı ve bu amaçlara ulaşmada kullanılabilecek araçlar tutarlı bir biçimde seçilmelidir. Mevcut tarım topraklarının detaylı etüd ve haritalamasının yapılması ve etkin arazi kullanım planlamasının da yapılması gereklidir.

3.4.8. Sanayi-Kentleşme İlişkinine Yönelik Hedefler

Sanayileşme kentlerde bir yandan, toplumsal ve ekonomik gelişme hızının artmasına yardımcı olurken, diğer yandan mekân tüketici bir rol oynamaktadır. Sonuç olarak nüfus ve sanayi belli yerlerde yığılmaktadır. Ancak, kontrolsüz sanayi ve kent gelişimi birçok soruna neden olmaktadır.

Alt Hedef:

Kentsel çevrelerde sanayiden kaynaklanan su, toprak ve hava kirlilikleri ile görüntü ve gürültü kirliliklerini azaltmaya ve giderek ortadan kaldırmaya yönelik önlemler alınacak, gerekli arıtma ve filtrasyon sistemleri geliştirilecektir.

Ağır sanayinin çevresel önlemler alınmak kaydı ile organize sanayi bölgelerinde ve bölgesel çalışma alanında yer seçecek sanayi alanlarında yer seçimine ilişkin kararlar geliştirilecektir.

3.4.9. Özel Kanunlarla Korunan Alanlar-Kentleşme İlişkinine Yönelik Hedefler

Özel statülü alanlar, ilgili kurumlarca planlanacaklardır. Bu özel planlama bölgelerinin 1/100 000 ölçekli çevre düzeni planı uyumunun sağlanması (entegrasyonu) önem taşımaktadır.

3.4.10. Turizm-Kentleşme İlişkinine Yönelik Hedefler

Turizmle ilgili tüm yatırımların doğal, tarihsel ve sosyal çevreyi kollayıcı, koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde olmasına azami özen gösterilmelidir. Turizmin özellikle doğa turizmi ve kültür turizminin kentsel ve doğal çevreleri koruyup geliştirmeye yönelmesine yönelik stratejiler geliştirilmelidir.

3.4.11. Nüfus/Yoğunluk-Kentleşme İlişkinine Yönelik Hedefler

Nüfus ve alan olarak büyük hazırlanmış planlar yerel ve merkezi yönetimlere yük getirecek, altyapı ve üstyapı yatırımlarında israfa neden olacaktır. Planlama bölgesinde yer alan özellikle kentsel yerleşimlerin, belediyelerin hazırladıkları nazım ve uygulama imar plan nüfusları irdelenerek, Planlama Bölgesi nüfus projeksiyonlarına uygun hale getirilmesine yönelik stratejiler geliştirilecektir. Gelişme potansiyeli olan bazı yerleşmelerin gelişme yönleri ve nüfusları, çeşitli veriler ışığında (orman, tarım, taşkın, topografya vd) değerlendirilerek geleceğe yönelik ana gelişme kararları verilecektir.

3.4.12. Mülkiyet-Kentleşme İlişkinine Yönelik Hedefler

Arazi mülkiyetinin bilinmesi, özellikle kamu mülkiyetindeki araziler, özellikle organize sanayi bölgesi, kamusal kullanım alanları, üniversite vb büyük alan kullanımı gerektiren kentsel ve bölgesel kullanımlarda önem taşımaktadır. Bu nedenle “Kentsel Arsa” politikaları geliştirilmesi, kamu alanlarının korunması ve kamu yararlı olarak kullanımında büyük önem taşımaktadır. Planlama Bölgesinde kamu yararlı kentsel arsa politikaları geliştirilecek, kamu alanlarının yağmalanması, kaçak yapılaşmaları ile dolmasını engellemeye yönelik politika ve stratejiler geliştirilecektir.

3.4.13. Göç-Kentleşme İlişkinine Yönelik Hedefler

Planlama Bölgesi göç veren bir bölgedir. Bu nedenle göçün önemli nedenlerinden biri olan işsizliğin önlenmesi ve çarpık kentleşmenin düzenli hale getirilmesine ilişkin politika ve stratejiler geliştirilecektir. Bu nedenle başta sanayi olmak üzere turizm ve hizmet sektörlerinin geliştirilmesine yönelik stratejik projeler geliştirilecektir.

4. ARAÇLAR

Sakarya ili 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planlamasında Hedef; bölgenin ekonomik büyümesini ve ekonomik yapısının dönüşmesini sağlamaktır. Yapısal dönüşümün, sektörlerin özelliklerine göre, doğayı tüketmeyen, yenilenebilir ve sürdürülebilir olmayı gözeten, ekonomik faaliyetlerin üreticisi ve tüketicisi olan insanları yabancılaştırmayan, teknolojiyi, bölgesel özelliklerin bütününe göre seçerek kullanan, toplumsal yapının sahip olduğu kültürel gelenekleri yok etmeyen, ülkesel ve evrensel bütünleşmeleri başarırken dışa açık ve yerel tarihi mirasına sahip çıkarken, çağdaş, toplumsal olarak örgütlü ve kendine güvenen yurttaşların gelişmesine katkıda bulunan, özellikle olması hedeflenmektedir.

Hedef, daha demokratik, barış içinde, dinamizmini koruyan, çevresinin çeşitliliğini ve zenginliğini önemseyen, uzun soluklu ve kalıcı bir gelişmeyi öngörebilen bir toplumsal işleyişin sistemli olarak kurulabilmesine katkıda bulunmaktır.

Bu hedefleri gerçekleştirmek için kullanılacak ARAÇLAR;

1. Planlamanın genel teknik araçları, yani, verilerin sistematik olarak toplanması ve bir araya getirilmesiyle ortaya çıkan bütüncül imgenin yorumlanması,
2. Bütün kesimlerin tartışmasına sunulacak öngörüler/ senaryoların üretilmesi,
3. Katılımcıların önerileriyle zenginleşecek planlama genel yaklaşımının, sayısal büyüklüklerinin ve hedef parametrelerinin, hedefleri gerçekleştirmek üzere tanımlanan bürokratik ve bürokratik olmayan araçların ve mekanizmaların, özendiricilerin, kural ve sınırlamaların, tanımlanması, sistematik olarak ilişkilendirilmesi,
4. Parça ve bütün arasındaki öz-denetim geriliminin kurulması ve kendi uygulamalarını izleyecek ve değerlendirecek; geri bildirim döngülerinden beslenerek ve evrensel gelişmenin iletişimine açık biçimde, kendisini sürekli güncel tutmak üzere, yansız ve nesnel, hem evrensel hem de yerel değerlere ve standartlara bağlı mekanizmanın kurulması için gereken araçlardır.

Yani, otoriter olmayan, demokratik ve katılımcı, sürdürülebilir, dinamik planlama araçlarının kullanılması önerilmektedir. Katılımcı toplantıların düzenlenmesi, Plan kararlarının uygulamalarının sürekli izlenmesi, Kamu Kurum ve Kuruluşlarının yönlendirilmesi, medya ile halkın bilgilendirilmesi Planın uygulanmasında önemli araçlardır.

5. YÖNTEM

Sakarya ili 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın Açıklama Raporu, amacı doğrultusunda:

- Hedefleri,
- Stratejileri,
- Mekânsal kararları ve bu kararların çizili olarak ifade edilemeyen nedenlerini,
- Organizasyon kararlarını kapsamaktadır.

Bu içerik uyarınca, plan elde etme sürecinin ilk iki aşamasında elde edilen bulgulardan, üretilen ön kararlardan yararlanılmış, yer yer bu bulgu ve kararlar Plan Açıklama Raporu'nun ilgili bölümlerine özetle ya da aynen aktararak yararlanılmıştır.

Bu bağlamda önce, Araştırma Raporu'nun, II. Aşama sürecinde hazırlanan raporun çeşitli bölümlerinde yer alan ilke, hedef, stratejik ve senaryolara ilişkin açıklamalar aşağıda özetle sunulmaktadır.

Sakarya ili 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın:

- Sürdürülebilirlik bağlamında genel planlama ilkelerine uygun,
- Çevreye duyarlı,
- Bölgenin özgün niteliklerini, konum, büyüklük ve işlevlerini tanımlayan,
- Plan dönemi içinde kestirilemeyecek sosyo – ekonomik gelişmelere, dış verilere duyarlı,
- Mevcut yasal düzenlemelere, yönetsel yapıya ve örgütlenme durumuna uyumlu,
- Mevcut yasal, yönetsel yapının geliştirilmesini, denetim örgütlenmesini özendiren,
- Alt ölçek planlamalarında ve uygulamalarında, dar boğazlar yaratmayan,
- Uygulamada doğabilecek olası dar boğazları aşmada üretilecek çözümlere olanak veren,
- KBS ile güncelliği korunabilecek ve geliştirilebilecek,
- Katılımcı, saydam, esnek,

bir plan olması öngörülmektedir.

Sakarya Planlama Bölgesinde; bölgenin ekonomik yapısını güçlendirmek ve bu yolla yeni istihdam olanakları yaratmak, gelir düzeyini yükseltmek ve bölgede sermaye birikimini sağlamak, bölgeden dışarıya göçü ve bölge içi farklılıkları azaltarak sosyal dayanışmayı teşvik etmek ve bölgenin kaynaklarını harekete geçirmek temel hedef olarak belirlenmiştir.

Bu hedefler doğrultusunda belirlenen bölgesel gelişme politikası;

- Doğal ve tarihsel/kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi,
- Ulaşım ve iletişim altyapısının güçlendirilmesi,
- Çok amaçlı su kaynaklarının geliştirilmesi ve yönetilmesi,
- Toprak mülkiyeti ve kullanımının iyileştirilmesi,
- Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi,
- Sanayi ve maden sektörlerinin iyileştirilerek ülke ekonomisine katkısının sürdürülebilirliğinin sağlanması,
- İnsan kaynaklarının geliştirilmesi,

ana başlıklarından oluşmaktadır.

6. SENARYO VE NUFUS KABULLERİ

Bu bölümü oluştururken Sakarya ilinin genel özelliklerinin özetlenmesi yararlı olacaktır. Buna göre Sakarya ilinin güçlü ve zayıf yanlarını oluşturan içsel özellikleri ile fırsat ve tehditlerini oluşturan dışsal özelliklerinin tespit edilmesinde kullanılacak değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

- Sakarya İli ülkenin iki büyük merkezi olan İstanbul ve Ankara'yı birbirine bağlayan kara ve demiryolları üzerinde yer alan, önemli bir kavşak noktasıdır. Ayrıca Üsküdar-Şile-Ağva-Kaynarca-Karasu-Kocaeli Akçakoca-Karadeniz Ereğlisi sahil yolunun yapımı devam etmektedir. Adapazarı Karasu arasındaki yol bağlantısı büyük ölçüde iyileştirilmiştir. Ankara-İstanbul hızlı tren projesi yakın gelecekte tamamlanmış olacaktır. Hava ulaşımında ise İl Merkezi, İzmit Cengiz Topel Havalimanı'na 40 km, Sabiha Gökçen Havalimanı'na da 90 km uzaklıkta bulunmaktadır. Ülkenin ve Bölge'nin en önemli ulaşım akslarından D-100 ve TEM otoyolu İl'den geçmektedir. Demiryolu ile İstanbul'a uzaklık 141 km, Ankara'ya ise 436 km'dir. Arifiye İstasyonu'nda ana hattan ayrılan Arifiye-Adapazarı demiryolu 8.5 km uzunluğundadır.
- Tarım alanları Sakarya İl'i yüzölçümünün % 49'unu oluşturmakta ve bu alanların % 38'inde sulu tarım yapılmaktadır. Sakarya Irmağı'nın taşıdığı kalın bir alüvyon tabakasıyla kaplı Akova Marmara Bölgesi'nin en büyük ovasıdır. İl genelinde hayvancılık yaygın olarak yapılmakta olup, güneyde yer alan ilçelerde sebze ve meyvecilik, orta kesimde başta mısır olmak üzere tarla ziraatı ve sebzecilik, kuzeyde ise fındık üretiminin öne çıktığı görülmektedir. İl'de tarımdan elde edilen gelirin 1/4'ünü oluşturan ve tarım alanlarının % 29'unu işgal eden fındık üretiminin, sosyo-ekonomik yaşamdaki önemi büyüktür.
- Sakarya İli Türkiye'nin en zengin göllerinin bulunduğu bölgelerden biridir. Turistik bakımdan zengin potansiyele sahip bu göllerin dışında diğer bir yüzey suyu kaynağı da Sakarya Nehri olup, 58,000 km²' lik su toplama alanı ile Türkiye'nin en büyük havzalarından birini oluşturmaktadır.

PLAN DEĞİŞİKLİĞİ ONAMA SINIRI

- Sakarya İl'inde I. OSB 161 ha., II. OSB 340 ha., III. OSB 254 ha., Karasu OSB 46 ha., Kaynarca OSB 93 ha. alana yayılmış olmak üzere toplam beş Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Bölgeye giderek artan büyük sanayi kuruluşlarının yatırımları ağırlıklı olarak; otomotiv, gıda, tekstil, ilaç, sağlık ürünleri, ahsap, plastik, aliminyum işleme, elektrik aksamaları, seramik gibi sektörlere yayılmıştır.
- Sakarya İli enerji hatlarının toplandığı ve dağıtımının yapıldığı ana istasyon konumunda olup, Dünya'nın en büyük doğal gaz çevrim santraliyle Türkiye'nin toplam elektrik enerjisinin % 13.5'i karşılanmaktadır. İl'e gelen doğal gaz hattından alınan bağlantılarla, I. OSB'ndeki sanayi kuruluşlarının tamamı doğal gaz kullanmaktadır.
- Sakarya İl'inde yerleşik büyük sanayi kuruluşlarının isgücü ihtiyacı İl'den karşılanmakta olup, mesleki eğitim veren okul oranının Türkiye ortalamasının üstünde olması yeterince ara-eleman yetişmesini

sağlamaktadır. Eğitim altyapısının güçlülüğü ve Sakarya Üniversitesi'nin varlığı nitelikli elemanların yetişmesine büyük katkıda bulunmaktadır.

- Tarımsal ve endüstriyel üretim ve pazar ilişkilerine bağlı olarak, Sakarya ve civar iller dış ticaret potansiyeli yönünden oldukça yüksek kapasiteye sahiptir. Bolu, Düzce ve Bilecik Gümrükleri'nin kapatılması nedeniyle, sayısı 2, 500 civarında olan ihracat ve ithalat firmaları, ihtisas gümrüklerin yetkisine giren işlemlerin dışında kalan işlemlerini Sakarya Gümrüğü üzerinden yaptırmaktadır.
- Tarım alanları, Karadeniz sahili boyunca uzanan geniş plajlar, göller, zengin orman ve yaylalar, vadi ve kanyonlar, sıcak su ve içme suyu kaynakları Sakarya İli'nin sahip olduğu doğal değerlerdir. Kaynarca-Karasu-Kocaali'nin 60 km uzunluğa erişen ve romatizmal rahatsızlıklara iyi gelen ince taneli kumu olan sahilleri dışında, İl doğa ve yayla turizmüne uygun alanlara ve Kuzuluk, Taraklı Kaplıcaları gibi sağlık turizmüne elverişli mekanlara sahiptir.
- Tarihi Taraklı Evleri'nin yörede bulunmasıyla geleneksel sanatlar Taraklı'da yaşatılmaktadır. Su sporları, rafting, off-road ve tracking gibi spor alanlarının da bulunduğu İl'de, Sakarya Nehri kıyılarında dinlenme ve eğlence merkezleri ile kongre turizm için uygun alanlar bulunmaktadır.
- Sakarya İli'nin gerek iklim gerekse toprak yapısı bakımından iç ve dış mekan süs fidanı ve bitki yetiştiriciliğine uygun olması, bu konuda faaliyet gösteren işletmelerin her geçen gün artmasına neden olmuş ve bu alanda yatırım yapmak isteyen işletmecilerin ilgisi de sektörü cazip hale getirmiştir. Arifiye-Sapanca-Pamukova ekseninde yoğunlaşan gelecek vadeden sektöre ve İl'e yönelen yoğun ilgi üzerine Dış Mekan Süs Bitkiciliği üzerine bir Organize Sanayi Bölgesi kurulması için çalışmalara başlanmıştır.
- Sakarya İli'nin İstanbul, İzmit, Bursa ve Ankara gibi büyük şehirlere yakın olması ve ulaşımında uygun bir konumda bulunması nedeniyle son on yılda sanayi sektöründe önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Hammadde ve mamul madde kaynaklarına ve pazarlara erişim olanakları ve yatırım için gerekli altyapı hizmetlerinin varlığı ve OSB'lerin kullanıma sunulması Sakarya İli'nde uygun yatırım iklimi yaratmış ve büyük holdinglerin bir çoğu burayı yatırım üssü olarak seçmişlerdir.
- Sakarya İli'nde mevcut Organize Sanayi Bölgeleri dışında yeni Organize Sanayi Bölgeleri için ön hazırlıklar yapılmış olup, bunlar yatırım taleplerine göre hizmete sunulabilecek konumda bulunmaktadır. Adapazarı'na uzaklığı 37 km olan Karasu'da ise liman inşaatı devam etmekte olup, bu faaliyetin tersane ile ilişkilendirilmesi ile bölge için büyük bir avantaj yakalanacaktır.

PLAN DEĞİŞİKLİĞİ ONAMA SINIRI

- Mevcut ve yeni geliştirilecek Organize Sanayi Bölgeleri yatırımcıların ilgisini çekmektedir. Enerji ve nitelikli işgücü temini ile gümrükleme işlemleri konusunda potansiyel yatırımcıların her hangi bir sorunla karşılaşmayacak olmaları da, İl için olumlu değerlendirmeler yapmalarına olanak sağlamaktadır. Karasu Limanı'nın inşası, İl'e yeni açılımlara ev sahipliği üstlendirecek nitelikte yaklaşımlardır.
- Ayrıca İl'in çeşitli doğal değerlere sahip olması, hem süs fidanı ve bitki yetiştiriciliği hem de turizm faaliyetleri bakımından, İl'i çekici kılmaktadır. Ulusal ve uluslar arası sörf, yelken ve kürek müsabakalarının yapıldığı Sapanca Gölü bu organizasyonlarla sportif amaçlı çok sayıda ziyaretçi çekmektedir. Göl'ün ulaşabilir bir konumda bulunması, başta İstanbul olmak üzere, çevredeki büyük kentlerin özellikle hafta sonları rekreasyon ve konaklama amaçlı taleplerine açık bir merkez olmasını sağlamaktadır.
- Merkez İlçe Adapazarı 1999 depreminin hemen ardından 'Büyükşehir' statüsüne geçirilmiş ve deprem öncesi belediye sınırları Merkez İlçe'yi kapsarken, deprem sonrası genişletilmiştir.

PLAN DEĞİŞİKLİĞİ ONAMA SINIRI

- Büyükşehir Belediyesi sınırlarını kapsayacak şekilde 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı hazırlanma çalışmaları tamamlanmak üzeredir, onay aşamasındadır.

İPTAL EDİLEN MADDE

- Alüvyon ve I. sınıf tarım toprakları üzerine kurulmuş olan Adapazarı Merkezi'nin bulunduğu alan, deprem açısından oldukça büyük risk taşımaktadır. Yeni yerleşim bölgelerinin deprem açısından risksiz alanlar olmalarına rağmen, Adapazarı'nda deprem sendromunun yenilmesi için, belirli bir zaman süresine daha ihtiyaç olacağı anlaşılmaktadır.
- Ayrıca, demiryolu ulaşımı Adapazarı için önemli bir ulaşım çeşidi olmakla birlikte, kent içi ulaşım da yeteri kadar kullanılmamakta olup, İstanbul-Ankara demiryolunu kente bağlayan 8,5 km uzunluğundaki bağlantı hattının da daha aktif kullanılmasında yarar görülmektedir.

Buna göre Sakarya ili (ÇDP)'na esas olacak GZFT özellikleri aşağıda gösterilmiştir.

GÜÇLÜ YANLAR	ZAYIF YANLAR
Coğrafi konumu ve doğal , tarihi ve kültürel özelliklerin çekiciliği	Yaşayanlar arasında dayanışmanın olmaması, Sakaryalılık duygusunun yeterince gelişmemesi, ilin gelişmesi ve kalkınmasında deneyimlerin, kazanımların ve edinimlerin kurumsallaşamaması, gelişmişliğin il geneline yayılmaması
FIRSATLAR	TEHDİTLER
Liman, OSB, Çevrim Santrali, üniversite, Demiryolu, Otoyol vb altyapı varlığı	Doğal afetlere karşı hasar görebilirliği yüksek yerleşmelerin ve yapı stokunun varlığı, Doğal değer ve kaynakların tahrip derecesinin artması

Sakarya ili 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı çalışmalarının ikinci aşamasında Seçenek Senaryolar olan; "eğilimler" ve "müdahaleci" Senaryoların nitelikleri ve karşılaştırmaları tartışılmış ve "müdahaleci" senaryonun nüfus ve sektörel hedef ve beklentileri geliştirilerek Çevre Düzeni Planı hazırlanmıştır.

1/100 000 ölçekli Sakarya İli Çevre Düzeni Planı çalışmasında; özellikle sanayi, turizm ve tarım sektörlerindeki yeni yatırım ve gelişmeler gözetilerek ekonomik, demografik ve mekânsal gelişme deseni tahmin edilmiştir.

Planlama çalışmasında; bir önceki bölümde açıklanan stratejik planlama yaklaşımına benzer biçimde; hem doğal/kültürel/tarihsel çevre, sosyal ve ekonomik sektörler ve hem de mekânsal sistemler ve yakın çevre yerleşmeleri için genel stratejik kestirimlerde bulunulmuş ve ana kararlar üretilmiştir.

Bu çalışma kapsamında; daha önce yapılan üst ölçekli alt-bölge planlarının kararları daha ayrıntılı mekânsal referanslarla ele alınmış ve çevre yerleşmeleri etkileri araştırılmıştır.

Anılan çalışmalarda; Her bir sosyal, ekonomik ya da mekânsal sektör için birbirleri ile tutarlı ve olabildiğince sayısal ve ölçülebilir gelişme hedefi ya da politikası üretilmiştir. Fiziki planlamanın ancak, bu saptamalar ya da tercihler doğrultusunda yapılabileceği unutulmamıştır.

Böylece; daha önce "Stratejik Planlama "yaklaşımında anlatıldığı gibi, hem farklı planlama kademeleri arasında anlamlı geçişler yapılacak ve üretilen ana planlama stratejileri alt ölçekli planlamalara bütüncül biçimde yansıtılacak, hem de önemli sektörler için üst ölçekli kararlarla uyumlu ayrıntılı görüşler üretilmiş olacaktır.

6. 1 EKONOMİK YAPI

Sakarya İli 'nin ekonomik durumunu değerlendirilirken öncelikle coğrafi konumunun sanayi, tarım, turizm yatırımlarına uygun nitelikler taşıdığı görülmektedir. İl sadece ülke ekonomisinin en zengin bölgesi olan Marmara'yı Anadolu'ya bağlamakla kalmamaktadır, dünya nüfusunun en kalabalık kıtaları Avrupa ve Asya'yı birbirine bağlar. TEM ve D-100 (Eski E-5) uluslararası karayolları ile Haydarpasa - Arifiye demiryolu hattı Avrupa'yı, Asya'ya bağlayan uluslararası kara ulaşımı olarak Sakarya'nın coğrafi konumu öne çıkmaktadır. Bu da İl'in sanayi üretimi ve ticaretinde önemli etkidir. İstanbul, İzmit ve Bursa üçgeninde sanayinin yoğunlaşması Sakarya İli'ni yatırım alanı alternatifi olarak değerlendirilmesine olanak vermektedir. 1990 dan sonra önemli firmaların özellikle de lokomotif sektör olarak kabul edilen otomotiv sektöründeki yatırımlarıyla sanayide büyüme devam etmektedir. Mobilya, Gıda sektörleri de öne çıkmaktadır.

Tarım Sektöründe değerlendirilebilecek verimli topraklara sahip olması avantajının kullanıldığı ilde, tarımsal üretime yönelik çalışmaların artarak sürdürüldüğü görülmektedir. Ayrıca hayvancılıkla ilgili özellikle beyaz et üretimi ile ilgili önemli gelişmeler gerçekleşmektedir.

Turizm Alanı ile ilgili ilde farklı Turizm çeşitlerine yönelik potansiyel kaynaklar bulunmaktadır. Bu alanları bilinçli ve iyi değerlendirilmesiyle bu alanda büyüme sağlanabilir.

Ayrıca ticaret tarımdan sonra en çok katkı sağlayan ikinci büyük sektördür. Benzer şekilde Marmara Bölgesi ekonomisinin en önemli ve ağırlıklı sektörlerinden biriside ticarettir. Buna bağlı olarak bölge illerin ekonomisinde de bu özellik açık bir şekilde görülmektedir. Bankacılık ile ilgili çalışmalar da ilde yaygın bir şekilde görülmektedir. Sakarya İli 'nin sahip olduğu sanayi yapısı ile tarım ve hayvancılık potansiyeli mevcut ticari hayatın gelişmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle sanayi üretiminin çeşitliliği tarımsal üretimin bolluğu, canlı hayvan yetiştirilmesi kesilmesi ve bunlardan elde edilen ürünlerin ticareti Sakarya İli 'nin ekonomisini olumlu ölçüde etkilemektedir.

6.1.1. TARIM

İlin sahip olduğu tarım topraklarının doğal verim gücünün yüksekliği, ekolojisinin ürün çeşitliliğine uygun olması ile 2. ürün tarımına elverişli olması, yıllık yağışın ve mevsimlere dağılışının uygunluğu , su kaynaklarının zenginliği gibi doğal niteliklerden oluşan avantajlar ile beraber Pazar açısından büyük tüketim merkezlerine yakınlığı ulaşım kolaylığı tarım sektörü açısından önemli avantajlarıdır. Ayrıca Sakarya ili tarım faaliyetlerde makineleşmenin teknoloji kullanımının yüksekliği ile işgücü alanında ki azalma olacak ancak tarımsal üretim artarak devam edecektir.

Sakarya ilinin Tarımsal çalışmalarla ilgili AR- Ge Hizmetine yönelik Enstitüye sahip olması diğer güçlü yanlarından. İlde ağırlıklı olarak yetiştirilen mısır, ayçiçeği gibi bitkilerin ülke düzeyinde açığının devam ediyor olması, yeni meyve türlerine olan talebin ülkesel ve global düzeyde devam ediyor olması Sakarya ilinin tarım alanındaki ürün çeşitliliğine yakınlığı ile birlikte fırsat olarak nitelendirilebilir, değerlendirilmelidir.

Tarımdaki gelişmeyi destekleyici özelliklerin dışında Sakarya İlinde tarımsal işletme başına düşen arazi varlığının azlığı ve tarlaların parçalı, küçük olması, tarım alet ve

ekipmanlarını ile su kaynaklarının dar alanlarda verimli bir şekilde kullanılamaması buna ek olarak sulama ve drenaj alt yapısının yetersizliği ilin tarım alanında zayıf olduğu yönlerdir. Ayrıca getirisi yüksek olan fındık alanlarının daraltılıyor olması, bitkisel üretimde hala bir ihtisaslaşmanın olmayışı yetersiz yanlarındandır.

Hayvansal üretim değerlendirildiğinde Beyaz et üretim tesisleri ve teknolojisinin ilk sıralarda yer alması ile beyaz etde ülkesel düzeyde pazarlama ağının olması ilin hayvancılık alanındaki güçlü özelliğidir. Bunun dışında Ulusal düzeyde süt ve et işletme tesislerinin varlığı ve kapasitelerinin yüksekliği, hayvancılıkla ilgili kooperatif şeklindeki örgütlenme, kaba kesif yem üretim kapasitesinin yüksekliği ilin bu alanda avantajlı olduğu noktalardır.

Halen var olan kaba yem kaynaklarının yeterince değerlendirilememesi, işletmelerin küçük ölçekli ve sermayesinin düşük olması, pazarlamaya ve örgütlenmeye yönelik ilgisizlik ilin hayvancılık alanındaki zayıf yönleri olmaktadır, süt üretiminde hijyen ve soğuk zincirinin tam olarak kurulmuş olmayışı, besi ve süt hayvancılığında ihtisaslaşmanın yetersizliği de bu yönlerle eklenebilir.

6.1.2. SANAYİ

Sakarya İl'inde çeşitli ve uygun iklim şartları, ucuz arazi varlığı verimli toprakları elektrik enerjisinin toplama yeri kara ve demiryolları ağına dahil oluşu, D-100 ve E-5 otoban yollarla ili doğu, batı, güney ve kuzey yönlerden diğer bölgelere-bağlayan, yeterli nüfus sayısı ve gününbirlik nüfus yoğunluğunun sağladığı iş kolu imkanları ile yeni yatırımcıları kendine cazibe merkezi olarak belirlemektedir.

İlde ilk olarak Ağaç sanayi ile başlayan sanayi sektörü 1927'lerde Demir, Mobilya ile devam etmiştir. Cumhuriyet döneminde ipek böceği fabrikası ile un fabrikaları, ateş değirmenleri ve kireç fabrikaları kurulmuştur. 1954 de Askeri Sanayi Bakım Fabrikası, Şeker Fabrikası 1973 de Ordu Donanımına yönelik gelişmeler görülmüştür. 1980 li yıllardan sonra da küçük ve orta ölçekli sanayiler devreye girerek çeşitlenme sağlamışlardır. Sakarya'nın çeşitli bölgelerinde değişik sektörlerde üretim yapan 1.094 KOBİ'de yaklaşık 20.000 kişi istihdam edilmektedir. Ayrıca bu KOBİ ler büyük sanayilere ara mal sağlamakta olup örgütlü bir yapıya sahiptir.

1993 den sonra OSB ler kurulmuş, yerel kaynakların çevreye duyarlı kullanılması ve yerel sermayenin il dışına çıkması engellenmek istemiş, istihdam sağlamıştır.

Sakarya'nın İstanbul Ankara Kocaeli, Düzce ve Yalova gibi gelişmiş ve gelişmekte olan kentlere komşu olması hem sanayi, ticaret ve sosyal Hizmetlerin yerine getirilmesinde katkı sağlamaktadır. Endüstriyel alt yapısının otomotiv ve yan sanayi alanında gelişmesi otomotiv sektörünün ekonominin lokomotif sektörleri arasında olduğu kabulüyle Sakarya ili için Sanayi alanında gelişme potansiyeli olduğu anlamına gelir. Bir başka ifade ile otomotiv sektörü petro-kimya, lastik ve demir çelik gibi önemli sektörleri etkileyebildiği için bu alandaki gelişme diğer sektörlerle de olumlu bir şekilde yansıyabilmektedir.

Kaynak donanımının tarım sanayi alanında kullanılmasını besleyecek nitelikte olması avantajıyla tarımsal sanayi alanında üretim gelişerek devam etmektedir. Bunun dışında kentte kaynak donanımıyla uyumlu olmayan sanayilerinde geliştiği gözlemlenmektedir

İlin genelindeki tarımsal nüfusun sanayi ve hizmet sektörlerine göre fazla olmasına karşın, kentin hala sanayi kenti niteliği taşıdığı söylenebilir. Ayrıca nüfusun Türkiye ortalamasından daha düşük ama istikrarlı artış eğilimi, yine istikrarlı oranda göç alıyor olması, gelecek yıllarda diğer yakın merkezler ve sanayi kentlerinde doyuma ulaşması da sanayi alanında çalışabilecek nitelikli işgücü edinebilme imkanı sağlayacaktır. Ayrıca Sakarya da gelişen Yüksek Öğretim ve Mesleki Eğitim kurumları ile ara işgücü yetiştiren kurumların gelişmesi de nitelikli işgücü sağlanmasını destekleyecektir.

İlin sanayinin gelişmesiyle ilgili olarak Araştırma- Geliştirme Çalışmalarına ve İleri Teknolojiye yeterli duyarlılığı gösteremeyişi sanayi alanındaki ilin zayıf olduğu konulardır.

6.1.3. TİCARET ve BANKACILIK

Ticaret sektörü, üretim sektörleri ile hizmet sektörleri tarafından üretilen mal ve hizmetlerin, tüketicilere arz edildiği bir sektör olmakla birlikte, oluşturduğu katma değer ve sermaye birikimi yoluyla yeni yatırımlar için de kaynak oluşturan bir sektördür. Bu sebeple canlı bir ticari hayat ve oluşturulan katma değer, ilin sanayileşmesinin de bir göstergesi olmaktadır. Ayrıca ticaret sektörü, gerek sanayileşme ve kentleşme olgularıyla iki yönlü bağlantısı, gerekse oluşturduğu gelir ve istihdam bakımından il ekonomisinde önemli olan sektörlerden biridir

Sakarya ekonomisinde ticaret ikinci sırada yer almaktadır. Ticaretin il GSYİH'si içindeki payı % 19,2'dir.

Sakarya ilinin sahip olduğu sanayi yapısı ile tarım ve hayvancılık potansiyeli mevcut ticari hayatın gelişmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle sanayi üretiminin çeşitliliği tarımsal üretimin bolluğu, canlı hayvan yetiştirilmesi kesilmesi ve bunlardan elde edilen ürünlerin ticareti Sakarya ilinin ekonomisini olumlu ölçüde etkilemektedir.

6.1.4. TURİZM

Sakarya deniz, yayla, kültür, sağlık, doğa vb olmak üzere turizmin her çeşidi için büyük potansiyel taşımaktadır. Sakarya İli 20 km uzunluğundaki geniş Karasu kumsalları, şifalı kumu ,doğal plajı ve kolay ulaşımı ile eşsiz bir sahile sahiptir.

Bunların yanı sıra Sapanca gölü ve çevresinin kıyı turizmine elverişliliği ile tercih sebebi olabilecek bir potansiyelindedir.

Yayla turizmi henüz yeterince gelişmemiş olmakla birlikte Davlumbaz, Çiçek, Karapınar, Acelle, Hanyatağı, Çiğdem, Dikmen, Karagöl, Kırca, Katıröz, Pınaröz ve Soğucak Yaylalarında görülmektedir.

İnsanlar ilk çağlardan beri şifalı su kaynaklarının bulundukları yere sağlık amaçlı ziyaretlerde bulunmaktadırlar. Sakarya İli Termal kaynaklar bakımından jeotermal bir bölgede olması sebebiyle oldukça zengin bir potansiyele sahiptir.

Sakarya'nın başlıca Kaplıcaları; Kuzuluk, Taraklı, Kaya boğazı ve Ilıca Köyü Kaplıcalarıdır.

Deniz Kum Güneş turizminin gelişimini tamamlamasının ardından tüm dünyada doğal kaynaklar üzerinde gerçekleşen turizm önemini arttırmıştır. Sakarya ilinin sahip olduğu doğal güzellikler ve İstanbul-Ankara'ya olan yakınlığı ile büyük avantaj sağlamaktadır.

Dünya turizminde her zaman yüksek oranlı talep yaratan kültür turizmine yönelik Sakarya İli Roma dönemine kadar uzanan bir tarihe sahiptir. Özellikle Osmanlı dönemi eserleri açısından oldukça yüksek değerlere sahiptir. Bizans Döneminden kalma Jüstinyanus Köprüsü camii ve kalelerde görülen Osmanlı izleri, özellikle Taraklı evleri ile kültür turizmine müsait bir yapı arz etmektedir.

6.1.5. İSTİHDAM VE SEKTÖREL DAĞILIMI

Sakarya ilinde kişi başına düşen Milli Gelir (2001 yılı cari fiyatlarla) **2.108 \$** olup, Türkiye sıralamasında 24. sıradadır.

Sakarya ilinde istihdam edilenlerin sayısında 1980-1990 döneminde artma, son on yılda ise azalma görülmektedir. Bu dönemde istihdam edilen nüfusun yıllık artış hızı %11.8'dir. İstihdam edilen erkek nüfusun yıllık artış hızı %13.7, istihdam edilen kadın nüfusun yıllık artış hızı ise %8.6'dır.

1980-2000 döneminde istihdamın sektörel yapısında bazı değişimler olmuştur. Bu dönemde, toplam istihdam içinde en yüksek paya sahip olan tarım sektöründe çalışanların payı sürekli olarak azalmıştır. Tarım sektöründen sonra toplam istihdam içinde en yüksek paya sahip olan hizmet sektörünün payı ise sürekli olarak artmıştır. İnşaat sektöründe istihdam edilenlerin payı son on beş yılda, sanayi sektöründe istihdam edilenlerin payı ise son on yılda artış göstermiştir. 1980-2000 döneminde, inşaat, hizmet ve sanayi sektörlerinde istihdam edilen nüfus sırasıyla %136.4, %83.8 ve %56.7 oranında artarken, tarım sektöründe istihdam edilen nüfusta değişim olmamıştır.

1980-2000 döneminde istihdam edilenlerin sektörel dağılımı cinsiyete göre önemli farklılıklar göstermektedir. Her iki cinsiyette de hizmet sektörünün payında kadınlarda daha belirgin olmak üzere sürekli bir artış görülmektedir. Buna karşılık tarım sektöründe istihdam edilenlerin payı her iki cinsiyette de sürekli olarak azalmıştır. 2000 yılında istihdam edilen kadınların %82.9'u tarım sektöründe yoğun olarak çalışırken, erkeklerin %38.1'i hizmet sektöründe yoğun olarak çalışmaktadır.

1980-2000 döneminde istihdam edilenlerin yaptığı iş incelendiğinde, tarımsal iş yapanların oranında her iki cinsiyette de azalma gözlenmiştir. Diğer meslek gruplarında çalışanların oranları her iki cinsiyette de artış göstermiştir. 1980 yılında tarımsal iş yapanların oranı %65.5 iken, 2000 yılında bu oran %51.9'a düşmüştür. Buna karşılık büyük bir artışın gerçekleştiği meslek grubu olan idari personelin oranı 1980 yılında %2.3'ten 2000 yılında %4.7'ye yükselmiştir.

Sakarya ilinde 1980-2000 döneminde ücretli ve işveren olarak çalışanların oranında artış görülmektedir. Bu durum her iki cinsiyette de görülmesine karşın ücretli olarak çalışan kadınların oranındaki artış erkeklere göre daha fazladır. Ücretsiz aile işçisi olarak çalışanların ve kendi hesabına çalışanların oranı bu dönemde azalmıştır. 2000

yılında çalışanların %38.7'si ücretli, %37'si ücretsiz aile işçisi ve %21.6'sı kendi hesabına çalışırken, %2.6'sı işveren olarak çalışmaktadır. Çalışanların işteki duruma göre dağılımı cinsiyetler arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Kadınların %76.3'ü ücretsiz aile işçisi iken, kendi hesabına çalışan erkeklerin oranı kadınların oranından çok daha yüksektir.

İstihdam edilen nüfusun, işgücü nüfusu içindeki oranı erkek nüfus için %92, kadın nüfus için %95'tir. İstihdam edilen nüfusun ekonomik faaliyete göre yapısı, yerleşim yerine ve cinsiyete göre değişmektedir. İstihdamdaki erkek nüfusun %38'i hizmet sektöründe çalışmaktadır. Bu oran büyükşehirde %56, ilçe merkezlerinde %58 ile köylerden daha yüksek düzeye sahiptir. İl genelinde tarım sektöründe istihdam edilen erkek nüfusun oranı %34 iken, köyde bu oran %67'ye yükselmektedir. İstihdam edilen kadın nüfusun ekonomik faaliyete göre dağılımı erkek nüfustan farklı bir yapı göstermektedir. İstihdamdaki kadın nüfusun %83'ü tarım sektöründedir. Köyde istihdam edilen kadın nüfusun %96'sı tarımda çalışırken, şehirde istihdam edilen kadın nüfusun çoğunluğu hizmet sektöründe çalışmaktadır.

İstihdam edilen nüfusun %39'u ücretli olarak çalışmaktadır. Bu oran erkek nüfus için %52 iken, kadın nüfus için %16'dır. Kadın nüfusun %76'sı, erkek nüfusun %15'i ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır. Kendi hesabına çalışan kadın nüfusun oranı %7 ile oldukça düşük iken, çalışan erkek nüfusun %30'u kendi hesabına çalışmaktadır.

Toplam nüfusun 2000 yılı itibariyle 756 168 olduğu Sakarya ilinde istihdam edilen nüfus 314 903 olup bunların %38 lik bir kısmı ücretli, maaşlı ve yevmiyeli olup, % 37 lik diğer büyük bir kesimi ise ücretsiz aile işçisi olarak istihdam edilmektedir. Kendi hesabına veya işveren olarak çalışan kesim ise toplam istihdam edilen nüfusun yaklaşık % 24 ünü oluşturmaktadır. Ülke geneli ile karşılaştıracak olursak işveren ve işletmede kendi hesabına çalışanların sayısı yaklaşık çıkarken, ücretsiz aile işçisi olarak çalışanların sayısının fazla olduğu gözlenir.

2000 yılında işgücüne dahil olmayan nüfusun %67'sini kadın nüfus oluşturmaktadır. İşgücüne dahil olmayan kadın nüfus içinde en fazla paya sahip olan ev kadınlarının oranı 1980-2000 döneminde azalmasına rağmen, bu oran 2000 yılında da %75.9 ile yüksek seviyesini korumaktadır. İşgücüne dahil olmayan nüfus içinde emeklilerin oranında 1980-2000 döneminde her iki cinsiyette de artış görülmektedir. Bu dönemde emekli kadın nüfus oranındaki artış, emekli erkek nüfus oranındaki artıştan daha yüksektir.

Toplam nüfusun 2000 yılı itibariyle 756 168 olduğu Sakarya ilinde istihdam edilen nüfus 314 903 olup bunların %38 lik bir kısmı ücretli, maaşlı ve yevmiyeli olup, % 37 lik diğer büyük bir kesimi ise ücretsiz aile işçisi olarak istihdam edilmektedir. Kendi hesabına veya işveren olarak çalışan kesim ise toplam istihdam edilen nüfusun yaklaşık % 24 ünü oluşturmaktadır. Ülke geneli ile karşılaştıracak olursak işveren ve işletmede kendi hesabına çalışanların sayısı yaklaşık çıkarken, ücretsiz aile işçisi olarak çalışanların sayısının fazla olduğu gözlenir.

Sakarya ili ekonomik yapısında % 51,93 oranla Türkiye genelindeki Tarım istihdamı Yüzdesinden fazla olduğu ve ilin en çok katkı sağlayan sektörü olmasıyla da birlikte ildeki hakim sektördür denilebilir. Öyle ki diğer sektörlerle kıyasla hızla gelişmesine

rağmen Tarım İşkolunda çalışanların neredeyse 5 de 1 sayısında istihdam sağlayan sanayi sektörü ikinci sırada gelmektedir. Hizmet Sektörünü oluşturan Maliye Ticaret işkolunda istihdam edilenlerin toplam istihdama oranı 10,94 olup sanayiye oldukça yakın bir paydır. İlin bu istihdam durumunun içinde yer aldığı Marmara Bölgesi ile değerlendirildiğinde Tarım alanında ki istihdamın fazla olması göze çarpar, ülkenin sanayi açısından en gelişmiş bölgesinde yer alan il çevresindeki illerden farklılık göstermektedir.

Tablo 1 Sektörlerin İlçelere Göre Dağılımı (%)

İLÇELER / SEKTÖRLER	TARIM	SANAYİ	HİZMETLER
ADAPAZARI	3,9	24,3	71,8
FERİZLİ	2,8	50,3	46,9
SÖĞÜTLÜ	9,5	16,6	73,9
AKYAZI	34,1	14,8	51,1
GEYVE	7,1	25,2	67,7
HENDEK	3,4	31,5	65,1
KARAPÜRÇEK	13,3	33,2	53,5
KARASU	4,6	27,3	68,1
KAYNARCA	14,3	26,2	59,5
KOCAALİ	7,8	13,2	79
PAMUKOVA	9,1	29,6	61,3
SAPANCA	12,9	13,4	73,7
TARAKLI	7,1	21,1	71,8

KAYNAK: Sakarya 2000 Nüfus Sayımı 2002, DİE.

İstihdam durumu ilçelere göre sektörel açıdan değerlendirildiğinde il genelinin aksine merkez ilçe ve yakın çevresinde, Büyükşehir Belediye sınırları içerisinde istihdam edilenlerin 56 392 si Hizmetler sektöründedir. Bu da bu sınırlar içinde istihdam edilenlerin %67 sini oluşturmaktadır. İl genelinde istihdam edilen nüfusun en büyük dilimini oluşturan tarım sektörü ise Büyükşehir Belediye Sınırı içinde çalışanların % 3,8 ini oluşturmaktadır, Sanayi sektöründe istihdam edilenler ise % 36,8 sini oluşturmaktadır. Bu da merkez ve yakın çevresinde hizmet ve sanayi sektörünün gelişmiş olduğu, özellikle hizmetler sektöründe uzmanlaşmaya gidildiğini göstermektedir.

6.1.6. LQ ANALİZLERİ

LQ analizlerinde Ziraat Avcılık ve Ormancılık, Balıkçılık sektörlerinin tüm yıllarda Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. 1975’de özellikle ticaret, imalat, sanayi, elektrik, su, gaz, ulaştırma, haberleşme alanında artış görülmektedir. Nedeni ise bu yıllarda ildeki sanayi hareketleri, kooperatifleşme ve buna bağlı olarak hizmetler sektörünün gelişmesidir. 70-2000 LQ analizlerinde sanayi alanlarında 70-75 arası sıçrama olmuş daha sonra düzenli bir şekilde artış görülmüştür. Yatırımların devam etmesi ve lokomotif sektörlerin gelişmesiyle bu artışın devam edeceği söylenebilir. Büyük bir sıçrama olmasa da istikrarlı artacağını varsayarsak, sanayi işkolunda çalışanların yüzdesi %12 lerden tarımdaki mekanizasyon ile % 20 lere çıkacağı söylenebilir. Hizmetler sektörü 1970-75’li yıllarda Türkiye ortalaması üstüne

çıkmiştir. 1980'den sonra 2000 yılına kadar geride kalmış ancak 2000 yılı ve sonrasında Türkiye ortalamasına ulaşmıştır. İnşaat Sektöründe 70-75 yıllarında Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bunda göçlerin, kentleşmenin etkisi olup 2000'li yıllarda da tekrar sıçrama yapma nedeninin 1999 depremiyle Adapazarı'nın yeniden yapılanması gösterilebilir. Ayrıca Ticaret, Lokanta ve Otelcilik gibi hizmetler sektörü 1975'de en yüksek değeri almıştır ve Türkiye ortalamasına yaklaşmıştır. Sosyal ve Toplumsal hizmetler ve Kişisel hizmetler alanında 70 yılı dışında Türkiye ortalaması altında değer almıştır.

Sakarya ilinin sektörel dağılımının Ülke ve Bölgedeki sektörel durumuna baktığımızda İnşaat Sektöründeki yüksek değer aldığı görülür. Deprem sonrası yapılaşması ile açıklanan bu durumla beraber Tarım alanında da 1970-2000 yılları boyunca Türkiye ortalamasından yüksek olduğu gibi Marmara Bölgesi baz alınarak yapılan LQ analizinde de Tarım sektörü öne çıkmaktadır. Verimli topraklarıyla bölgede önemli yere sahip olan Sakarya ili Önümüzdeki yıllarda da bu sektördeki uzmanlaşmanın devam edeceği, özellikle de tarımsal sanayi'deki istihdamda artış beklenmektedir. Buna bağlı olarak da sanayi alanında istihdam edilenlere yönelik hizmet sektörleri ile, üretime pazarlamaya yönelik hizmet alanlarında artış ve uzmanlaşma olacağı beklenmektedir.

6.1.7 GSYİH GÖRE İŞGÜCÜ PROJEKSİYONU

Sakarya İli'nin yıllar itibarıyla ekonomik büyüme durumuna bakıldığında Ülkedeki ekonomik dalgalanmaların ilin büyüme hızına yansıdığı dikkati çeker, 90-94-2001 yıllarında ülke genelindeki olumsuz ekonomik dalgalanmalar ile 17 ağustos depremi büyümeyi olumsuz etkilemiş daha sonra ekonomi normal büyüme yüzdesine ulaşmaya başlamıştır.

Ekonomik büyümenin bugünkü eğilimi dikkate alınarak yapılan projeksiyonda büyüme hızı ilk 5 yıl bugünkü eğiliminde (%5), daha sonra projelerin bitiş tarihine göre artış oluşturacağı (% 6,5) ve yıllar itibarıyla büyümede istikrarın sağlanacağı varsayımıyla büyüme katsayısı aynı (% 4) kabul edilmiştir. Büyüme hızına göre yıllık ek GSYİH hesaplanmış ve her yıl için marjinal sermaye hasıla katsayısıyla çarpılarak sermaye ihtiyacı belirlenmiştir. 2005 Yılından itibaren 2025 yılına kadar toplanarak bulunan miktarla Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Teşvik Uygulamalar Genel Müdürlüğü 2004 verilerine göre sektörler için 1 işçinin istihdam edilmesi için gereken miktarlar dikkate alınarak 2025 yılı için Ek istihdam edilecek nüfus hesaplanmıştır. Hangi Sektöre ne kadar yatırım yapılacağı bugünkü sanayi eğilimi ve tarımdaki makineleşmeyle beraber hizmet sektöründeki uzmanlaşma olacağı düşünülmüş ve hesaplanmıştır. Daha sonra 2000 yılı istihdam değerlerine eklenerek 2025 yılı istihdam değerleri bulunmuş, yüzdeleri hesaplanmıştır.

Tablo 2 İstihdamın Sektörel Dağılımı

SEKTÖRLER	2000		EK İSTİHDAM	2025	
	KİŞİ	%	KİŞİ	KİŞİ	%
TARIM	163 540	52	28 423	191 963	33
SANAYİ	39 649	13	89 618	129 267	22
HİZMETLER	111 564	35	151 880	263 444	45
TOPLAM	314 753	100	269 921	584 674	100

2025 yılına yönelik yapılan projeksiyon sonucunda istihdam en az tarım sektöründe artış göstermektedir, toplam istihdam içinde %52 den % 30 civarına düşen tarım yüzdesini tarımdaki makineleşme ve diğer sektörlerdeki istihdam artışı ile uzmanlaşmanın neden olacağı söylenebilir. Mevcut OSB lerdeki boş parsellerin doldurulmasıyla ve projesi olan üç OSB nin yapımıyla tahmin edilen sanayi sektöründeki istihdam artışı gerçekleştiği taktirde sanayi sektörü toplam sektör içinde % 22 lere ulaşacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca artacak olan sanayi sektöründeki istihdama yönelik hizmet çalışanının artması ve de hizmet sektöründe uzmanlaşmaya yönelik projelerin de katkısıyla 2025 yılında Sakarya ilinde istihdam edilenlerin % 45 inin hizmet sektöründe olacağı tahmin edilmektedir. İlde deniz, kara ve demiryoluna yönelik ulaşım projelerinin 2025 yılında tamamlanmış olduğu varsayımıyla ekonomik büyüme ve işgücünde uzmanlaşmanın artacağı söylenebilir.

6.2. Yerleşme Kademelenmesi

Devlet Planlama Teşkilatı'nın 1982 yılında yapmış olduğu kentlerin ekonomik sınıflandırılması ve kentlerin kademelenmesine yönelik sınıflandırma çalışmalarında, Sakarya İli'nin kentsel kademedeki yeri 5. kademe merkez olarak belirlenmiştir. Sakarya İçinde bulunduğu Marmara bölgesinde en üst kademe İstanbul yer almaktadır. Bölgede Sakarya ili Kocaeli ve Bursa ile 5. kademe merkezler olarak bulunmaktadır.

Bilindiği üzere Türkiye'de bir tek 7. kademe merkez İstanbul'dur. 6. kademe merkezler Ankara ve İzmir dir. Ülke için en önemli merkezler bu üç merkez olup mal ve hizmetler açısından İstanbul ülkenin tamamından hizmet alıp hizmet üretmektedir.

Sakarya İstanbul'a olan yakınlığı ve ulaşım kolaylıkları nedeniyle neredeyse bire bir etkileşim halindedir. Sakarya için İstanbul'un desantralizasyon ayaklarından birisidir denebilir.

Sakarya 5. kademe olarak yakın merkezler ile hizmet ve mal alıp vermektedir. Sakarya bu kadar önemli bir bölgede olmasına rağmen gerekli sıçramayı yapamamaktadır. Bolu, Düzce, Bursa, Bilecik, Kocaeli, İstanbul Sakarya için kentsel etkileşim alanlarını oluşturmaktadır. İzmir ve özellikle Ankara hizmetler açısından etkileşim alanıdır denebilir. 5. Kademe merkezlerin özelliği Merkez nüfus arttıkça sınırları içindeki 3. ve 4. kademe etki alanları da büyümektedir

Tablo 3: Sakarya İli İlçelerinin Sosyo- Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması

ilçe	872 ilçe içinde gelişmişlik sıralaması	Gelişmişlik Grubu
Merkez	20	2
Sapanca	57	2
Pamukova	193	3
Ferizli	225	3
Akyazı	234	3
Hendek	243	3
Karasu	263	3
Geyve	271	3
Söğüt	299	3
Karapürçek	326	3
Kocaali	345	3
Kaynarca	449	3
Taraklı	505	4

Kaynak: DPT, İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, 2004

2000 yılı idari bölünüşü esas alınarak ülke genelindeki 81 ilin 872 ilçesini kapsayan DPT 2004_ İlçelerin Sosyo-Ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması çalışmasında, ilçelerin ekonomik ve sosyal yapılarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen 32 adet değişken kullanılmış her bir ilçe için sosyo- ekonomik gelişmişlik endeksi (SEGE) olarak sayısal değerler elde edilmiştir. Bu değerlere göre ilçelerin sıralaması yapılmıştır. Ayrıca SEGE değerlerinde önemli oranlarda farklılık gösteren noktalar tespit edilerek, ilçeler farklı gelişmişlik düzeylerine göre altı homojen gruba ayrılmıştır. Bu gruplar, birinci kademedan altıncı kademeye, diğer bir deyişle en gelişmiş ilçe gruplarından en geri kalmış ilçe grubuna doğru 6 kademeli bir yapı sergilemektedir. Bu kademeler genel olarak değerlendirildiğinde; birinci ve ikinci kademelerdeki ilçelerin ülke ortalamalarının üzerinde bulunduğu, diğer 4 grubun ise ülke ortalamalarının altında kaldığı gözlemlenmektedir.

DPT nin yaptığı bu çalışmayı Sakarya açısından değerlendirecek olursak, Merkez ilçe ve Sapanca ilçeleri ikinci derece gelişmiş ilçeler kademesinde yer alıp ülke ortalamasının üzerindedir. Ülke genelinde 872 ilçe içinde gelişmişlik sıralamasına bakıldığında ilk 50 içerisinde sadece merkez belediye 20 sırada yer almaktadır. İlk 100 içinde de Sapanca 57 sırada yer almıştır. Taraklı ilçesi dördüncü derece gelişmiş ilçeler grubunda olup, Sakarya ilinin en az gelişmiş ilçesi kabul edilmektedir. İlin diğer 10 ilçesi üçüncü derecede gelişmiş ilçe kademesinde yer almaktadır.

Plan dönemi sonunda Sakarya ilinde, Adapazarı mevcut yerleşmesi en önemli merkez olma özelliğini koruyacaktır. Adapazarı, bir metropolün sahip olması gereken tüm donatıları barındıracaktır. Ayrıca, Yeni Yerleşmeler Bölgesi'nin, plan döneminde özellikle perakende ticaret ve kültürel faaliyetlere sahip bir alt-merkez olması da öngörülmektedir

Hendek ve Akyazı, Adapazarı'nı takip eden birer alt-merkez niteliği kazanacaktır. Hendek'in, daha fazla konuda uzmanlaşması beklenmelidir. D100 karayolunda bulunması nedeni ile erişilebilirliğinin fazla olması, bu güzergah ile Adapazarı'na Gümüşova ve Düzce'ye ile kolay bağlantı sağlaması ve 2. OSB yi barındırması üstünlükleridir. Bunlar, kademelenmeye yansıyacaktır.

Sapanca'nın, Anakent içindeki özel konumu devam edecektir ve sadece Sakarya iline değil, tüm Doğu Marmara alt-bölgesine hizmet sunan bir dinlence merkezi olacaktır. Sapanca'ya, bu nitelik ve işlevin dışında herhangi bir ek görev vermek; içme suyu kaynağı olan Sapanca Gölü'ne de ek basınç anlamını taşıyacak ve bu nedenle akılcı olmayacaktır.

Plan döneminde; Ferizli ve Söğütlü'de önemli gelişmeler beklenmektedir. Adapazarı – Karasu yolunun iyileştirilmesi ile erişilebilirlik önemli ölçüde artacaktır. Ayrıca, bu iki yerleşme Yeni Yerleşmeler Bölgesi ile daha iyi yol bağlantılarına sahip olacaktır. Diğer taraftan 3. OSB nin tam kapasite ile kullanılması durumunda, önemli ölçüde istihdam olanaklarına da kavuşacaktır. Bu gelişmelerin sonucu; bu iki yerleşmenin birlikte; kademelenmedeki yerleri, Hendek ve Akyazı'dan sonra olmak üzere alt-merkez olarak öngörülmektedir.

Pamukova; bölgesel gelişme kabulleri ve Sakarya ya düşen Marmara bölgesinin doğu batı yönündeki kuzey ve güney koridorlarını kuzey güney yönünde bağlama görevi dikkate alındığında plan dönemi içinde daha da gelişecek ve Geyve ile birlikte alt merkez özelliği kazanacaktır.

Pamukova Sakarya ilinin; Marmara bölgesinin merkez dışına doğru, doğu yönünde gelişmesine bağlı olarak doğu-batı koridorlarını kuzey-güney yönünde birleştirme görevine bağlı olarak karayolu boyu konaklama, bununla ilgili alışveriş merkezleri gibi kullanışları bünyesine alacaktır. İlçenin zengin tarımsal potansiyeli, tarıma dayalı sanayinin gelişmesi için gerekli altyapıyı sağlamaktadır. Pamukova'nın sulanabilir özellikteki ovası en üst düzeyde korunmuştur. Pamukova plan dönemi içinde yerleşmeler kademelenmesi içindeki yerini değiştirmeyecek 3 kademe özelliklerini daha da güçlendirmiş olacaktır.

Geyve tarım ve tarıma dayalı sanayisi ile plan dönemi içinde 2 ile 3. kademe arası özelliklerini 3. kademeye çıkaracaktır. Plan kararları ile Geyve üzerindeki sanayi alanları talebi ilin başka bölümlerine yönlendirilmiş ve Ali Fuat Paşa yerleşmesi ile birlikte yakın çevresine hizmet veren, alt merkez özellikleri taşıyan bir yapıya kavuşması amaçlanmıştır.

Sakarya'nın şu anda erişilebilirlik açısından en sorunlu ilçesi olan Taraklı'nın iyileştirilecek yol ağı ile daha erişilebilir bir yer olması ve şuanda kullanılmayan turizm potansiyelinin ekonomik yapı içinde yer alması sağlanmaya çalışılmıştır. Özellikle Kuzuluk bağlantısının öncelikle gerçekleşmesi sağlanmalı, buraya termal turizm (sağlık) amacıyla gelen yerli/yabancı turistlerin Taraklı ya erişebilmesi sağlanmalıdır. Taraklı plan dönemi içinde 2. kademe merkez özelliklerini koruyacak, buna karşılık erişilebilirliğin artmasına bağlı olarak yakın çevresine şuanakinden daha fazla servis vermeye başlayan, sosyal/teknik donatı eksiklikleri tamamlanmış, günlük yaşam kalitesi yüksek bir yerleşme olacaktır.

6.3. Nüfus Kabulleri

Sakarya'nın nüfus artış hızı 1990 ve 2000 arasında %10.2 olarak belirlenmiştir. Aynı dönemde Türkiye'nin nüfus artış hızı %18.3 Marmara Bölgesi'nin nüfus artış hızı ise %26.7 olarak belirlenmiştir. Görülüyor ki son on yılda Sakarya Ülke ve Marmara bölgesinin oldukça altında bir nüfus artış hızı izlemektedir.

Sakarya İli 1955 yılından itibaren üç misline yakın bir nüfus artışına maruz kalmıştır. Aynı dönemde ülkemizdeki nüfus artışı beş misli olarak gerçekleşmiştir. Sakarya'nın nüfus artışı ülkemizdeki nüfus artışına göre daha düşük seviyede olmakla birlikte, genel olarak istikrarlı bir büyüme eğilimi gösterdiği ifade edilebilir.

Tablo 4 Sayım Yıllarına Göre Sakarya Nüfusu

Yıl	Nüfus
1955	297 108
1960	361 992
1965	404 078
1970	459 052
1975	495 649
1980	548 747
1985	610 500
1990	683 061
2000	756 168

Kaynak: DİE

Sakarya ilinin ortalama hane halkı büyüklüğü yavaş bir şekilde azalmaktadır. 1955 yılında bu ilin ortalama hane halkı büyüklüğü 5.7 kişi iken, 2000 yılında 4.5 kişi olmuştur.

Sakarya ilinin 2000 yılındaki nüfus piramidi 1955 yılının piramidine göre çok farklı bir yapı sergilemektedir. 2000 yılı yaş piramidinin en önemli özelliği, 15 yaşından küçük kuşaklarda yaş küçüldükçe o kuşakların nüfusunun azalmasıdır. Bu tip nüfus piramidi, doğurganlık hızının azalmakta olduğu durumlarda görülür. 2000 yılındaki nüfus piramidinin bir diğer önemli özelliği de, ölüm oranındaki azalmaya bağlı olarak ileri yaşların nüfusundaki azalmanın 1955 yılındakinden daha düzenli olmasıdır. Genel olarak, 2000 yılındaki nüfus piramidi gelişmiş ülkelerin piramidine benzer bir yapı göstermektedir.

2000 Yılı genel Nüfusu sayım sonuçlarına göre Sakarya ilinin toplam nüfusu 756168 kişidir. Bu nüfusun % 60,81 ini oluşturan 459824 kişi ilçe merkezlerinde ve belediyesi olan kentsel yerleşmelerde, % 39,19 unu oluşturan 296344 kişi de kırsal yerleşmelerde oturmaktadır. Tek başına merkez ilçe toplam nüfusun % 45.07 sini, kentsel nüfusun % 61,71 ini barındırmaktadır.

Tablo 5 Sakarya İli 2000 Yılı Nüfusları

İsim	Toplam	%	İlçe Merkezi	%	Kırsal	%
Merkez	340,825	45.07	283,752	61.71	57,073	19.26
Akyazı	77,536	10.25	23,192	5.04	54,344	18.34
Hendek	63,703	8.42	28,537	6.21	35,166	11.87
Karasu	54,630	7.22	24,672	5.37	29,958	10.11
Geyve	44,907	5.94	17,318	3.77	27,589	9.31
Sapanca	36,496	4.83	21,727	4.73	14,769	4.98
Kocaali	30,676	4.06	13,793	3.00	16,883	5.70
Ferizli	24,383	3.22	12,379	2.69	12,004	4.05
Kaynarca	24,339	3.22	5,064	1.10	19,275	6.50
Pamukova	24,072	3.18	13,200	2.87	10,872	3.67
Söğüt	14,316	1.89	7,858	1.71	6,458	2.18
Karapürçek	11,073	1.46	4,186	0.91	6,887	2.32
Taraklı	9,212	1.22	4,146	0.90	5,066	1.71
Toplam	756168	100.00	459824	100.00	296344	100.00
	100.00		60.81		39.19	

Kaynak: DİE

Sakarya ili nüfus projeksiyonu, Fivfiv adlı nüfus projeksiyon programı tarafından yapılmıştır. Projeksiyonda temel olarak (1) Nüfusun Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, (2) Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi ve (3) Toplam Doğurganlık Hızı olmak üzere 3 farklı girdi alınmıştır.

Bu girdiler alınarak yapılan projeksiyon sonucunda 2000 – 2025 yılları arası nüfus tahminleri belirlenmiştir. Buna göre il nüfusu 2025 yılında 998296 kişiye ulaşmaktadır. Bu değer Sakarya ilinin göç değerlerinin dahil edilmediği doğal nüfus artış hızı kullanılarak yukarıdaki girdilerle elde edilen nüfus değeridir. Buna Önümüzdeki 20 yıl içerisinde plan kararlarının getireceği sosyal ve ekonomik gelişmeler göz önüne alındığında 2005 de % 32 olan göçün 2025 de % 46 ya ulaşacağı tahmin edilmiştir. Bu veriler dikkate alındığında Sakarya ili 2025 yılı nüfusu 1.457.512 kişi olarak elde edilmiştir.

Sakarya ilinin plan dönemi sonu olarak kabul edilen 2025 yılı için toplam nüfusu (açıklama kolaylığı açısından biraz yuvarlatılarak) 1500000 kişi olarak kabul edilmiştir. Nüfus; Sakarya da beklenen ekonomik gelişmeye paralel olarak ilin Sakarya dışından alacağı göç en üst seviyede tutularak belirlenmiştir. Nüfusun bundan daha az olacağı şeklindeki kabuller gerçekçi bulunmamıştır.

2025 yılı nüfusunun 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı öngörülerini doğrultusunda il mekanına nasıl dağılacığı ise şöyle olacaktır.

Tablo 6 Sakarya İli 2025 Yılı Nüfus Kabulleri

İsim	Toplam	%	İlçe Merkezi	%	Kırsal	%
Merkez	760,00	50,67	660,000	60,69	100,000	24,24
Hendek	135,000	9,00	75,000	6,90	60,000	14,55
Akyazı	125,000	8,33	65,000	5,98	60,000	14,55
Karasu	80,000	5,33	50,000	4,60	30,000	7,27
Geyve	70,00	4,67	35,000	3,22	35,000	8,48
Sapanca	65,000	4,33	50,000	4,60	15,000	3,64
Pamukova	55,000	3,67	40,000	3,68	15,000	3,64
Kaynarca	45,000	3,00	25,000	2,30	20,000	4,85
Ferizli	40,000	2,67	25,000	2,30	15,000	3,64
Kocaali	40,000	2,67	20,000	1,84	20,000	4,85
Söğütlü	35,000	2,33	20,000	1,84	15,000	3,64
Karapürçek	30,000	2,00	12,5000	1,15	17,500	4,24
Taraklı	20,000	1,33	10,000	0,92	10,000	2,42
Toplam	1.500.000	100,00	1.087.500	100,00	412.500	100,00
%	100,00		72,50		27,50	

Buna göre kentsel alanlarda yaşayan nüfus 627676 kişi artarak 1087500 kişiye ulaşılacaktır. Bunun yaklaşık %60 lık bölümünün merkez ilçe de olması beklenmektedir. Böylelikle merkez ilçe kentsel nüfusu 660000 kişiye ulaşmış olacaktır. Sakarya ilindeki imar planlarının tamamının projeksiyon yılı 2025 senesi öncesidir. Aşağıdaki tablodan da izleneceği üzere mevcut planlar yaklaşık 1760000 kişiye hizmet edecek potansiyele sahiptir.

Tablo 7: Sakarya İli Mevcut İmar Planları Nüfus Potansiyeli

İsim	İlçe Merkezi 2025 Nüfus Kabulü	Mevcut İmar Planları Nüfus Potansiyeli	+/-
Merkez	660,000	744,680	84,680
Hendek	75,000	215,377	140,377
Akyazı	65,000	252,911	187,911
Karasu	50,000	85,617	35,617
Geyve	35,000	61,255	26,255
Sapanca	50,000	121,112	71,112
Pamukova	40,000	55,617	15,617
Kaynarca	25,000	31,525	6,525
Ferizli	25,000	29,845	4,845
Kocaali	20,000	35,776	15,776
Söğütlü	20,000	25,038	5,038
Karapürçek	12,5000	87,659	75,159
Taraklı	10,000	12,500	2,500
Toplam	1.087.500	1,758,912	671,412

Kaynak: Planlama Ekibi Çalışması

PLAN DEĞİŞİKLİĞİ ONAMA SINIRI

Planlama Alt Bölgelerine ait 1/25 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı/Nazım İmar Planı çalışmalarında bu planların ölçeği gereği yapılacak ayrıntılı analizler sonucunda; 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı ile öngörülen ve bu planda semboller ile ifade edilen sanayi ve diğer kentsel alan kullanımlarının gerçekleşmesine ilişkin plan kararlarının oluşması ile birlikte, bu gelişmeler sonucu ortaya çıkacak nüfus artışı il bütününde maksimum 500.000 kişi olarak öngörülmekte olup 2025 yılı projeksiyon nüfusuna eklenebilir.

İLAVE EDİLEN MADDE

7. PLANLAMA

7.1 Arazi Kullanım Kararları

Sakarya İli 1/100.000 ölçekli çevre Düzeni Planı hem mekânsal, hem de mekânsal olmayan hususları kapsamaktadır. ÇDP'nin değişmez genel hükümleri olarak da nitelenebilecek bu esasların tümüyle 1/100.000 ölçekli ÇDP paftası üzerinde gösterilmeleri mümkün değildir. Bu nedenle ele alınan konulardan sadece görselleştirilebilenler (o da ölçeğin izin verdiği oranda) söz konusu pafta üzerinde işaretlenmiştir.

Sakarya 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı; Stratejik Plan yaklaşımı esas alınarak, bu planın mekanla ilişkisini kuracak "Yapısal Plan" anlayışıyla elde edilmiştir.

Yapısal Plan şeklinde hazırlanmış Sakarya ÇDP çalışmasında kendisinden sonra gelecek 1/25.000 ölçekli Alt Bölge Nazım Planlarına esas olacak ana kararları vermek, bu ana kararlarla ilgili detayları bu planlara bırakmak yaklaşımı benimsenmiştir. Doğal olarak bu planların da kendisinden sonra gelecek 1/5.000 ölçekli Nazım İmar Planları için üst ölçekli plan olarak ana kararları vermiş olması, ilgili detay kararları bu planlara bırakması gerekmektedir.

1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planında mevcut yerleşik alanlar "kentsel" ve "kırsal" alanlar olarak ayrıştırılmış, bu alanlar içindeki farklı arazi kullanımları bu alanlar içinde değerlendirilmiştir. Ancak organize sanayi bölgeleri, askeri alanlar, üniversite kampüsü, havaalanı, termik santral vb. kullanımlar bölgesel ölçekte olmaları nedeniyle mevcut, öneri ayrımı yapılmaksızın paftalar üzerinde gösterilmiştir. Buna bağlı olarak mevcut yerleşik alanlar içinde yer alan "yaşama alanları" için yoğunluk farklılaşması gösterilmemiştir.

"Çalışma" ve "yaşama" alanlarındaki yukarıda belirtilen istisnalar dışındaki farklı arazi kullanımları ve yoğunluk dağılımlarının gösterilmemesi anlayışı "öneri" ler içinde de sürdürülmüştür. Bir başka ifade ile bu detaylar alt ölçekli planlar sırasında ele alınacak, özellikle konut alanlarındaki yoğunluk dağılımları 1/100.000 ölçekli ÇDP tarafından belirlenen nüfus kabulleri aşılmamak kaydıyla bir sonraki aşama olan 1/25.000 ölçekli Nazım Plan çalışmaları sırasında belirlenmesi uygun bulunmuştur.

Sakarya ili ÇDP çalışmasındaki arazi kullanım kararları öncelikle "amaçlar ve ilkeler" bölümünde belirtildiği şekilde doğal, tarihsel ve kültürel alanların koruma-kullanma dengesi içinde ve bu alanların sürdürülebilirliklerinin engellenmemesini sağlayacak şekilde oluşturulmuştur.

Sakarya ili Marmara bölgesinin gelişmesinde çok önemli bir görev üstlenmekte, kuzey koridorunun güney koridoruna bağlanmasını sağlarken aynı zamanda kuzey koridorunun denizyolu bağlantısını Karasu üzerinden gerçekleştirmektedir.

Öncelikle doğal özelliklerin en üst seviyede korunması gerektiği dikkate alınmıştır. Bir diğer önemli karar il bütününde erişilebilirliğin artırılmasını sağlamak üzere iyileştirilecek yol ağının belirlenmesi olmuştur. Ekonomik yapının güçlendirilmesiyle ilgili olarak yapılan temel çalışma imalat sanayiinde çalışan sayısında beklenen

artışa, Marmara bölgesindeki muhtemel gelişmelere cevap verecek şekilde büyük ölçekli sanayi tesislerinin yer seçebileceği sanayi bölgeleri ile ilgili yer seçimlerinin yapılması olmuştur. Benzer şekilde hizmetler sektörü içinde yer alan turizm alt sektörünü ekonomik yapı içinde daha önemli hale gelmesini sağlamak üzere çeşitli mekânsal yer seçimi kararları verilmiştir.

1 metre hassasiyetteki uydu görüntüleri kullanılarak kentsel ve kırsal yerleşme sınırları belirlenmiştir. Diğer taraftan yapılan tüm çalışmaların coğrafi bilgi sistemi içinde olması ve değerlendirmelerin bu sistem kullanılarak yapılıyor olması bir diğer özgün katkı olarak görülmelidir.

Planlama çalışmaları sırasında önemle dikkate alınan bir diğer konu mevcut imar planları olmuştur. Araştırma raporu ve bu raporun önceki bölümlerinde bahsedildiği üzere mevcut planların il bütününde yaklaşık 1,75 milyon nüfus barındırabilecek potansiyeli olduğu anlaşılmaktadır. Hal böyle iken plan dönemi sonu (2025 yılı) için bunun altında bir nüfus kabulü olan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planında yeni gelişme alanları önermek çelişkili olacağı için genel olarak benimsenmemiştir.

Sapanca gölünün aynı zamanda Adapazarı'nın içme suyu ihtiyacını karşıladığı, dolayısıyla içme suyu kaynağı olduğu raporun önceki bölümlerinde ifade edilmiştir. Buna bağlı olarak Sapanca gölü havzası planda gösterilmiştir. Ancak bu havzanın belirli bir bölümü Sakarya ili sınırları dışında kalmaktadır. Şu haliyle bu bölgeler plan onama sınırı dışında kalmaktadır. Ancak plan bütünlüğünün sağlanması açısından bu bölgelerde planlama yetkisinin Sakarya'ya verilmesi gerekmektedir. Konuyla ilgili girişimler hem Sakarya Valiliği hem de Sakarya Büyükşehir Belediyesi tarafından başlatılmıştır.

Sakarya ilinde yer alan çeşitli büyüklükteki akarsuların gerekli üstyapı ve altyapı tesislerinin yapılması halinde elektrik üretiminde kullanılabileceği gözlemlenmiştir. Alt ölçekli planlar hazırlanırken bu konunun özellikle ele alınması yararlı olacaktır.

Plan paftaları üzerinde ana arazi kullanım kararları gösterilmiş, bazı önerler 1/100.000 ölçekte sınır belirlemenin alt ölçekli planları gereksiz yere kısıtlamak olacağı düşünülerek sembollerle gösterilmiştir. Plan paftaları üzerinde gösterilme imkanı olmayan kararlar ise "Plan Hükümlerinde" ifade edilmiştir.

Otoyol güzergahı aynen korunmuştur.

İyileştirilecek Yol Ağı: Raporun önceki bölümlerinde sık sık ifade edildiği üzere Stratejik Amaçlardan birisi de il bütününde yerleşmeler arasındaki erişilebilirliği artırılmasıdır. Bunu gerçekleştirmek üzere D100 karayolunun da içinde yer aldığı bazı yollar iyileştirilecek yol ağı olarak belirlenmiştir. Bu belirleme Sakarya ya bölgesel ölçekte verilen görevlerin yerine getirilebilmesi, mekânsal gelişmenin korunacak alanları en az etkileyecek şekilde tüm il bazına yayılabilmesi için son derece önemlidir. Eğer erişilebilirlik öngörüldüğü şekilde sağlanırsa planda öngörülen yatırımların tüm il mekanına yayılması ve öngörülen gelişmenin gerçekleşmesi mümkün olabilecektir.

Buna bağı olarak büyük ölçüde gerçekleştirilen Adapazarı-Karasu güzergahına ek olarak Mudurnu çayı doğusunda Akyazı-Hendek-Limandere-Karasu bağlantısı ve bununla ilişkili olarak Kocaali bağlantıları oluşturulmuştur.

İyileştirilecek yol ağının son derece önemli olan diğer bölümü Sakarya nehrinin doğusunda kalacak şekilde Akyazı-Karasu bağlantısının sağlanması olmuştur. Bu koridor ile yukarıda bahsedilen diğer koridorun birbirlerine D100 e ek olarak birisi Söğütü-Ferizli arasından diğeri de Limandere üzerinden olmak üzere 2 noktadan daha bağlanması sağlanmıştır.

Önerilen iyileştirmenin önemli bölümlerinden birisi de Akyazı, Kuzuluk üzerinden Taraklı ya kadar olan yol ağı olmuştur. Böylelikle hem sağlık turizmi ağırlıklı olarak Kuzuluk a gelenlerin Taraklı ya ulaşabilmesi, hem bunlar için alternatif faaliyetlerin elde edilmesi hem de Taraklı daki turizm potansiyelinin harekete geçirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Bu yolun aynı zamanda Hendek-Akyazı güneyinde kalan ve “Yaylalar Kuşağı” olarak adlandırılabilir yaylaların da erişilebilirliğini artıracakı düşünülmüştür.

Yol ağında yapılacak iyileştirmelerden neredeyse en önceliklisi Adapazarı, Pamukova bölümüdür. Böylelikle bölgesel gelişme senaryosunda Sakarya ya verilen ve her biri doğu-batı yönünde uzanan kuzey güney koridorlarını birbirine bağlama görevi yerine getirilebilecek, hem doğu Marmara bölgesinin hem de Sakarya ilinin bir anlamda önü açılabilir.

“Yeni Yerleşmeler” kuzeyindeki yol ağının Kaynarca’ya devam eden bölümleri, Akyazı Karasu bağlantısı ve bu bağlantının Limandere den itibaren doğuya devam ederek Kocaali’ye ulaşan bölümler de öncelikle iyileştirilecek bölümlere dahil edilmiştir.

Doğal olarak batı Karadeniz bölgesini İstanbul’a bağlayan karayolu iyileştirilecek yol ağı içinde yer almaktadır. Bu yolun bir bölümü ekolojik özellikleri nedeniyle Acarlar gölünün güneyine alınmış, Kaynarca bağlantısı gerçekleştikten sonra il sınırları dışına çıkarak İzmit, Kandıra’ya ulaşması sağlanmıştır.

Yol ağında öncelikle iyileştirilecek bölümlerin bir bölümü de Adapazarı ile Kaynarca arasında, aradaki yeni gelişme alanlarına da hizmet verecek şekilde önerilmiştir.

İyileştirilecek yol ağının alt ölçeklerde yapılacak detaylı değerlendirmelere bağı olarak gidiş geliş ayrımlı, gerekli noktalarda hemzemin olmayan alt ve üst geçitlerle desteklenmiş, yatay ve düşey trafik işaretlemelerinin tam olduğı, yerleşik alan dışında ortalama 90 km hız öngörülerek tasarlanmış, yatay ve düşey geometrik özelliklerinin buna uygun olduğı yollar olacağı, hesaplanacak taleplere bağı şerit sayısının belirlendiğı yollar olarak kabul etmek gerekmektedir. Örneğin anakent yeni yerleşmeler arasında bu yol 3X3 şeritli, ortasından veya bir kenarından kent içi raylı sistemin gittiğı bir yol olabilecekken, Akyazı’dan kuzey yönünde Kocaali’ye giden yolun belirli bir noktadan itibaren sadece 3 şeritli bir yol olabileceğı düşünülmelidir. Ancak yukarıda da belirtildiğı gibi söz konusu yollarda proje hızı mutlaka 90 km olarak dikkate alınmalı, yolların yatay ve düşey geometrik standartları, servis seviyeleri buna göre belirlenmelidir.

İyileştirilecek yol ağına en az 30 metrelik ancak eğer mümkünse 50 metrelik koridorların planlanması ve taleplere bağlı olarak bu koridorun içinde kalacak şekilde yol ağının altyapı ve üst yapısının etaplar halinde gerçekleştirilmesi uygun olacaktır.

İyileştirilecek yol ağı belirlenirken güzergahın halen var olan bir yoldan geçirilmesi, bir başka ifadeyle mümkün olduğu kadar yeni yol açmaktansa mevcut yolların iyileştirilmesi, çok gereken durumlarda öngörülen iyileştirmeyi sağlayacak şekilde yeni önerilerin yapılmasına çalışılmıştır.

İyileştirilecek yol ağının D100 karayolu ile Adapazarı-Karasu arasındaki bölümü ile Adapazarı-Pamukova bölümü öncelikle, diğer bölümleri ise ikinci öncelikli olarak gerçekleştirilecektir.

Diğer Yollar: Plan paftası üzerinde yer alan “diğer” yol ağı kırsal yerleşmelere servis vermektedir. Böylelikle alt ölçekli planlarda kırsal yerleşmelerin ulaşım bağlantılarının hangi önceliklere göre belirleneceği ortaya konmuştur.

Demiryolu: Mevcut ve öneri demiryolu ağı plan paftaları üzerinde gösterilen bir diğer ulaşım kullanışıdır. İl sınırlarına Pamukova dan girip, Geyve Boğazını geçtikten sonra Sapanca gölünün güneyinden devam ederek il sınırları dışına çıkan mevcut demiryolu güzergahı aynen korunmuştur. Mevcut demiryolu ağı içinde ana hattan Arifiye de eklem yaparak Adapazarı kent merkezine giden tali hatta yer almaktadır.

Öneri demiryollarının tamamı yatırımcı kuruluş olan TCDD veya DLH nın yatırım programlarında yer almaktadır. Bunlar a) Ankara-İstanbul hızlı tren yolu, b) Arifiye – batı Karadeniz tren yolu ve c) Adapazarı – Karasu – batı karadeniz tren yollarıdır.

Ankara-İstanbul hızlı tren yolu herhangi bir durak vermemesine rağmen Sakarya il sınırları içinde de geçmektedir. Söz konusu hattın Eskişehir-İstanbul bölümünün uygulanmasında bazı zorluklar olduğu bilinmektedir. Hattın Sakarya dan geçen ve Ankara-İstanbul arasındaki mevcut tren yolunun güzergahını kullanan bölümü paftalar üzerinde gösterilmiştir.

Önerilen bir diğer demiryolu bağlantısı olan Arifiye-batı Karadeniz yolu Arifiye den itibaren doğu yönünde, D100 ve Otoyol arasından geçen ve il sınırlarından çıktıktan sonra kuzeye dönerek batı Karadeniz bölgesine, Akçakoca’ya ulaşan bağlantıdır.

Adapazarı-Karasu- batı kardeniz demiryolu bağlantısı, Karasu da yer alan liman, tersane, Organize Sanayi Bölgesi gibi kullanışlar nedeniyle çok önemlidir. Böylelikle Sakarya ili Marmara bölgesi gelişme senaryosunda üzerine düşen kuzey koridorunun Karasu Limanı aracılığıyla karadenize açılımı çok kolaylaşacaktır. Bu bağlantının yine öneri olan Arifiye-Batı Karadeniz hattı üzerinden, Sakarya nehrini doğu yönünde geçtikten sonra olması uygun bulunmuştur. Bu kararda Adapazarı mevcut yerleşmesinin yeni bir tren yolu güzergahı oluşturmaya izin vermeyecek şekilde yoğun olması etkili olmuştur.

Liman: Bu bölümde yer alan bir diğer kullanım Karasu daki liman ve içinde tersane kullanımının da yer aldığı tersane gelişme alanı olmuştur. Liman inşaatı halen devam etmektedir. Limanın 2008 senesinde hizmete açılması planlanmıştır.

PLAN DEĞİŞİKLİĞİ ONAMA SINIRI

Planda yer alan bir diğer liman Denizköy batısında önerilen sanayi kullanışlarına hizmet verecek olan limandır. Proje çalışmaları tamamlanan bu limanın inşaatına henüz başlanmamıştır

Yerleşik Alanlar: Daha önce de belirtildiği üzere 1 metre hassasiyetteki uydu görüntüleri kullanılarak Sakarya ilinde yer alan tüm kentsel ve kırsal yerleşmelerin sınırları neredeyse 1/5.000 ölçek hassasiyetinde belirlenmiştir. Bu alanlar paftalar üzerinde “yerleşik alanlar” olarak gösterilmiştir.

Gelişme Alanları: olarak gösterilen alanlar mevcut imar planlarının henüz gerçekleşmemiş alanlarından oluşturmaktadır. Mevcut imar planları plan onama süreçlerindeki işlemlerin mevzuata uygun olması kaydıyla geçerli kabul edilmektedir. Söz konusu plandaki farklı arazi kullanım kararları alternatif plan paftaları üzerinde 1/100.000 ölçeğin kısıtlamaları nedeniyle ayrıştırılmadan, “mevcut imar planlarıyla gelişecek alanlar” olarak kabul edilmelidir.

Daha önce de ifade edildiği üzere mevcut planların kapasiteleri plan dönemi sonu için belirlenen nüfustan fazla olduğu için bazı istisnalar dışında yeni gelişme alanları önerilmemiştir. Bu alanlar aşağıda belirtilmiştir.

PLAN DEĞİŞİKLİĞİ ONAMA SINIRI

Büyük Melen Sulama Projesi gerçekleştiğinde baraj gölü altında kalacak olan Ortaköy yerleşmesinin ilgili bakanlar kurulu kararı doğrultusunda yer tespiti Caferiye Köyünü batısında yapılmış olup alt ölçekli imar planlarının söz konusu gelişmeyi dikkate alacak şekilde hazırlanması önerilmiştir.

İstisnai alanların bir diğeri Adapazarı anakenti için belirlenen, deprem sonrası gerçekleşen yeni gelişme alanlarının kuzeyinde, Kaynarca yönünde, zemin açısından sorunu bulunmayan, tarım alanları açısından marjinal özellikler taşıyan bölümlerde önerilen konut ağırlıklı gelişmelerdir. Bu karar büyük ölçüde 1/25.000 ölçekli Nazım Plan çalışmaları sırasında, Anakentte var olan planlı alanların bir bölümünün olumsuz zemin özellikleri nedeniyle planlı olmasına rağmen büyük ölçüde gelişmeyecek alanlar olmasından kaynaklanmıştır. Gelişmeyeceği tahmin edilen zemin sorunlu alanlardaki imar haklarını ortadan kaldırmak veya azaltmak yerine altyapı ve önemli üstyapı yatırımlarının bu bölgelere götürülmemesi ve gelişmenin dolaylı yollardan yeni alanlara yönlendirilmesi benimsenmiştir.

Gelişme alanları nüfus kapasitesi açısından büyük ölçüde büyükşehir belediyesi tarafından hazırlanan 1/25.000 ölçekli Nazım Plan sınırları içinde kalmaktadır. Bu alanlardaki gelişme alanları ile ilgili aşağıdaki değerlendirmeler yapılmıştır.

Adapazarı Anakenti, planlama döneminde kentsel ve kırsal yerleşmelerin işlevsel olarak bütünleştiği bir mekânsal sistem olarak belirecektir. Bu sistem içinde; kentsel alanlar da birbirlerinden fiziki uzaklık olarak görece kopuk olacaklardır. Planda; depremsellik gözetilerek, özellikle barınma alanlarının, Adapazarı, Hendek ve Akyazı ovalarının, sağlam zeminli çeperlerinde konumlanmasına özen gösterilmiştir. Yerleşmeler arasında; tarım ve orman alanları yer alacak, bunlar doğal yeşil ve açık alanlar olarak algılanacak ve kullanılacaktır. Ancak; yerleşmeler, güçlü bağlantı sistemleri ile desteklenecek ve aralarındaki işlevsellik ve bütünsellik sağlanacaktır.

Sakarya Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde kalan orman alanlarının “kent ormanı” olarak kullanılması öngörülmektedir. Orman Genel Müdürlüğü ile yasal olarak anlaşmaya varılması durumunda; bu alanların bakımı ve denetimi Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Dairesi tarafından yapılacaktır. Kent ormanlarında gününbirlik piknik alanı düzenlemesinden başka hiçbir yapılaşmaya ve kullanıma izin verilmeyecektir.

Adapazarı yerleşmesi de bu sistem içinde iki parçalı olacaktır. Günümüzdeki Adapazarı ile yaklaşık 11 km uzaklıkta yer alan Yeni Yerleşmeler ikili bir kentsel yapıyı ortaya çıkaracak ve bu yerleşmeler işlevsel olarak farklılaşacaktır. Günümüzdeki Adapazarı, alt-bölge ve il ölçeğinde hizmetler sunan ve üretim yapan çalışma alanlarına sahip olacaktır.

Ayrıca; bu kesimde; sağlam zeminli Serdivan başta olmak üzere, diğer semtlerde de depremsellik koşullarına göre yeniden yapılacak ve/veya güçlendirilecek konut stokundan oluşacak konut alanları da yer alacaktır.

Adapazarı yerleşmesinin kuzey batısında yer alan ve deprem sonrası oluşan Yeni Yerleşmeler Bölgesi, Anakentin gelişme alanı niteliğini sürdürecektir. Bu kesim; sadece konut alanlarını değil, uzmanlaşmış perakende ticaret alanlarını, yönetsel hizmet alanlarını, kültürel donatıları, uzmanlaşmış sağlık hizmetlerini ve 2. üniversite dahil eğitim kampüslerini de barındıracaktır.

Hendek; gerek konumsal üstünlüğü ve gerekse sahip olduğu kültürel ve ekonomik birikimleri nedeni ile Anakentin ikinci büyük yerleşmesi, en büyük alt-merkezi olarak belirmektedir. Bu yerleşme, 2. OSB nin genişlemesi ile sanayide daha da fazla atılım yapacak ve ayrıca; bir alt-merkez olarak başta ticaret olmak üzere diğer sektörlerde de eğilimlerin üzerinde gelişme gösterecektir. Kültür, yüksek öğrenim dahil eğitim, sağlık ve sportif donatılarının artması öngörülmektedir.

Akyazı, sahip olduğu kırsal hinterlandı nedeni ile görece canlı bir ekonomiye sahiptir. Yakınında yer alan sanayi bölgesi ve Plan döneminde Karapürçek, Gücücek ve Kuzuluk gibi yerleşmelerle etkileşiminin daha da yoğunlaşması nedenleri ile, bu canlılığın daha da artması beklenmektedir. Akyazı bir alt-merkez olarak; gereksindiği kültür, eğitim, sağlık ve sportif donatılara plan döneminde sahip olacaktır.

Sapanca'nın, yakınında bulunan Kırkpınar ve Kurtköy ile birlikte, Anakent'in önemli bir dinlence (rekreasyon) ve kısmen turizm merkezi olma potansiyeli değerlendirilmiştir. Bu bağlamda; bu kesimler için onaylı “Sapanca Gölü Havzası 1/ 25 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı”nda öngörülen kullanım ve plan koşulları ilke olarak korunmuştur.

Ferizli ve Söğütlü yerleşmeleri, birbirlerine yakın konumlanmışlardır. Mekânsal olarak günümüzde de birleşmiş durumdadır. Bu iki yerleşme, kademelenmedeki sıraları, Hendek ve Akyazı'dan sonra gelmek kaydı ile alt-merkez donatılarına sahip olabileceklerdir. Adapazarı-Karasu bölünmüş karayolunun sağlayacağı kolay erişilebilirlik nedeni ile Adapazarı ile ilişkisi daha da artacaktır. Alt-merkez donatılarının türü buna göre değerlendirilmiştir. Söğütlü'de bulunan 3. OSB nin, Ferizli için de istihdam olanağı yaratacağı açıktır. Bu durum; her iki yerleşmeye yapılan nüfus atamalarında gözetilmiştir. Ayrıca; ulaşım bağlantıları güçlendirilerek

Ferizli ve Söğütlü'nün, Yeni Yerleşme Alanları ile bütünleşmesi de öngörülmüştür. Böylece; bu iki yerleşmenin, plan döneminde günümüzdeki yarı-kırsal dokusu ve görüntüsünün, bir alt-kentsel kesim dokusu ve yapısına dönüşmesi sağlanmış olacaktır.

Karapürçek, Akyazı alt-kademe merkezine çok yakındır ve bu yerleşme ile olan ilişkisi plan döneminde daha da artacaktır. Yakında bulunan sanayi bölgesinin sağladığı ve sağlayacağı olanaklar, Plan döneminde bu ilçe merkezini daha kentsel niteliğe kavuşturacaktır. Bu bağlamda; bir ilçe merkezinde bulunan tüm donatılara sahip olacaktır.

PLAN DEĞİŞİKLİĞİ ONAMA SINIRI

Turizm Merkezi: Karasu ve Kocaali'nin Karadeniz sahilinde yer alan mevcut Turizm merkezi ile Kaynarca sahil kesimi bölgesinde yer alan Kocaali Sakarya Kıyı bandı Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi, Sakarya ili ÇDP kararlarıyla korunmuştur. Bu alanlarda bu plan ile getirilen arazi kullanım kararlarına, plan raporları ve hükümlerine aykırı olmamak koşulu ile ilgili idaresince onaylanmış meri planlar geçerli olacaktır.

Turizm Tesis Alanı: Kaynarca ilçesinin Karadeniz sahilinde önerilmiştir. Büyük ölçüde ekolojik özellikleri hassas Acarlar gölüne komşu olan, yine ekolojik özellikleri bulunan kumulları barındıran bu alanlarda noktasal alanlarda, konaklama kapasitesinin olacağı, bu alanlarda daha çok alternatif turizm kullanışları ve bunlara dönük gününbirlik kullanım tesislerinin yer alacağı varsayılmaktadır. Benzer şekilde Poyrazlar Gölü (aynı zamanda 1. derece doğal sit alanı olan) ve Akgöl Gününbirlik Alternatif Turizm Alanları olarak önerilmektedir. Bu alanların mevcut ekolojik özellikleri korunmalı, bu özelliklerinin sürdürülebilirliği tehlikeye atılmayacak şekilde kullanılmaları sağlanmalıdır.

Yayla Turizmi, Kayak ve Yayla Turizmi Alanları: Genel olarak Sakarya ilinin güney doğusunda dağlık alanın üzerinde doğu batı yönünde yer alan ve "yaylalar kuşağı" olarak adlandırılabilir bir dizi yayla alanı bulunmaktadır. Bu alanların ulaşım bağlantılarını güçlendirerek erişilebilirliklerinin artırılması ve koruma kullanma dengesi içinde sınırlı yapılaşmaya izin verilerek yayla turizm merkezleri, bir başka ifadeyle eko (doğa) turizm alanları olarak geliştirilmesi amaçlanmıştır. Böylelikle yaylalar civarında yer alan çeşitli alternatif sporlar olanakları (yürüyüş, oryantiring, yamaç paraşütü, kano, kaya tırmanışı, fotoğraf avcılığı, kampçılık vb.) daha kolay kullanıma açılabilir, böylelikle turizm bir alt sektör olarak ekonomik yapı içinde daha güçlü olarak yer alabilecektir. Sakarya ilinin plan dönemi içinde ülkemizin alternatif sporlar merkezi olması hedeflenmiştir.

Aşağıda parantez içindeki rakamlar semboller ile gösterilen yaylaların pafta üzerindeki numaralarını göstermektedir.

Yaylaların ilk grubu Hendek Güneyi, Akyazı doğusu ve Kuzuluk kuzeyinde, bir başka ifadeyle Mudurnu çayının geçtiği Dokurcun vadisi kuzey yönünde yer alan Keremali (4), Çiğdem(13) ve Dikmen (14) yaylarıdır. Bunlardan Dikmen yaylası Gençlik Spor Genel Müdürlüğü ve Kayak Federasyonu uzmanları tarafından incelenmiş ve Kış Sporları Merkezi olabileceği anlaşılmıştır. Bu yaylalara erişim Hendek yönündeki yol ağı üzerinden olacaktır.

Yaylaların ikinci grubu Kuzuluk güneyinde bir başka ifadeyle Mudurnu  ayının geçtiği Dokurcun vadisi güney yönünde, ilin güney doğu sınırları yakınlarında yer alan Y r yeri (7),  i ekli (8), Davlumbaz (11), Turnalı (12), Akar (9) ve Haydarlar (10) yaylalarıdır. Bu yaylalara erişim Vaadi içinde yer alan ve Dokurcun'a uzanan iyile tirilecek yol ağı üzerinden olacaktır.

    nc  yaylalar grubu, ikinci grubun batısında, Geyve doğusunda yer almaktadır. Bunlar Kiripyan (3), Belengerme (17), Hamzapınar (16), Karag l (15), Y r k (6) ve Acele (5) yaylalarıdır. Mevcut haliyle erişimi çok güç olan bu yaylalar, ulaşım bölümünde belirtilen şekilde güzergahı Kuzuluk-Taraklı arasında bulunan iyile tirilecek yol ağından servis alacaktır.

Soğucak (18) ve Kırca (1) yaylaları Sapanca güneyinde yer almaktadır. Bunlardan Soğumak yaylası yukarıda Dikmen yaylası için belirtilen şekilde uzmanlar tarafından Kış Sporları merkezi olarak önerilmiştir. Bu yaylalara erişim Sapanca yönünden sağlanacaktır.

Katır  z (2) yaylası diğer yaylalardan kopuk olarak Pamukova kuzey batısında, il sınırları yakınlarında yer almaktadır. Bu yaylaya erişimin Pamukova üzerinden sağlanması uygun bulunmuştur.

Benzer  ekilde Sakarya ili içindeki tüm orman alanları aynı zamanda doğa (eko) turizm alanları olarak görülmektedir. Alt  l ekli planlar sırasında yapılacak çalışmalarla bazı bölümler eko turizm alanları olarak belirlenecek ve gelişmeleri sağlanacaktır.

Termal Turizm Alanları: Sakarya ilindeki en önemli turizm faaliyetlerinden birisi Akyazı güneyinde Kuzuluk kaplıcalarından kaynaklanan ve sağlık turizmi olarak adlandırılabilen faaliyetlerdir. Burada çoğu yurtdışı Arap  lkeleri kaynaklı olmak üzere 15 günlük periyotlar halinde yaklaşık 15000 kişi kaplıcaları kullanmaktadır. Yörede yer alan ve henüz kullanıma açılmamış termal kaynakların devreye girmesi ile kullanan kişi sayısının 3 misli artış göstermesi planlanmıştır. Bu y re Termal Turizm Merkezi olarak belirlenmiştir.

Bu yöreye gelen turistlere aktivite çeşitliliği sağlamak üzere hem yukarıda bahsi geçen yaylalara hem de bu haliyle turistler tarafından erişimi neredeyse imkansız olan Taraklı'ya erişimi sağlayacak yol ağı büyük ölçüde mevcut ancak standardı düşük yollardan olu mak üzere belirlenmiş ve ulaşım bölümünde de belirtildiği üzere iyile tirilecek yol ağına dahil edilmiştir. Böylelikle Taraklı daki çeşitli doğa, kültür, spor amaçlı turizm potansiyeli devreye girmiş ve yörenin ekonomi içinde yer almaya ba lamı  olacaktır.

Taraklı yerleşmesinin batısında yer alan termal su kaynaklarının bulunduğu bölge Termal Turizm alanı olarak önerilmiştir.

PLAN DEĞİŞİKLİĞİ ONAMA SINIRI

Organize Sanayi Bölgesi: Sakarya ilinde halen mevcut olan 1 Nolu Adapazarı, 2 Nolu Hendek, 3 Nolu Söğüt OSB, Karasu OSB ve Kaynarca OSB leri bu başlık altında gösterilmiştir.

Sanayi Alanı: Sakarya'nın ekonomik yapısının güçlendirilmesi ile ilgili olarak hem var olan talepler hem de önümüzdeki dönemde ortaya çıkacak talepleri yönlendirmek amacıyla yeni sanayi alanları belirlenmiştir. Bunlar Karasu, Ferizli ve Pamukova da yer almaktadır. Benzer şekilde Karapürçek, Akyazı civarında sanayi alanlarının geliştirilmesi planlanmıştır.

Planda gösterilen öneri sanayi alanlarından 2 tanesinin yöredeki tarımsal özellikler nedeniyle bir anlamda ihtisas siteleri olması, burada tarım/bitkicilik/hayvancılık ile ilgili tesislerin yer alması kararlaştırılmıştır. Bunlar Pamukova ve Kaynarca OSB leridir.

PLAN DEĞİŞİKLİĞİ ONAMA SINIRI

Öneri sanayi alanları plan paftaları üzerinde sembollerle gösterilmiştir. Sınırlarının 1/25.000 ölçekli nazım/çevre düzeni planlarında belirlenmesi esastır.

Sanayi amaçlı öneriler istenirse bilahare tamamen veya kısmen organize sanayi bölgesi olarak gelişebilecektir.

PLAN DEĞİŞİKLİĞİ ONAMA SINIRI

Serbest Bölge: Planlama çalışmalarında üzerinde en fazla durulan konulardan biri diğeri de Kaynarca ilçesi kuzeyinde, büyük ölçüde kamu arazileri üzerinde gerçekleştirilmesi planlanan Serbest Bölge Projesi olmuştur. Yapılan değerlendirme sonunda bu projenin hemen yakınındaki Acarlar Gölü ve yakın çevresinin flora-faunasının bir bölümü endemik olan özellikleri dikkate alındığında başlangıçta öngörüldüğü haliyle değil alanı daraltılarak ve mekânsal gelişimi kısıtlanarak önerilmesi kararlaştırılmıştır. Bu alanda çevre ile uyumlu ticaret faaliyetlerinin ağırlıklı olarak yer seçmesi, imalat, depolama vb kullanışların mümkün olduğunca sınırlı tutulması benimsenmiştir. Bu kararın alınmasında Sakarya da yapılan çeşitli yüz yüze görüşmelerde şuana kadar yaşanan hukuki süreçte geline nokta, yapılan bazı kamulaştırmalar, Karadeniz ülkelerinin yeni bir serbest bölge arayışında olmaları vb hususların öğrenilmesi etkili olmuştur.

İPTAL EDİLEN KULLANIM KARARI

Bölgesel Çalışma Alanı: Karasu İlçesinde Sakarya Nehrinin Karadeniz'e döküldüğü bölgede, kurulan Liman ve Tersaneler ve bu fonksiyonlar ile entegre çalışacak şekilde hizmet verecek şekilde bölgesel çalışma alanları önerilmiştir. Bu alanlarda sanayi, depolama, lojistik, konut dışı kentsel çalışma alanı, küçük sanayi alanı kullanımlarının ve bunlara bağlı idari ve hizmet birimlerinin yer alacağı öngörülmüş olup, bu alanların 1/25.000 ölçekli çevre düzeni/nazım planlarda alansal büyüklükleri belirlenecektir.

İLAVE EDİLEN KULLANIM KARARI

PLAN DEĞİŞİKLİĞİ ONAMA SINIRI

Bölgesel Rekreasyon Alanı: Planlama çalışmalarında Adapazarı yerleşiminin güneyinde, Geyve yolunun doğusu ve otobanın güneyinde, Sakarya nehrini ve kenarında kum alım çalışmaları sonunda oluşan göletleri de içine alacak şekilde, içinde spor alanları, golf sahası, tematik parklar, konaklama ve ticaret tesisleri vb kullanışlar yer alabilecek büyük bir rekreasyon alanının önerilmesi uygun bulunmuştur.

Üniversite Alanı: Mevcut üniversite kampüsü ile plan dönemi içinde gerçekleşmesi planlanan üniversite gelişme alanları paftalar üzerinde gösterilmiştir. Gelişme alanları, Adapazarı kentinin kuzeyindeki yeni gelişme alanları yakınında, Evrenköy mevkiinde, Pamukova doğusunda ve Karasu-Kocaali arasında yer alacaktır.

Mesire Alanları: Araştırma çalışmaları sırasında elde edilen verilere göre halen Sakarya ilinde mesire alanı olarak kullanılan 11 adet alan bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla Akgöl (1), Kocaali, Maden (2), Ferizli Kuzeyi (3), Söğütlü Güneyi (4), Serdivan (5), Üniversite Kampusu (6), poyrazlar Gölü (7), Arifiye Güneyi (8), Sapanca (9), Sapanca güneydoğusunda Alimbey (10), Kuzuluk (11), İl Ormanı (12), Sapanca Sarıgöl (13), Sapanca Güneydoğusunda Alimbey (14) ve Taraklı (15)(Hıdırlıktepe) olmak üzere daha çok ilin kuzey ve batı alanlarına, nispeten yerleşme yerleri yakınlarında yer almaktadır. Bunlardan 6, 2, 13, 14 ve 15 nolu olanlar tescil edilmiş mesire alanlarıdır. Diğerlerinin de plan dönemi içinde ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda mesire yeri olarak tescil edilmelerinin sağlanması önerilmiştir.

PLAN DEĞİŞİKLİĞİ ONAMA SINIRI

Milli Park: Planlama çalışmaları sırasında Taraklı ve yakın çevresindeki bir alanın doğal, kültürel ve tarihi özellikleri nedeniyle Milli Park özellikleri taşıdığı tespit edilmiştir. Yapılan girişimlerle Çevre ve Orman Müdürlüğü tarafından ilgili bakanlığa tescil için başvurulması sağlanmıştır. Halen Çevre ve Orman Bakanlığı'nın ilgili birimleri bu başvuruyu incelemektedir.

Tabiat Parkı: Sakarya ili ÇDP çalışmasında başta Acarlar gölü ve Çevresi (1) olmak üzere, Kocaali batısındaki Akpınar (2) ve Söğütlü 3 nolu OSB batısında yer alan Hacıkışla (3) Tabiat parkı özelliği taşımaktadır. Bu alanların Tabiat Parkı olarak ilan edilmeleri için Çevre ve Orman Bakanlığı'na başvurulması planlanmıştır.

İPTAL EDİLEN KULLANIM KARARI

Tarım Gelişme Bölgesi: Sakarya ilinin ekonomisini geliştirme çalışmaları içinde önemli yer tutacak kararlardan birisi de Tarım Gelişme Bölgeleri olarak tespit edilmiştir. Yapılan değerlendirmeler ve mevcut talepler dikkate alınarak bir tanesi Adapazarı-Karasu yolu üzerinde, Limandere yerleşmesinin kuzeyinde, daha Karasu'ya gelmeden yer alan, Hara mevki olarak adlandırılan yerdeki mera alanı üzerinde, diğeri ise D100 karayolun kuzeyinde, Mudurnu çayı yakınlarında, Yeni Mahalle mevki olarak anılan yerdeki mera alanı üzerinde önerilmiştir. Bu alanlar üzerinde süt ve besi hayvancılığı yapılması, hayvanların beslenmesi için gereken yemlerin bir bölümünün etraftaki tarım alanlarında gelişmiş teknikler kullanılarak üretilmesi düşünülmektedir.

Benzer şekilde Hendek güneyinde, Geyve doğusunda ve Pamukova batısında önerilen alanlarda hem tarımsal faaliyetlerin sürmesi hemde bu faaliyetler sonunda elde edilecek tarımsal ürünlerin işlenmesine dönük sanayi tesislerinin yer alması planlanmıştır.

Spor ve Kültürel Fuar Alanı: D100 Karayolu kuzeyinde, Sakarya ve Mudurnu akarsularının arasında, Solaklar mevkiinde yer alan mera alanı deprem sonrası geçici konutların yer seçtiği, daha sonra kalıcı konutlar tamamlanınca geçici konutların taşındığı halen boş olan ancak her türlü altyapının götürülmüş olduğu bir alandır. Bu alan üzerinde altyapının mevcut olması, mülkiyetin kamuda olması, halen

boş olması gibi nedenlerle sanayi tesisi, toplu konut vb kullanışlarla ilgili çeşitli yer seçim talepleri bulunmaktadır. Bu tür toplu çalışma veya yaşama alanı kullanışları planda korunmak istenen değerli tarım alanlarının üzerindeki tehdidi artıracak için uygun bulunmamış ancak buranın tarım alanı olarak da kalamayacağı (zaten geçici konutlar nedeniyle zemin büyük ölçüde asfalt, beton kaplıdır) kabul edilerek bata Adapazarı ana kenti olmak üzere ilde ihtiyacı hissedilen Spor ve Kültürel Fuar Alanı önerisi yapılmıştır.

Süs Bitkiciliği Gelişme Alanı: Sakarya ilinin Sapanca, Arifiye, Pamukova bölümleri sahip olduğu mikroklimatik özellikler açısından dış mekan süs bitkiciliği açısından çok uygundur. Bir başka ifadeyle bu bitkiler başka yerde 6 ayda yetişiyorsa bu bölümlerde 4 ayda yetişebilmekte, buda ekonomik açıdan büyük bir fayda sağlamaktadır.

Sakarya ili ÇDP çalışmasında bu bölümler Süs Bitkiciliği Gelişme Alanları olarak belirlenmiştir.

Konteynir Terminali: Yerinde yapılan çalışmalar sırasında Sakarya ilinde olmayan ve ihtiyaç duyulan en önemli kullanışlardan birisinin “konteynir terminali” olduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle uluslararası düzeyde üretim yapan otomotiv sanayiinin talebi olan bu kullanışın demiryolu bağlantısı olan, mevcut tesislere, bir başka ifadeyle Arifiye ve yakın çevresine kolay erişebilir nitelikte olması gerekmektedir. Yapılan değerlendirmeler sonunda bu özellikleri taşıyan uygun bir alan Pamukova yolu üzerinde, Arifiyenin yaklaşık 5 km güneyinde, Bölgesel Rekreasyon merkezinin karşısında önerilmiştir.

Plan paftaları üzerinde ayrı olarak gösterilmemekle birlikte Karasu da liman arkasında, demiryolu bağlantısı olan bir noktada da “konteynir terminali” nin bulunması uygun bulunmuştur. Nihai yerseçim ve alan büyüklüğü alt ölçekli plan çalışmaları sırasında belirlenecektir.

Arkeolojik, Doğal ve Kentsel Sit Alanları: Araştırma raporu ve bu raporun önceki bölümlerinde belirtilen arkeolojik, doğal ve kentsel sit alanları Sakarya ili ÇDP çalışmasında aynen korunmuş, iptal veya yeni alan önerileri yapılmamıştır.

Yaban hayatı Koruma Alanı: Sakarya ilinde bulunan tek alan Acarlar ve çevresinde bulunmaktadır. Planlama çalışmalarında bu alanla ilgili herhangi bir değişiklik önerilmemiştir.

PLAN DEĞİŞİKLİĞİ ONAMA SINIRI

Sulak Alanlar: Sakarya ilinde bulunan tek alan Acarlar ve çevresinde bulunmaktadır. Bu alanda ilgili idaresince onaylı Sulak Alan Yönetim Planı kararları geçerlidir.

İLAVE EDİLEN KULLANIM KARARI

Enerji Nakil Hatları: Ana hatlar il içinde genel olarak D100 karayolunun kuzeyinden geçmektedir. Ayrıca Mudurnu çayının geçtiği, doğu batı yönünde uzanan Dokurcun vadisi de bu hatların yoğun olarak geçtiği alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yatırımcı kuruluş olan TEAŞ dan alınan güzergahlar plan paftalarında gösterilmiştir.

Doğal Gaz Hattı: Batı doğu doğrultusunda güzergahı olan ana doğalgaz hattı, il sınırlarına İzmit'ten, kuzey yerleşmeler civarında girmekte, Doğalgaz Çevrim

Santrali'ne uç verdikten sonra doğu yönünde Adapazarı kenti kuzeyi, Poyrazlar Gölü güneyinden geçerek Sakarya nehrini atlayan, Yeşilpınar belediyesinin güneyinden itibaren güneye yönelerek Hendek doğusunda D100 yolunun güneyine geçmekte ve otoyola gelmeden il sınırları dışına, Düzce'ye geçmektedir.

Bu hattın Doğalgaz çevrim santraline uç verilen nokta yakınlarında, biraz daha doğuda bir noktada güneye yönelen bir başka hat bulunmaktadır. Bu hat Sakarya nehrinin doğusundan güneye inmekte bir kol Geyve, Pamukova, diğer kol Karapürçek, Akyazı ve Kuzuluk'a uzanmaktadır.

NATO Petrol Boru Hattı: İl sınırlarına Sapanca gölü güneyinden, Kurtköy civarından girmekte, Arifiye'ye kadar doğu yönünde ilerledikten sonra karayolu, demiryolu, Sakarya nehri güzergahını takiben güney yönünde Geyve boğazını geçmekte ve Pamukova da son bulmaktadır. İlgili kurumlardan alınan veriler plan paftalarına aynen aktarılmış, herhangi bir revizyon önerilmemiştir.

Doğalgaz Çevrim Santrali: Avrupa'nın en büyük doğalgaz çevrim santrali özelliğini taşıyan tesis Adapazarı kuzey yerleşmelerinin de kuzeyinde, Taşkısığı mevkiinde yer almaktadır. Mevcut tesis aynen korunmuştur. Yukarıda da belirtildiği üzere santralin doğalgaz ihtiyacı daha güneyinde doğu-batı yönünde uzanan ana hattın kuzey yönüne eklenen tali bir hattın sağlanmaktadır. Üretilen elektrik enerjisi ulusal sisteme verilmektedir.

Ana İndirici Trafo: Sakarya ilindeki ana indirici trafo Adapazarı yerleşmesi içinde, D100 karayolu kuzeyinde kent merkezine giden ana yolun batısında yer almaktadır. Ulusal şebekeden gelen yüksek gerilim hatları ile indirildikten sonra ana trafolarla giden orta gerilim hatları yerleşmenin bu bölümünde ciddi sorunlara sebep olmaktadır. Diğer taraftan bu tesisin yerinin değiştirilmesi mümkün görülmemektedir. Alt ölçekli planlarda enerji nakil hatlarının etki alanlarının mümkün olduğunca gelişmeye açılmaması gerekmektedir.

İçme Suyu Arıtma Tesisi: Sakarya ilindeki su kaynakları başta Sapanca Gölü olmak üzere yeraltı su kaynakları ve bazı akarsulardır. Mevzuatta yapılan değişiklik sonrası alanı büyüyen Sakarya Büyükşehir Belediyesi il nüfusunun büyük bir bölümüne su temin ve dağıtım görevini de üstlenmiştir. "Adasu" büyükşehir belediyesinin su temin ve dağıtım, pis su arıtma vb altyapı işlemlerini koordine eden kuruluşudur. Adasu tarafından hazırlanan çalışmaya göre şu anda sahip olunan su kaynaklarının yıllık kapasitesi 45 milyon m³ civarındadır. Ayrıca henüz kullanıma açılmayan bazı yeraltı su kaynakları ve derelerin de bulunduğu ve bunların yıllık 10 milyon m³ civarında kapasiteye sahip oldukları tespit edilmiştir. Buna karşılık plan dönemi sonu olan 1,5 milyon nüfusun günlük 150 litre/gün/kişi kabulüyle gereksinim duyacağı su miktarı 82 milyon m³ olacaktır.

Buna göre Sakarya da yeni kaynaklar devreye girmez ise gelecekte su sıkıntısı ile karşılaşılacaktır. Adasu yaptığı değerlendirmeler sonunda büyük ölçüde İstanbul düşünülerek planlanan ve inşaat çalışmaları yakında başlayacak olan Melen Barajından su alınması söz konusu olabilecektir. Ayrıca İzmit'te yer alan Tüpraş gibi bazı büyük sanayi tesisleri Sapanca gölünden sanayi amaçlı olarak yılda 40 milyon m³ su kullanmaktadır. Bu durumun değişmesi bir başka ifade ile bu tesislerin başka

kaynaklardan su almaya başlaması halinde ihtiyaç duyulan ilave su Sapanca gölünden karşılanabilecektir. Adasu su temini konusundaki çalışmalarını sürdürmektedir.

İçme suyu arıtma tesisi Adapazarı kent merkezinde, D100 karayolu kuzeyinde, kent merkezine giden ana yolun batısında yer almaktadır. Mevcut tesis plan paftaları üzerinde semboller ile gösterilmiştir.

Atık Su Arıtma Tesis: Sakarya da birisi Adapazarı kent merkezi kuzeyinde olan ve halen kullanılan, biriside Hendek yerleşmesinin batısında yer alan ancak inşaatı büyük ölçüde tamamlansa bile hizmete girmeyen 2 adet atık su arıtma tesisi bulunmaktadır.

Sakarya'da yapılan çalışmalar sırasında bu arıtma tesisleri hizmet alanı dışında kalan bölümlerde atıkların arıtılmadan dereler, akarsular, vadi tabanlarına verildiği görülmüştür. Sakarya da arzu edilen gelişmenin sağlanması halinde bu durumun değişeceği, yeni atık su arıtma tesislerinin tüm il alanını kapsayacak şekilde gerçekleşmesi planlanmıştır.

Çöp Döküm Alanı: Sakarya da üretilen tüm katı atıklar kontrolsüz olarak vahşi depolama olarak tabir edilen ve çevreye zarar verecek şekilde bertaraf edilmektedir. Özellikle Adapazarı yerleşmesi güney doğusunda, Sakarya nehri kenarında yer alan bu alanlar aynı zamanda Sakarya nehrinin de kirlenmesine sebep olmaktadır.

1997 yılında başlayan yeni, düzenli katı atık depolama alanı oluşturma çalışmaları 2005 yılı sonunda inşaat başlama aşamasına gelmiştir. Hazırlanan projeye göre Adapazarı yerleşmesi kuzeyinde, Dağdibi-Karakamış mevkiinde bir alan belirlenmiştir. Bu alanla ilgili gerekli onay çalışmaları tamamlanmış, 2005 sonu itibarıyla inşaatı başlamıştır. 3 bölümden oluşan tesisin çalışmaları devam etmektedir. Tesisin kapasitesi 3 milyon m³ civarındadır.

Plan dönemi sonuna kadar il bazında oluşacak katı atık miktarının belirlenmesi için yapılan çalışma sonunda yaklaşık 12,6 milyon m³ lük bir sonuç elde edilmiştir.

Tablo 9 Plan Döneminde Sakarya İlinde Oluşacak Katı atık Miktarı

Yıllar	Nüfus	Katı Atık Miktarı Ton (*)
2005	850.000	
2006	882.500	
2007	915.000	503.250
2008	947.500	521.125
2009	980.000	539.000
2010	1.012.500	556.875
2011	1.045.000	574.750
2012	1.077.500	592.625
2013	1.110.000	610.500
2014	1.142.500	628.375
2015	1.175.000	646.250
2016	1.207.500	664.125
2017	1.240.000	682.000
2018	1.272.500	699.875
2019	1.305.000	717.750
2020	1.337.500	735.625
2021	1.370.000	753.500
2022	1.402.500	771.375
2023	1.435.000	789.250
2024	1.467.500	807.125
2025	1.500.000	825.000
Toplam		12.618.375
(*) 1 kişi günde 1,5 kg ,1 yılda 0,55 ton (1,5 kg*365 gün) katı atık üretiyor.		

Kaynak: Sakarya Büyükşehir Belediyesi

Buna göre yeni yapılan tesisin kapasitesi ortaya çıkacak gereksinimi karşılamaktan uzaktır. Bu durum dikkate alınarak yeni inşaa edilecek tesisin kapasitesi artırılmalıdır.

Göl: Sakarya ilinde yer alan Sapanca, Akgöl, Taşkırsığı, Poyrazlar ve Acarlar gölleri plan paftaları üzerinde gösterilmiştir.

Melen Çayı Baraj Gölü: Büyük ölçüde İstanbul'a su temin etmek için planlanan Melen çayı baraj Gölü'nün proje çalışmaları tamamlanmış olup, 2007 içinde inşaatın başlaması planlanmıştır. DSİ den temin edilen baraj tamamlandığında oluşacak Göl sınırı ile İstanbul'a su taşıyan isale hattı plan paftaları üzerinde gösterilmiştir. Buna göre Ortaköy kasabası da dahil olmak üzere su altında kalacak bazı yerleşmeler bulunmaktadır.

Akarsu, Dere: Sakarya il sınırlarındaki en önemli akarsu kuşkusuz Sakarya nehridir. Ayrıca Mudurnu Nehri de bu kapsamda değerlendirilerek üzerinde "Akarsu", Çark, Akçay, Değirmendere, Maden, Yenimahalle dereleri de dahil olmak üzere diğerleri ise "dere" olarak plan paftaları gösterilmiştir.

Planlama çalışmalarında ön plana çıkan konulardan birisi de Sakarya nehri olmuştur. Öncelikle Sakarya Nehrinin yatağının iyileştirilerek Karadeniz, Marmara arasında yük

taşımacılığında kullanılması projesi gerçekçi bulunmamış, Sakarya nehrinin rekreatif amaçlarla kullanılması, yatağından kum alma çalışmalarının bundan böyle doğayı olumsuz etkilemeyecek şekilde yapılmasının sağlanması, hem nehir yatağı için hem de önceki dönemlerde kum alma çalışmaları sırasında açılan çukurlar nedeniyle oluşan küçük göllerin kıyı kenar çizgilerinin belirlenerek bu alanlardaki olumsuz yapılaşmanın/kullanımların önüne geçilmesine çalışılması önerilmiştir. Bu konu plan notları aşamasında özellikle ele alınacaktır.

Bataklik: Bu alanlar daha çok Acarlar gölünün doğusunda ve Sakarya nehri denize dökülmeden önce Karasu yerleşmesi güney batısında yer almaktadır. Bu alanlarda herhangi bir gelişme önerilmemiştir. Alt ölçekli planlar hazırlanırken ne tür ıslah çalışmalarının yapılacağı belirlenmesi uygun bulunmuştur.

Longos Ormanı: Ülkemizin en büyük, dünyada ise sayılı birkaç Longos ormanı arasında kabul edilen Acarlar gölü Longos ormanı aynı zamanda Acarlar Gölünün sınırı olacak şekilde plan paftaları üzerinde gösterilmiştir. Sakarya ilinin en büyük değerlerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Mutlaka korunmalı, hiç bir şekilde mevcut özelliklerinin bozulmasına, kirlenmesine izin verilmemelidir.

Taşkın Alan Sınırı: Bu alanlar Sakarya ve Mudurnu nehirlerinin taşkın yaptığı yerlerin sınırlarını gösterecek şekilde plan paftalarına dahil edilmiştir. Bu sınır içinde kalan alanlar "taşkın olabilecek potansiyel alan olarak" kabul edilmektedir. Bu alanlar alt ölçekli planlar sırasında ayrıntılı olarak etüd edilecek ve taşkın alanı oldukları kesinleşirse bu alanların taşkın alanı olarak ilan edilmeleri sağlanacaktır.

Fay Hatları: Sakarya ili üzerindeki en büyük tehditlerden birisi olan yerleşmelerin bir bölümünün jeolojik açıdan sakıncalı alanlar üzerinde olması plan paftaları üzerinde gösterilen fay hatlarından da anlaşılmaktadır. Yerleşmelerin bu bölümlerinde gelişmenin özendirilmemesi, üstyapı ve altyapı yatırımlarının bu bölümlere yapılmaması, sağlam zeminli yeni yerleşme alanlarının tespit edilerek gelişmelerin bu bölümlere yönlendirilmesi vb hususlar önceki bölümlerde ele alınmıştı. Buna bağlı olarak fay hatlarının alt ölçekli planlarda, her ölçeğin gerektirdiği hassasiyette yapılması ve sonuçta, uygulama imar planları sırasında fay hatları yakınlarındaki alanlarda parsel bazında jeoloji ve jeoteknik etütlerin yapılmasının sağlanması gerekmektedir.

Tarım Alanları: Sakarya ilinin en önemli kaynaklarından birisi de tarım alanlarıdır. Ormanlardan sonra il alanında en fazla alan kaplayan bu bölümlerin koruma kullanma dengesi içinde korunması amaçlanmaktadır.

Mutlak Tarım Alanları: 1 ve 2 sınıf arazilerin tümü ile, 3 ve 4 sınıf arazilerin sulanabilir olanları bu başlık altında toplanmıştır.

Bu alanlar alt ölçekli planlar sırasında her ölçekte yenide ele alınarak sınırları daha hassas hale getirilmelidir.

Marjinal Tarım Alanları: 3 ve 4 sınıf arazilerin sulanmayanları ile 5-8 arası sınıflı araziler bu başlıkta değerlendirilmiştir. Bu alanlarda plan bütünlüğünü sağlamak üzere çeşitli amaçlı gelişme alanları yer alabilecektir. Planda gösterilen öneri alanları dışındaki bölümlerin tarım alanı olarak kalmaları sağlanacaktır.

Dikili Tarım Alanları: Özellikle Kaynarca ve Kocaali ilçelerinin dağlık bölümlerindeki fındıklık alanlar bu başlık altında gösterilmiştir. Bu alanlar toprak sınıfı itibariyle genellikle 5-6 sınıf araziler üzerinde kalmaktadır.

Sulama Alanları: Bu alanlar büyük ölçüde Pamukova ovasında, Geyve yerleşmesinin batısına kadar olan alanları kapsayacak şekilde yer almaktadır. Plan kararlarıyla bu alanların korunmaları sağlanmıştır.

Tablo 10 Arazi Kullanım Tablosu (Hektar), 2025 Yılı

İlçeler	Mevcut Kentsel	Mevcut Kırsal	Gelişme	Tarım Mutlak	Tarım Diğer	Orman	Çayır/ Mera	Diğer	Toplam	%
ADAPAZARI	5.832	1.022	7.162	21.422	19.268	9.501	2.651	4.472	71.330	14,80
AKYAZI	1.801	2.501	1.473	7.914	10.465	34.194	1.529	1.799	61.676	12,79
FERİZLİ	450	541	619	2.260	7.264	4.790	332	662	16.918	3,51
GEYVE	451	646	582	3.985	15.617	40.940	969	2.290	65.480	13,58
HENDEK	1.618	2.105	1.768	8.952	12.696	37.629	529	499	65.796	13,65
KARAPÜRÇEK	90	310	245	1.284	1.729	8.592	0	164	12.414	2,58
KARASU	961	1.277	1.687	2.624	17.975	11.001	1.879	3.563	40.967	8,50
KAYNARCA	105	617	666	4.269	16.875	7.227	352	2.769	32.880	6,82
KOCAALİ	274	721	560	1.266	13.567	7.959	0	1.017	25.364	5,26
PAMUKOVA	301	479	200	4.800	5.227	14.069	1.453	1.007	27.536	5,71
SAPANCA	1.257	375	483	1.189	1.071	12.885	169	869	18.298	3,80
SÖĞÜTLÜ	171	346	543	3.124	6.375	3.716	231	547	15.053	3,12
TARAKLI	58	175	210	726	8.139	17.615	580	887	28.390	5,89
TOPLAM	13.369	11.115	16.198	63.815	136.268	210.116	10.674	20.545	482.100	100,00
%	2,77	2,31	3,36	13,24	28,27	43,58	2,21	4,26	100,00	

Tablodan da izlendiği üzere 478562 hektar alana sahip Sakarya ilinde plan dönemi sonunda da en büyük arazi kullanım % 43,91'lik payı ile orman alanları olmaktadır. Daha sonra sırasıyla % 28,47 ve % 13,33'lük ay ile diğer ve mutlak tarım alanları gelmektedir. Burada marjinal ve dikili tarım alanları "diğer tarım alanları altında birleştirilmiştir.

Planda gelişme alanı olarak gösterilen ve alt ölçekli imar planları kapsamında olan alanlar % 2,32 lik pay ile 11115 ha alan üzerinde yer almaktadır.

Tabloda yer alan "Diğer" kolonunda su yüzeyleri ve yol ağı yer almaktadır.

PLAN DEĞİŞİKLİĞİ ONAMA SINIRI

Ayrıca 1467 ha alan üzerinde yer alacak "Bölgesel Rekreasyon Alanı", Konteyner Terminali (100 ha), Serbest Bölge (1200 ha), Karasu-Kocaali Turizm Merkezi (436 ha), Poyrazlar ve Akgöl (3750 ha), Kaynarca Karadeniz Kıyısı Turizm Tesis Alanı (1500 ha), ile büyük ölçüde diğer tarım alanları içinde kalacak şekilde önerilmiştir.

İPTAL EDİLEN KULLANIM KARARI

Plan paftası üzerinde sembollerle gösterilen kullanışlar için alan belirlemesi yapılmamıştır. Bu belirlemenin bir alt aşama olan 1/25.000 ölçekli Nazım Planlar sırasında yapılması kararlaştırılmıştır.

7.2- Yönetim ve Organizasyon

İlgili mevzuat hükümleri nedeniyle 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın hazırlanması, revize edilmesi, uygulanması, onaylanması vb hususlarda Sakarya Büyükşehir Belediyesi ile İl Özel İdaresi arasında kuvvetli bir eşgüdüm gerekmektedir.

Bu doğrultuda Sakarya Valiliğinin 23/07/2008 tarih ve 5304 sayılı yazısı üzerine bir eşgüdüm komisyonu oluşturulmuştur. Bu komisyon ilk toplantısını 25/07/2008 gününde yaparak çalışma prensiplerini belirlemiş ayrıca

“1/25000, 1/5000 ve 1/1000 alt ölçekli Çevre Düzeni ve İmar Planlarında, Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde (1 numaralı alt bölge) Sakarya Büyükşehir Belediye Meclisince; Büyükşehir Belediyesi sınırları dışında kalan (2, 3 ve 4 numaralı alt bölgeler) İl Özel İdaresi İl Genel Meclisince yaptırılır ve onaylanır” kararını almıştır.

1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planıyla ilgili iki idareyi de ilgilendiren hususlarda anılan eşgüdüm komisyonu ön çalışmaları yaparak onay için ilgili mercilere sunacaktır.

8- SONUÇ

Öncelikle bölgesel bir değerlendirme yapılmış ve İstanbul Planlama Merkezi ile mutabakat sağlanarak Sakarya ili Marmara bölgesi gelişme senaryosu içinde ele alınarak çevre düzeni planının buna uygun olması sağlanmıştır. Diğer taraftan Sakarya Büyükşehir Belediyesi tarafından çevre düzeni planı çalışmalarına büyük ölçüde paralel olarak sürdürülen 1/25.000 ölçekli nazım plan çalışması ile de en üst düzeyde ilgi kurulmuş, hem çevre düzeni planının bazı kararları bu çalışmadan etkilenmiş, hem de alt ölçekli bu planın ÇDP'ye uygun olarak hazırlanması sağlanmıştır.

Planlama çalışmalarında öncelikle ele alınan bir başka konu planın vizyonunun belirlenmesi ve buna bağlı olarak stratejik amaçların elde edilerek bunların nasıl gerçekleşeceği tahmin edilmeye çalışılması olmuştur. Sakarya ili üzerinde halen var olan özellikle sanayi alanları yer seçim talepleri plan dönemi içinde daha da artacaktır. İstanbul'un başta olmak üzere doğu Marmara bölgesinin gelişimi bu taleplerin Sakarya üzerinde yoğunlaşmasına sebep olmaktadır. Bu yüzden taleplerin aynen karşılanması değil titizlikle seçilmesi gerekmektedir.

Bu titizlik var olan doğal, kültürel ve tarihi değerlerin tahrip olmaması, koruma kullanma dengesi içinde korunmaları için zorunludur. Planda bu zorunluluk en üst seviyede dikkate alınmış, gelişme alanları bu denge içinde belirlenmiştir. Sakarya ilinde korunması amaçlanan alanlar başta ormanlar olmak üzere, mutlak tarım alanları, Acarlar Gölü ve Çevresi gibi ekolojik özellikleri hassas olan bölümlerdir. Bu alanlar Sakarya'nın bir anlamda hazineleridir ve mutlaka sürdürülebilirlikleri sağlanmalıdır.

Planın gerçekleştirilmesi umulan en önemli hususlardan birisi de gelişmişliğin il geneline yayılmasının sağlanması, buna bağlı olarak da yaşayanların Sakaryalılık duygusunu oluşturmaya/geliştirmeyi sağlamayı çalışması olmuştur.